T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GÖRSEL KÜLTÜR ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

İTALYAN DİPLOMATİK BELGELERİNE GÖRE I. DÜNYA SAVAŞI'NDA İTALYA – ARNAVUTLUK İLİŞKİLERİ (1914 – 1918)

ELÇİN İNECİK

TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. İBRAHİM KAMİL

EDİRNE 2019

T.C.

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

GÖRSEL KÜLTÜR ANABİLİM DALI

GÖRSEL KÜLTÜR PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ELÇİN İNECİK tarafından hazırlanan **İTALYAN DİPLOMATİK BELGELERİNE GÖRE I. DÜNYA SAVAŞI'NDA İTALYA-ARNAVUTLUK İLİŞKİLERİ (1914-1918)** Konulu **Yüksek Lisans** tezinin Sınavı, Trakya Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 19-6 maddeleri uyarınca **16 Temmuz 2019** günü saat **16.00** 'da yapılmış olup, yüksek lisans tezinin *....Kabul Edilmesine..... **OYBİRLİĞİ/O~~YÇOKLUĞU~~** ile karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ	KANAAT	İMZA
Prof.Dr. Ergün Beksaç	Kabul Edilmesine	
Doç.Dr. Simge Ser Pınarlı	Kabul Edilmesine	
Doç.Dr. İbrahim KAMİL	Kabul Edilmesine	

* Jüri üyelerinin, tezle ilgili kanaat açıklaması kısmında "Kabul Edilmesine/Reddine" seçeneklerinden birini tercih etmeleri gerekir.

T.C
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞ FORMU

Referans No	10270597
Yazar Adı / Soyadı	ELÇİN İNECİK
T.C.Kimlik No	32689409416
Telefon	5419614642
E-Posta	elcinncetin@gmail.com
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	İtalyan Diplomatik Belgelerine Göre I. Dünya Savaşı'nda İtalya – Arnavutluk İlişkileri (1914 – 1918)
Tezin Tercümesi	Italy-Albania Relations in World War I According to Italian Diplomatic Documents (1914 – 1918)
Konu	Uluslararası İlişkiler = International Relations
Üniversite	Trakya Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	Görsel Kültür Anabilim Dalı
Bilim Dalı	
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yılı	2019
Sayfa	146
Tez Danışmanları	DOÇ. DR. İBRAHİM KAMİL
Dizin Terimleri	
Önerilen Dizin Terimleri	

17.07.2019

İmza:.....

Tezin Adı : İtalyan Diplomatik Belgelerine Göre I. Dünya Savaşı'nda İtalya – Arnavutluk İlişkileri (1914 – 1918)

Hazırlayan : Elçin İNECİK

ÖZET

Roma İmparatorluğunun yıkılmasıyla, Orta Asya'dan göç eden Germen ve Slav kavimlerin etkisiyle Avrupa'da siyasi yapılanma bozulmuştur. Özellikle İtalya yarımadası ve Orta Avrupa'da birçok küçük devletler ortaya çıkmıştır. Roma İmparatorluğu gibi olmasa da Kutsal Roma Germen İmparatorluğu, Avusturya İmparatorluğu, Fransa İmparatorluğu gibi imparatorluklar da kurulmuştur. Ancak 1789 Fransız İhtilalinden sonra milliyetçilik akımlarının etkisiyle ulusallaşma başlamış ve İtalyan Birliği ve Alman Birliği sağlanarak İtalya Krallığı ve Alman İmparatorluğu kurulmuştur. Balkanlar da ise Bizans'ın dağılışından sonra Osmanlı İmparatorluğu bu bölgede etkin olmuştur. Ancak milliyetçilik akımları ve din farklılıkları Balkanlarda da ayaklanmalara ve ulus devlet yapılanmalarına yol açmıştır. Avrupa'nın büyük devletlerinin kışkırtması ve Osmanlı İmparatorluğunun zayıflamasıyla, egemenliği altındaki Sırbistan, Arnavutluk, Karadağ, Bulgaristan, Makedonya, Yunanistan, Romanya kendi devletlerini kurmuşlardır. Bu süreçte devletler arasında çeşitli savaşlar ve antlaşmalar yapılmıştır. En büyüğü ve etkilisi de I. Dünya Savaşı olmuştur.

Arnavutluk hemen hemen en son kurulan devlet olmuş, İtalya, Yunanistan, Sırbistan, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ve Alman İmparatorluğu bu topraklar üzerinde çok etkili olmuştur. Yakınlığı dolayısıyla İtalya-Arnavutluk ilişkileri her zaman var olmuş ve Arnavutluk üzerinde İtalyan etkisi her zaman hissedilmiştir.

Anahtar Sözcükler: İtalya-Arnavutluk İlişkileri, Dış İşleri Bakanlığı Belgeleri, I. Dünya Savaşı

Thesis Title: Italy-Albania Relations in World War I According to Italian Diplomatic Documents (1914 – 1918)

Prepared by: Elçin İNECİK

SUMMARY

With the collapse of the Roman Empire, with the influence of the Germanic and Slavic tribes migrating from Central Asia, the political structure in Europe deteriorated. Many small states have emerged especially in the peninsula and central Europe. Empires like the Roman Empire, the Empire of Austria, the Empire of France and the Empire of France were founded, though not as Roman Empire. However, after the French revolution of 1789, nationalization began with the influence of nationalism and the Italian Kingdom and the German Empire were established by the Italian Union and the German Union. After the collapse of the Byzantine Empire in the Balkans, the Ottoman Empire became active in this region. However, the currents of nationalism and religion have led to revolts and structures of the national state in the Balkans. With the provocation of the great European states and the weakening of the Ottoman Empire, Serbia, Albania, Montenegro, Bulgaria, Macedonia, Greece and Romania under the sovereignty of the Ottoman Empire established their status. In this process, various wars and treaties were made between states. The largest and most influential was the First World War. The last state established was Albania, Italy, Greece, Serbia, the Austro-Hungarian empire and the German empire exerted a great influence on these lands. Italy-Albania relations have always existed thanks to its proximity and have had much Italian influence on Albania.

Keywords: Italy-Albania Relations, Foreign Ministry Documents, World War I

Nome della tesi: Relazioni Italia - Albania Nella Prima Guerra Mondiale Secondo Documenti Diplomatici İtaliani (1914 - 1918)

Preparato da : Elçin İNECİK

SOMMARİO

Con il crollo dell'impero romano,col influenza delle tribù germaniche e slave che migrano dall'Asia centrale, la struttura politica in Europa si è deteriorata. Soprattutto nella penisola e nell'Europa centrale, sono emersi molti piccoli stati. Imperi come l'Impero Romano, l'Impero d'Austria, l'Impero di Francia e l'Impero di Francia furono fondati, sebbene non come Impero Romano. Tuttavia, dopo la rivoluzione francese del 1789, la nazionalizzazione iniziò con l'influenza del nazionalismo e il Regno italiano e l'impero tedesco furono istituiti dall'Unione italiana e dall'Unione Tedesca. Dopo il crollo dell'impero bizantino nei Balcani, l'impero Ottomano divenne attivo in questa regione. Tuttavia, le correnti di nazionalismo e religione hanno portato a rivolte e strutture dello stato nazionale nei Balcani. Con la provocazione dei grandi stati europei e l'indebolimento dell'impero ottomano, Serbia, Albania, Montenegro, Bulgaria, Macedonia, Grecia e Romania sotto la sovranità dell'impero ottomano stabilirono il loro stato. In questo processo, sono state fatte varie guerre e trattati tra gli stati. La più grande e la più influente fu la prima guerra mondiale. L'ultimo stato stabilito fu l'Albania, L'Italia, la Grecia, la Serbia, l'impero austro-ungarico e l'impero tedesco hanno esercitato una grande influenza su queste terre. Le relazioni Italia-Albania sono sempre esistite grazie alla sua vicinanza e hanno avuto molto influenza italiana sull'Albania.

Parole chiave: Relazioni Italia-Albania, Documenti di Ministero degli Esteri, Prima Guerra Mondiale

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın konusu her ne kadar 19.yüzyıl sonu 20.yüzyıl başı İtalya – Arnavutluk İlişkileri olsa da söz konusu ülkelerin ulus devlet olarak kuruluşları da bu yıllara rastlamaktadır. Bu nedenle İtalya'nın devletleşmiş olmasına karşın Arnavutluk'un henüz bağımsızlığını aldığı, toprakları üzerinde birçok hesapların yapıldığı bu yıllarda Avrupa'nın "köklü büyük devletleri"nin Arnavutluk'la ilgili konulardaki düşüncelerini İtalyan Dışişleri Bakanlığının diplomatik belgelerinden takip etmek mümkün olmaktadır. Bu nedenle bu çalışmada önce Avrupa'nın büyük devletlerinin ve Balkanlarda kurulan yeni küçük devletlerin durumlarını inceleyerek o yılların siyasi ortamını verdikten sonra İtalya Dışişleri Bakanlığının seriler halinde yayınladığı İtalyan diplomatik belgelerinden yararlanarak, Arnavutluk'la ilgili o yıllardaki gelişmeleri ortaya koymaya çalıştım.

Ancak şu anda ulaşıma açık olan Quarta (1908-1914) ve Quinta (1914-1918) Serilerinde toplam 16 Volume yer almakta ve her Volume yaklaşık 900 belgeden oluşmaktadır. Bu nedenle bu çalışmanın kısıtlı sürecinde ben sadece Quarta Serie Volum XII 1914 yılı (I. Dünya Savaşının başlangıcı) ile ilgili belgelerden yararlandım ki bu belgelerde Arnavutluk'un kuruluşu ve I. Dünya Savaşının başlangıcı ile ilgili yazışmalar yer almaktadır.

Bu çalışma için fikir veren, yardımcı olan Sayın Danışman Hocam Doç. Dr. İbrahim KAMİL'e öncelikle teşekkürlerimi sunmak isterim. Ders aşamasında yardımlarını esirgemeyen Görsel Kültür Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Engin BEKTAŞ'a, Dr.Öğr.Üyesi Özkan ERTUĞRUL'a, Dr.Öğr.Üyesi Özcan AYGÜN'e teşekkür ederim.

Yüksek Lisans eğitimi için beni teşvik eden, yol gösteren Hocam HAKKI KURBAN, eşim Onur İNECİK, annem Meliha ÇETİN ve babam Dr. Ahmet ÇETİN'e teşekkürler.

Elçin İNECİK

Edirne - 2019

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖZET …… i
SUMMARY …… ii
SOMMARİO ……..... iii
ÖNSÖZ …… iv
İÇİNDEKİLER ……..…… v
GİRİŞ …… 1
1. BÖLÜM - 20.YY. BAŞINDA KITA AVRUPA'SININ SİYASİ DURUMU 6
1.1.Alman Birliğinin Kurulması – Alman İmparatorluğu ……... 6
1.2.Avusturya ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ……. 11
1.3.Rusya Çarlığı …….. 14
1.4.Fransa'da Cumhuriyet ve İmparatorluk …… 19
2. BÖLÜM - 20.YY. BAŞINDA BALKANLARDA SİYASİ DURUM 25
2.1.Sırbistan Krallığının Kuruluşu ……..…… 25
2.2.Romanya Krallığı …… 27
2.3. Osmanlı-Rus Savaşı (1877-1878, 93 Harbi) ve Berlin Antlaşması …. . 29
2.4.Balkan Savaşları……. 31
2.5.Bulgaristan Krallığı ……..…… 35
2.6.Yunanistan Krallığı …….……..... 36
3. BÖLÜM – I. DÜNYA SAVAŞI ÖNCESİ VE SIRASINDA İTALYA İLE ARNAVUTLUK'UN SİYASİ DURUMLARI …….. 39
3.1.İtalyan Birliğinin Kurulması-İtalya Krallığı …….. 39
3.2.Arnavutluğun Bağımsızlığı ve Arnavutluk Prensliği ..……..…. 48
4. BÖLÜM - İTALYAN DİPLOMATİK BELGELERİ (1914-1918) 53
5. SONUÇ …… 140
KAYNAKLAR ……..…….. 142

GİRİŞ

1900'lü yıllara gelirken, merkezi Avrupa'nın yönetimsel ve dinsel olarak nereden nereye geldiğine kısaca bakmakta yarar vardır.

Antik Roma İmparatorluğunun 395[1] yılında Batı ve Doğu Roma İmparatorluğu olarak ikiye bölünmesinden sonra Batı Roma İmparatorluğu 410[2] ve 455[3] yıllarında önce Vizigotlar ve sonra Vandallar tarafından yağmalanmış ve İtalya yarımadasında yönetim el değiştirmiştir (476). Roma İmparatorluğu yıkılmadan önce, son döneminde İmparator Konstantin, çok tanrılı pagan din inanışı yanında ülkede tek tanrılı bir din olan Hıristiyanlık inanışına Milan Fermanı (313)[4] ile izin vermiş, daha sonra kendisi de Hıristiyan olmuştur. 330[5]da İstanbul "yeni Roma" ilan edilirken 381[6]de Roma dini merkez olarak ilk sıraya yerleştirilmiş ancak bu durum kabul görmemiştir. 1054[7]te Kilise Doğu (Ortodoks) ve Batı (Katolik) diye ikiye ayrılmıştır.

476'da[8] Batı Roma İmparatorluğu'nun son bulmasından sonra Hristiyan dünyasındaki tek laik ve güçlü koruyucu olarak Konstantinopolis'teki (İstanbul) Doğu Roma İmparatoru kalmış oldu. Fakat Rum olan imparator Latinler ve Germenler'den oluşan Batı halkları için bir yabancıydı. 493[9] yılında İtalya Ostrogot kralı Theoderich'in orduları tarafından işgal edildi. 555[10] yılında Doğu Roma (Bizans) İmparatoru I. Iustinianus'un komutanları Belisarius ve Narses Güney ve Orta İtalya'yı

[1] Ortaçağ-Yeniçağ Avrupa Tarihi, Anadolu Üniversitesi Yayını No:2727, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1689, s.3
[2] a.g.e., s.4
[3] a.g.e., s.7
[4] https://islamansiklopedisi.org.tr/katoliklik, İslam Ansiklopedisi, "Katoliklik", Türkiye Diyanet Vakfı,
[5] https://islamansiklopedisi.org.tr/katoliklik, İslam Ansiklopedisi, "Katoliklik", Türkiye Diyanet Vakfı
[6] https://islamansiklopedisi.org.tr/hiristiyanlik İslam Ansiklopedisi, "Hıristiyanlık", Türkiye Diyanet Vakfı,
[7] https://islamansiklopedisi.org.tr/katoliklik, İslam Ansiklopedisi, "Katoliklik", Türkiye Diyanet Vakfı
[8] Ortaçağ-Yeniçağ Avrupa Tarihi, Anadolu Üniversitesi Yayını No:2727, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1689, s.4
[9] a.g.e., s.6
[10] Bizans Tarihi, Anadolu Üniversitesi Yayını No:2298, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1295, 2011, S.6 (The Oxford Dictionary of Byzantium, 1991, s. 862)

ele geçirdiler. 568[11] yılında ise bir Germen ulusu olan Lombardlar Kuzey İtalya'da Po vadisine girdiler ve Milano gibi birçok kentleri ele geçirdiler.

Bizans egemenliği döneminde İtalya'da Katolik kilisesi ortaya çıktı ve İtalya'daki otorite boşluğunu doldurarak sadece din açısından değil, siyasi açıdan da etkin bir kurum haline geldi. Katolik Kilisesinin başı olan Papalar bir Germen ulusu olan Frankları yöneten Karolenj hanedanıyla işbirliği yaptılar ve kendilerini Lombardlardan korumaya çalıştılar. Buna rağmen 751 yılında Lombardlar güneye inerek Ravenna'yı ele geçirdiler ve bu durum karşısında Papa Franklardan yardım istedi. Franklar, Lombardları yenerek Orta İtalya'yı Papa'ya geri verdiler. Böylece Roma kenti civarında bağımsız bir Papalık Devleti kurulmuş oldu. 774[12] yılında Franklar Lombardların İtalya'daki egemenliğine tamamen son vererek İtalya'yı kendi egemenlikleri altına aldılar. Frankların kralı Şarlman, 800[13] yılında Papa'nın elinden taç giyerek Kutsal Roma İmparatoru ilan edildi. Şarlman'ın, 814[14] yılındaki ölümüne kadar geçen süre boyunca günümüzdeki İtalya, Almanya ve Fransa toprakları Karolenj İmparatorluğu'nun bayrağı altına girmiş oldu.

900 yıllarından sonra Almanya, İtalya ve Fransa'da bir kargaşa dönemi yaşandı. Doğmakta olan feodal soylular, krallara karşı savaşa giriştiler. Bu arada Macar ve Norman kabileleri Batı devletlerini yıkıma uğrattı. Bu süreçte I. Otto tarafından Almanya ve İtalya'da otorite sağlandı ve 962'de[15] Papa tarafından kendisine imparatorluk tacı verildi. I. Otto da Alman ve İtalyan feodal soylularına karşı savaşını yürütmek için, feodal hiyerarşi içinde yeni yeni yer almaya başlayan ruhban sınıfının desteğine gereksinim duyuyordu. Böylece Katolik dünyasında bir yandan dünyevî bir önder olarak "imparator", öte yandan manevî önder olarak "papa" kuvvetlendi. Böylece Papa desteğinde Kutsal Roma Germen İmparatorluğu[16] doğmuş oldu. Kutsal

[11]Bizans Tarihi, Anadolu Üniversitesi Yayını No:2298, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1295, 2011, S.6 (The Oxford Dictionary of Byzantium, 1991, s. 862)
[12]Ortaçağ-Yeniçağ Avrupa Tarihi, Anadolu Üniversitesi Yayını No:2727, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1689, s.9
[13] a.g.e., s.13
[14] a.g.e.., s.13
[15] a.g.e., s.15
[16] https://tr.wikipedia.org/wiki/Kutsal_Roma _İmparatorluğu

Roma Germen İmparatoru, Almanya, İtalya, Macaristan, Fransa, İngiltere ve İspanya'da en yüksek otorite olma, hatta Papalığa egemen olma iddiasını taşıyordu. Ancak başa geçen imparatorlar bu arzularını hiçbir zaman gerçekleştiremediler. Bir yandan Papalığın, öte yandan Alman ve İtalyan feodal beylerinin ve nihayet Fransa, İngiltere ve Macaristan krallarının direnişleriyle karşılaştılar.

Almanya ve İtalya çok sayıda küçük feodal egemenliğe bölünmüş durumdaydı. Vasallar yani toprağı elinde bulunduran feodal beyler ya da krallar, imparatorun mutlak otoritesini kabul etmiyorlardı. Kendileri üzerinde imparatorun hiçbir fiili kuvvetini tanımıyorlardı. Nitekim her önemli adımın atılışında imparator, imparatorluk kurulunda bir araya gelen vasalların görüşünü almak durumunda kalıyordu. Bu süreçte Papalar da imparatorların üstünlüğüne karşı çıktılar. Nitekim başlangıçta imparatorlar Kilise üzerinde egemenlik kurmuşken 11.yüzyıldan başlayarak Papalar, Hristiyan dünyasının en üst önderleri olduklarını ileri sürdüler. Öte yandan değişik halklar da kendi milliyetlerinden bir kral çevresinde toplanıyorlardı. Bütün bunlar göz önüne alındığında Orta Çağ tarihi, imparatorlar, vasallar, papalar ve değişik milliyetlerden halklar arasında bir mücadeleler tarihi olarak ortaya çıkar.

Bu üstünlük mücadeleri sonucunda, 16. yüzyıl reformlarıyla Katolik imparator ile Protestanlığı kabul eden Alman prenslikleri arasındaki bölünme sonucu İmparatorluk bir dizi çatışma içine girdi. Bu çatışmaların en önemlisi 1618 ile 1648 yılları arasında Orta Avrupa'da yapılan ve Avrupa devletlerinin çoğunun katıldığı Otuz Yıl Savaşları'dır[17]. Avrupa tarihinin en uzun ve yıkıcı savaşlarından birisidir. Başlangıçta, Kutsal Roma Germen İmparatorluğu'nu oluşturan Protestan ve Katolik şehir devletleri arasındayken, zamanla Avrupa'nın büyük güçlerinin çoğunun dahil olduğu daha geniş bir çatışmaya dönüştü, din ile ilgili olmaktan ziyade Avrupa üstünlüğü için Fransa-Habsburg çatışmasının devamı niteliğini aldı.

[17] https://tr.wikipedia.org/wiki/Otuz_Yıl_Savaşı

Bu çatışmalar Vestfalya Antlaşması (24 Kasım 1648)[18] ile sona erdi. Savaştan en zararlı çıkan ülke Almanya oldu, 16. yüzyılda Avrupa'nın gelişmiş bir bölgesi olan Almanya'da 17. yüzyıldan 19. yüzyılın ikinci yarısına kadar sürecek olan bir gerileme ve bölgesellik başladı.

16. yüzyılın başına kadar Alman Prenslikleri tarafından seçilen Alman kralına tacını Papa giydirdi. Papa tarafından taç giydirilmemiş ilk kral I. Maximillian (hükümdarlık süresi 1493-1519)[19] oldu. Ancak onu izleyen Şarlken'e 1530'da taç, Papa tarafından giydirildi. Bu gelenek Şarlken'den sonraki dönemlerde terk edildi.

Kutsal Roma Germen İmparatorluğu'nun sınırları (1648)
(https://tr.0wikipedia.org/wiki/Kutsal_Roma_İmparatorluğu)

[18] Ortaçağ-Yeniçağ Avrupa Tarihi, Anadolu Üniversitesi Yayını No:2727, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1689, s.120

[19] https://www.britannica.com/biography/Maximilian-I-Holy-Roman-emperor

1805'te[20] I. Napolyon, Kutsal Roma Germen İmparatorluğunun geleneksel üstünlüğüne son verip kendini imparator ilan edince, son imparator II. Franz, 1806'da Kutsal Roma Germen İmparatoru unvanından feragat edip yalnızca Avusturya İmparatoru unvanını aldı. Böylece bin yıllık Kutsal Roma Germen İmparatorluğu resmen son buldu.

Kutsal Roma Germen İmparatorluğu, 962-1806[21] yılları arasında 844 yıl boyunca Orta Avrupa'da hüküm sürmüş bir monarşi olarak Alman Krallığı temelinde olsa da, aslında bir devletçikler bütünüydü. Daha doğrusu imparatorluk toprakları tek bir hanedanın malı değildi. Ülke toprakları birçok federal hanedanlık tarafından yönetiliyordu. Kutsal Roma Germen İmparatorluğu'nu oluşturan bu hanedanlıklar şunlardı: Habsburg Hanedanı (Avusturya, Bohemya ve İspanya Kolu), Hohenzollern Hanedanı (Brandenburg ve Franken Kolu), Wettin Hanedanı (Albrecht ve Ernst Kolu), Wittelsbach Hanedanı (Bavyera ve Pfalz Kolu) ve Oldenburg Hanedanı (Danimarka ve Holstein-Gottorp Kolu). Ayrıca İmparatorlukta bu hanedan topraklarının dışında İsveç ve Kilise Eyaletleri toprakları ile özel statüye sahip bazı İmparatorluk kentleri de vardı. İmparatorluğun idari yapısı böyleydi. Ama Kutsal Roma Germen İmparatorları sadece Habsburg Hanedanı'ndan seçilmekteydi.

Fransa'nın güçlenmesi, Kutsal Roma Germen İmparatorluğunun ortadan kalkması ve Almanya (ya da Prusya) ile Avusturya İmparatorluğunun zayıflaması kıta Avrupası'nda dengeleri değiştirdi. İtalya yarımadasında, Fransa'nın kontrolünde, küçük küçük krallıklar ortaya çıktı. Balkanlar ise Bizans İmparatorluğunun yıkılmasından sonra Osmanlı İmparatorluğunun eline geçti.

[20] Yakınçağ Avrupa Tarihi, Anadolu Üniversitesi Yayını No:3041, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1990, s.15 ; (Roberts J. M. (2010), Avrupa Tarihi, çev. F. Aytuna, İnkilap Yay., İstanbul, 433-434)
[21] a.g.e., s.58 ; (Uçarol, s.240)

1. BÖLÜM
20.YY. BAŞINDA KITA AVRUPA'SININ SİYASİ DURUMU

1.1. Alman Birliğinin Kurulması-Alman İmparatorluğu

962 yılında Alman asıllı I. Otto tarafından kurulan Kutsal Roma Germen İmparatorluğu 1806 yılında I. Napolyon tarafından sonlandırılmıştı. Almanlar, bu döneme "Birinci Reich"[22] yani "ilk devlet" demelerine rağmen bu devlet tek bir ulus devletten değil de sayıları otuz sekize varan irili ufaklı Germen kökenli devletlerden oluşmaktaydı. 19.yüzyılın başlarına kadar siyasi bir birlik kuramayan Almanlar, "milliyetçilik" ve "bağımsızlık" akımlarının da etkisiyle, ulusal bir Alman devletini kurmak için harekete geçtiler. Avusturya, Almanca konuşmasına rağmen kendisinin bir imparatorluk geleneği olduğundan ve bu yıllara kadar Alman prenslikleri alt bileşenleri oluşturduğunda ayrıca bir Alman İmparatorluğuna sıcak bakmıyordu (1815 Viyana Kongresi)[23]. Avusturya için sadece Prusya merkezli bir Almanya yeterliydi.[24]

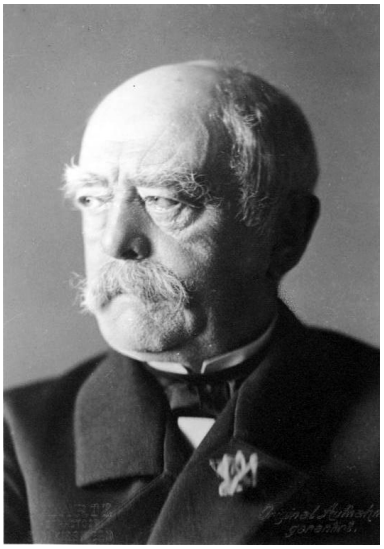
Gücünün farkında olan Prusya, ulusal birliği sağlamak amacıyla ilk olarak 1818'de bir gümrük kanunu çıkardı ve ülke içerisindeki tüm gümrükleri kaldırdı. Ardından diğer Alman devletleri arasında da ortak bir gümrük oluşturulmasına çalıştı. Nitekim bu çalışmalar sonunda 1819'dan 1836[25] yılına kadar, "Alman Gümrük Birliği" büyük ölçüde gerçekleşti. Sağlanan bu ekonomik birlik, siyasi birliği de beraberinde getirecekti.

Prusya dahil olmak üzere, Alman devletlerinde toplumsal talep sonucu, 1848'e kadar geçen sürede meşruti anayasal yönetimler kuruldu. Bir yıl sonra Alman Meclisi Frankfurt'ta toplandı ve Prusya Kralı I. Friedrich Wilhelm'e İmparatorluk önerisinde

---

[22] McEvedy, Colin, Yakınçağ Tarih Atlası 1815'ten 2000'e Avrupa, çev. Ayfler Anadol, İstanbul: Sabancı Üniversitesi Yayınları, 2003, s.29
[23] Yakınçağ Avrupa Tarihi, Anadolu Üniversitesi Yayını No:3041, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1990, s.58 (Uçarol, s.240)
[24] a.g.e., s.58, (Uçarol, s.240)
[25] a.g.e.., s.59

bulunduysa da I. Wilhelm, ülkesindeki ekonomik, askeri sorunlar ve Avusturya'dan çekindiği için bu teklifi kabul etmedi. I. Wilhelm 8 Ekim 1862'de Prens Otto von Bismarck'ı Almanya Başbakanı olarak atadı.[26]

Otto von Bismarck
(https://en.0wikipedia.org/wiki/Otto_von_Bismarck)

Bismarck'ın amacı bir Alman devleti kurmaktı. Bunun için, içerisinde farklı ulusları da barındıran Avusturya'nın, kurulacak Almanya dışında kalması gerektiğini ve böylece Prusya'nın diğer Alman devletleri üzerinde nüfuzunun artmasıyla mümkün olacağını biliyordu. Fakat Avusturya ile yapılacak bir savaşta, Fransa ve İtalya'nın Prusya tarafında olması gerekiyor ve ayrıca Rusya ve İngiltere'nin de tarafsız olması gerekiyordu.

Bütün bu şartları Bismarck'a sağlayan olay ise 13 Ocak 1863 tarihinde Polonya Ayaklanması[27] oldu. Rusya'nın denetiminde olan Polonya topraklarında, daha fazla özgürlük için, Polonya milliyetçileri Rusya'ya karşı ayaklandılar. Prusya doğu sınırını güvende tutmak için, Rusya ile antlaşma yaparak, Polonya'ya destek vermeyeceğini hatta gerekirse Rusya'ya yardım edebileceğini bildirdi. İngiltere ise Polonya'nın bağımsızlığına karşıydı, çünkü Fransız nüfuzu altına girebilirdi. Ayrıca Avusturya ile birlikte, Fransız-Rus dostluğunu bozmak istiyordu. Bu ortamda Fransa'nın, Polonya tarafını tutmasıyla Fransa-Rusya yakınlığı sona erdi. Büyük devletler arasındaki bu rekabeti ve uluslararası konjonktürü iyi değerlendirmek isteyen Bismarck, ordusunun gücünü denemek ve Avusturya'yı, Almanya dışına itmenin ilk adımını atmak üzere harekete geçti. Hedefinde öncelikle Danimarka vardı.

[26] Yakınçağ Avrupa Tarihi, Anadolu Üniversitesi Yayını No:3041, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1990, s.59
[27] Armaoğlu, Fatih; 19.Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914); Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1997, s.303

Prusya, Alman Konfederasyonunda olmalarına rağmen Danimarka egemenliğindeki Elbe Dükalıklarının (Schleswing, Holstein ve Lauenburg) topraklarını daha önce de kendine katmak istediyse de 1852'deki Londra'daki anlaşmayla[28] bundan vazgeçmişti. Bu dükalıklardan Schleswing'i ilhak ettiğini açıklayan Danimarka'ya, Alman devletleri itiraz ettiler. Prusya da bu devletleri destekledi. Bu vesileyle Prusya'nın nüfuzunun artacağını düşünen Avusturya da soruna karıştı. Prusya ile anlaşan Avusturya, sorunun çözümünde destek vereceğini bildirdi. Bismarck, bu öneriyi kabul etmekle birlikte, Elbe dükalıklarını Prusya'ya katmak ve Avusturya ile hesaplaşmak istiyordu. Sonuçta, Prusya ile Avusturya 19 Şubat 1864'te Danimarka'ya savaş ilan ettiler. İngiltere ise, Prusya'nın bu dükalıkları alarak denize çıkmasını ve güçlenmesini istemediğinden, Rusya ve Fransa'yı müdahale etmeye çağırdı. "Polonya Ayaklanması"nda Prusya'nın verdiği destek sebebiyle Rusya buna yanaşmadı. Fransa ise bu ayaklanmada Rusya karşısında yalnız bırakıldığı için destek vermedi. Sonuçta İngiltere, tek başına hareket etmeyi göze alamayınca, Danimarka ile savaşa giren Bismarck, kısa sürede Danimarkalıları yendi. Viyana Antlaşması (30 Ekim 1864)[29] ile son bulan savaş sonucunda, Elbe dükalıklarını Danimarka terk etti.

Ancak kısa süre sonra, bu dükalıkların yönetimi yüzünden Prusya ile Avusturya arasında sorunlar baş gösterdi ve Avusturya ile Prusya 14 Ağustos 1865'te "Gastein Antlaşması"nı[30] imzaladılar. Fakat bu anlaşma iki devlet arasındaki sorunun çözümü için değil, birliğin kurulmasının önündeki engellerden Avusturya'ya karşı, askeri ve diplomatik hazırlığın tamamlanması için yapılmıştı. Bismarck, bu amaca binaen yapacağı mücadelede Avrupa devletlerinin yardım ve tarafsızlığını sağlamak üzere harekete geçti. İtalya'nın yardımıyla Avusturya'yı iki cephede savaşmaya zorlamak ve Fransa'nın tarafsızlığını elde etmek üzere, Fransa İmparatoru III. Napolyon ile görüştü ve istediklerini elde etti. Sıranın kendisine geleceğini hesap edemeyen Fransa, güçlenmekte olan Prusya'nın yapacağı savaşla, düşmanı olan iki Alman devletinin yıpranacağını ve bundan da karlı çıkacağını düşündüğünden tarafsız kalmayı kabul etti.

---

[28] Armaoğlu, Fatih; 19.Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914); Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1997, s.306
[29] a.g.e., s.308
[30] a.g.e.., s.308

Ardından Bismarck, İtalya ile de anlaşarak, Venedik karşılığında savaşa ikna etti. Yapılan askeri hazırlıkların ardından Bismarck "Gastein Antlaşması"na uyulmadığını iddia ederek Avusturya'ya savaş açtı. İki cephede savaşan Avusturya'ya karşı kısa sürede üstünlük sağlayan Bismarck'ın orduları 3 Temmuz 1866'da Sadowa (Königgraetz) Savaşı'nda[31] Avusturya'yı yenilgiye uğrattı ve Viyana önlerine kadar geldi. Kral Wilhelm ve General Moltke'nin Viyana'yı işgal etmek istemesine karşı çıkan Bismarck, bu savaştan sonra Fransa'yla savaşacağı için, bir Alman devleti olan Avusturya'nın onurunu daha fazla zedelenmemesi ve Avrupa'daki dengelerin bozulmaması gerektiğini ifade ederek, şartları oldukça hafif olan bir anlaşma yapılması taraftarı olduğunu bildirdi. Bismarck'ın görüşleri kabul edilerek 23 Ağustos 1866'da[32] Avusturya ve Prusya arasında "Prag Anlaşması" imzalandı. Anlaşmayla, Avusturya Germen Konfederasyonundan çekiliyor, Almanya yeniden şekilleniyor, Elbe dükalıkları (Schleswing, Holstein) Prusya'ya geçiyor, Avusturya Venedik'i İtalya'ya bırakılıyor ve Kuzey ve Güney olmak üzere, iki Alman Federasyonu kuruluyor ve Kuzey, Prusya başkanlığına geçiyordu. İkinci hamlesini de başarıyla gerçekleştiren Bismarck, Alman

Alman İmparatorluğu (1871-1918).
Bu harita, çok uluslu Avusturya İmparatorluğu'nun Almanca konuşulan bölümünü hariç bırakan küçük Almanya kısmını göstermektedir
(http://www.wikizero.biz/index.php?q=aHR0cHM6Ly90ci53aWtpcGVkaWEub3JnL3dpa2kvQWxtYW55YSduxLFuX2JpcmxlxZ9tZXNp)

[31] Armaoğlu, Fatih; 19.Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914); Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1997, s.312
[32] a.g.e., s.313

devletleri üzerinde gücünü artırdı ve birliğin karşısındaki en büyük engeli ortadan kaldırdı. Bu anlaşmayla Kuzey Almanya Konfederasyonunu kuran Almanya, ulusal birliğin yarısını gerçekleştirmiş oluyordu ancak Fransa halen karşısında bir engel olarak duruyordu.[33]

Ortaya çıkan bu sonuçla, Fransa ve III. Napolyon yaptığı hatanın farkına vararak güçlü bir Alman devletinin kurulduğunu gördü. Avrupa'da kendisine rakip olarak ortaya çıkan Almanya'ya karşı çalışmaya başlayan III. Napolyon savaş hazırlığına girişti. Bunun yanında diplomatik olarak da destek arayan Fransa, istediğini elde edemedi. Buna karşın Prusya, büyük devletlerin tarafsızlıklarını elde etmeyi, bu savaş öncesinde de başardı. 1868'de İspanya Krallık seçimlerinde, Prusya'nın etkin olmak istemesi sebebiyle, güneyden de kuşatılacağını düşünen Fransa, 19 Temmuz 1870'te[34] Prusya'ya savaş ilan etti. Başından itibaren Prusya'nın üstünlüğüyle devam eden savaş, 1 Eylül 1870'te "Sedan Meydan Savaşı"yla[35] Fransızların kesin yenilgisiyle sonuçlandı ve III. Napolyon ordusuyla esir düştü. Prusya ordusu, Fransa'ya girerek, Paris'i işgal etti.

I. Wilhelm
Prusya Kralı ve Alman İmparatoru
(https://www.nkfu.com/birinci-wilhelm-kimdir/)

10 Mayıs 1871'de[36] Frankfurt'ta yapılan barış anlaşması ile Bismarck, Fransa'nın Avrupa'daki üstünlüğüne son verdi ve birlik yolundaki tüm engelleri ortadan kaldırmış oldu. 18 Ocak 1871[37] Versay Sarayı'nda I. Wilhelm'e, Alman İmparatorluk tacı törenle giydirildi ve Alman Ulusal Birliği resmen kuruldu. Böylece Bismarck, üç adımda diplomatik ve askeri başarılarla Almanya'nın birliğini gerçekleştirdi ve eserini tamamlamış oldu.

---

[33] Armaoğlu, Fatih; 19.Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914); Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1997, s.314
[34] Uçarol, Rifat; Siyasi Tarih (1789-1994); Filiz Kitabevi, İstanbul, 1995, s.247
[35] a.g.e., s.248
[36] a.g.e.., s.248
[37] a.g.e., s.248

1.2. Avusturya ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu

Habsburg hanedanının Avusturya'daki egemenliği 1282 yılına kadar uzanır. 1806 yılına kadar Avusturya bölgesi, Kutsal Roma Germen İmparatorluğunun bir parçasıydı ve Arşidüklük olarak kabul ediliyordu. Kutsal Roma Germen İmparatorluğu'nun etkinliği azaldıkça Avusturya arşidükleri bağımsız olarak hareket etmeye başladılar. Kutsal Roma Germen İmparatoru II. Franz, Avusturya İmparatorluğunu 1804'te ilan ederek I. Franz unvanıyla kendini imparator ilan etti. 2 Aralık 1805 tarihinde Austerlitz Savaşında[38] Napolyon Bonapart'a yenildikten sonra 1806 yılında, Kutsal Roma Germen İmparatorluğunu sonlandırdı.[39]

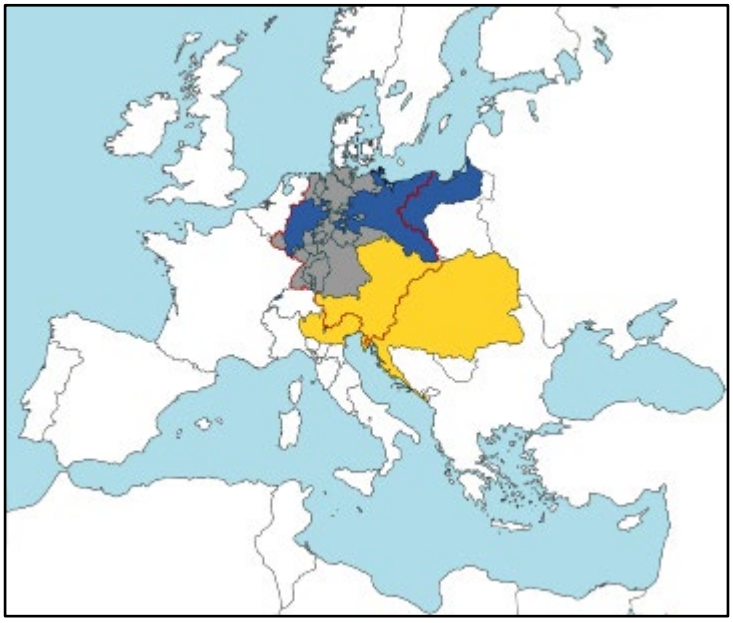

I. Franz (Avusturya İmparatoru) (https://tr.wikipedia.org/wiki/II._Franz_(Kutsal_Roma_imparatoru))

1866'da Prusya-Avusturya Savaşı yenilgisi ve Avusturya İmparatorluğu etkisi altında olan Alman Konfederasyonunun dağılmasından sonra saygınlığını kaybeden Avusturya İmparatorluğu, yönetim değişikliğine giderek mutlak krallığı terk etti ve anayasal parlamenter bir hükümet kuruldu. Bununla birlikte, yıkılan monarşinin bütününü kapsayacak, içinde tüm ulusların eşitlik ve özerkliğe sahip olacağı gerçek bir federasyon kurulacağına; Macarların baskısı sonucunda, bir uzlaşma olarak 1867'de bir ikili monarşi kuruldu. Yeni devletin resmi adı Avusturya-Macaristan İmparatorluğu oldu. Yönetim, ortak hükümdar, ordu ve dış politika yönetimi ile her iki kanadın ayrı parlamentoları olan anayasal monarşiler olarak örgütlendi. Diğer konularda her bir devlet bağımsızdı. Monarşinin batıdaki parçası Avusturya'da çeşitli uluslar daha geniş özgürlüklerden yararlandılar ve oy hakkı giderek yaygınlaştı.

[38] https://tr.wikipedia.org/wiki/Austerlitz_Muharebesi
[39] https://tr.wikipedia.org/wiki/II._Franz_(Kutsal_Roma_imparatoru)

Ancak Avrupa ve Balkanlarda uluslar sorunu devam ediyordu. 1875 yılında Osmanlı İmparatorluğu'nun çeşitli yerlerinde ve Bosna-Hersek'te ayaklanmalar oldu. Buna bağlı olarak Rusya Osmanlılara savaş açtı ve Osmanlıları yenerek onların Avrupa'daki güçlerine son verecek olan barış antlaşmasını kabul ettirdi. 1878 Berlin Kongresi Bosna-Hersek'i Avusturya-Macaristan'ın işgal etmesine ve yönetmesine karar verdi. Bundan sonra Avusturya-Macaristan'ın Balkanlar'daki istekleri Rusya ve Sırbistan'ın istekleri ile çelişkili bir durum aldı. Otuz yıl sonra 5 Ekim 1908'de[40] Avusturya-Macaristan, Bosna-Hersek'i resmen topraklarına kattı. Bu arada 1879'da Avusturya-Macaristan, Almanya ile bağlaşıklık antlaşması imzalamıştı ve 1882'de İtalya'nın da katılması ile genişleyen bu antlaşma Rusya'ya karşı idi. Bu bağlaşıklık Avusturya-Macaristan monarşisindeki çeşitli uluslar üzerinde farklı bir etki yaptı.

1820 Orta Avrupa haritasında Prusya Krallığı (mavi), Avusturya İmparatorluğu (sarı) ve bağımsız Alman eyaletleri (gri) gösterilmiştir. Kırmızı çizgi, Alman Konfederasyonu sınırını göstermektedir. Hem Prusya hem de Avusturya'nın hakimiyetindeki konfederasyon dışında bulunan topraklar da haritada görülmektedir.

(https://tr.wikipedia.org/wiki/Alman_sorunu)

Almanlar ve Macarlar ittifakı desteklerken; Slav uluslar, özellikle Çekler ve Güney Slavlar 1908'de Bosna-Hersek'in ülkeye katılmasından da rahatsız oldular. O sıralarda Sırbistan Krallığı oldukça güçlü bir duruma gelmişti ve Avusturya-Macaristan'daki Güney Slavların üzerinde etkili oluyordu.

[40] Uçarol, Rifat; Siyasi Tarih (1789-1994), 4. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1995, s.408

28 Haziran 1914'te[41] Avusturya velihatı Arşidük Ferdinand, Bosna'nın başkenti Saraybosna'da bir Sırp yurtseveri tarafından öldürüldü. Beş hafta sonra Avrupa kendisini I. Dünya Savaşı'nın içinde buldu.

Savaşın hemen başında Ruslar, devletin Galiçya bölgesini ele geçirdi. Ama 1915 ve 1916 yıllarında, Alman, Osmanlı ve Bulgar desteğiyle bu bölge geri alındı.

1914-1917 yılları arasında, iki devlet karşılıklı olarak birbirine saldırdı. Ancak, iki devletin de hiçbir kazancı olmadı. Üstüne üstlük, fazla miktarda asker kaybı yaşadılar. 1917 yılında Alman desteğinin gelmesi, Avusturyalıların cephede üstün gelmesini sağladı. Ancak 1918 yılında, İtalyanların sert saldırıları nedeniyle, Avusturya kazandığı toprakları iade etmesine neden oldu.

İtilaf Devletleri ile Avusturya-Macaristan İmparatorluğu arasında, 3 Kasım 1918 tarihinde Villa Giusti Antlaşması[42] ile ateşkes sağlanmıştı. İmzalayanlar: Pietro Badoglio ve Viktor Weber Edler von Webenau. 11 Kasım 1918 tarihinde de Almanya ile yapılan Rethondes Antlaşması[43] ile Batı Cephesi'nde silahlar susmuştur. Aynı sıralarda Habsburg Hanedanı tahttan çekilmiş ve 13 Kasım 1918[44] tarihinde Viyana'da oluşturulan Geçici Ulusal Meclis, Avusturya'da cumhuriyet ilan etmiştir. Avusturya-Macaristan İmparatorluğu böylece Avusturya ve Macaristan olmak üzere bağımsız cumhuriyetler haline gelmiştir.

Villa Giusti Antlaşması, bir ateşkes antlaşmasıdır. I. Dünya Savaşı'ndan yenik çıkan Avusturya ile İtilaf Devletleri arasında yapılan antlaşma ise St. Germain

---

[41] Jelavich, Barbara; Balkan Tarihi 2: 20.Yüzyıl; 2.Baskı, Çev. Zehra Savan, H.Uğur, Küre Yayınları, İstanbul, 2009, s.119

[42] Pierre Renouvin, I. Dünya Savaşı, Cep Üniversitesi, Çev.Teoman Tunçdoğan, İletişim Yayınları s.103

[43] Temuçin Faik Ertan, "Birinci Dünya Savaşı'nı Sona Erdiren Mütarekelerin Karşılaştırmalı Analizi",2. Uluslararası Tarih Sempozyumu, 100.Yılında Birinci Dünya Savaşı, Dokuz Eylül Üniversitesi ve Buca Belediyesi, İzmir, 2015, s.493-507

[44] Jelavich, Barbara; Balkan Tarihi 2: 20.Yüzyıl; 2.Baskı, Çev. Zehra Savan, H.Uğur, Küre Yayınları, İstanbul, 2009, s.128

Antlaşmasıdır. Antlaşma 10 Eylül 1919[45] tarihinde imzalanmıştır. Macaristan ile de Trianon Antlaşması yapılmıştır.[46]

1.3. Rus Çarlığı

İlk kez 15.yüzyılda Osmanlı Devleti ile Rus Çarlığı münasebetleri başladı. Kırım Hanlığının imtiyazlı beylik olarak Osmanlı Devletine bağlı olması ve Rus Çarlığının Avrupa'ya ve Karadeniz havzasına doğru genişleme isteği nedeni ile iki devlet birçok kez savaşmışlardır. Osmanlı devletinin Avrupa'ya doğru ilerlemesi esnasında Avusturya'ya savaş açarak Viyana'yı kuşatması, Rusya için Avusturya ile ittifak yapma fırsatını sağlamıştır.

I. Aleksander – Rus Çarı

(https://tr.wikipedia.org/wiki/I._Aleksandr_(Rusya))

Bu yıllarda tahta geçmiş olan III. Selim her sahadaki çalışmalarıyla Osmanlı Devletini güçlendirip, ordu üzerinde yenilikler yapmıştır. Rusya bu yeniliklerin kendisi için tehlike arz ettiğinin farkına varmış ve Osmanlının daha da güçlenmesini engellemek için Çar I. Aleksander, Osmanlıya bağlı Sırbistan'ı isyana teşvik edip, Slavlık propagandasıyla Balkanları karıştırmış ve Osmanlı devletinin elinde olan Belgrad 13 Aralık 1806'da Osmanlı hâkimiyetinden çıkmıştır. Ruslar 1806 Aralık ayında ansızın Basarabya'da Bender ve Hotin kalelerini alıp, Tuna Nehri ağzındaki kaleleri de istila ettiler. Bunun üzerine Osmanlı Devleti 22 Aralık 1806 tarihinde Rusya'ya harp ilan etti.

Rus Ordusu Temmuz 1807'de Arpaçay'ı geçerek Kars Kalesine saldırdı, fakat geri çekilmek zorunda kaldılar. 1810 yazında Ahılkelek üzerinden saldırıya geçen

[45] Üçok, Çoşkun; Hukuk Fakültesi Öğrencileri İçin Siyasal Tarih (1789-1960); Sevinç Matbaası, Ankara, 1975, s.234
[46] a.g.e., s.234

Ruslar, bu kaleyi alamayınca Ahıska şehrini kuşattılarsa da 1811'de Tiflis'e geri çekildiler. Aynı sene üçüncü defa taarruza geçerek Ahılkelek Kalesini ele geçirdiler.

Bu sırada Almanya'yı istila eden Napolyon Bonaparte'ın Moskova'ya sefer düzenlemesi üzerine, Rusların isteği ile 28 Mayıs 1812'de Bükreş'te imzalanan antlaşmayla Osmanlı-Rus savaşına son verildi. Bükreş Antlaşmasıyla; Kuzey Boğdan Ruslara, güney Boğdan ise Osmanlı Devletine bırakıldı. Kalelerinde Osmanlı askeri bulundurmak şartıyla da Sırbistan'a idari muhtariyet hakkı tanındı.

Napolyon orduları Moskova önlerine kadar geldiyse de yoğun kış şartları askerin telef olmasına sebep oldu ve geri çekilmek zorunda kaldı. Rus ordularının hızla batıya doğru ilerlemesi ve kazanılan zafer (1812) Rus Çarlığına (I. Aleksander) Avrupa'da itibar sağladı. Bu itibarla Çar I. Nikolay (1825-1855) İran, Osmanlı Devleti, Polonya ve Kafkasya üzerine seferler düzenleyerek yerini iyice kuvvetlendirdi.

Osmanlı tahtında Sultan Mahmut Han'ın, Yeniçeri Ocağını 1826'da kaldırması ve 1827 Fransa-İngiltere-Rusya ittifakına mensup müttefik Haçlı donanmasının Navarin'deki Osmanlı-Mısır donanmasını bir hile ile yakmasıyla, Osmanlı Devleti kara ve deniz kuvvetlerinin büyük bir bölümünü kaybetmiş oldu. Bunu fırsat bilen Rusya, 26 Nisan 1828'de Osmanlı Devletine karşı harp ilan ederek, Boğazlar ile İskenderun körfezini elde edip, Akdeniz'e inmek idealiyle Rumeli ve Anadolu cephesinden harekete geçti.

Ruslar, Balkanlarda Romen, Bulgar, Rum, Ortodoks Gagavuzların yardımı ve Kafkas cephesinde Tiflis'ten gelen Hıristiyan Kartli ve yerli Ermenilerin verdiği destekle, cephe gerisinden gelebilecek saldırılardan korunarak, batıda Edirne, doğuda Bayburt ve Muş'a kadar ilerlediler. Osmanlı yönetiminin antlaşma isteği ve Fransa ve İngiltere sefirlerinin uyarısıyla, 14 Eylül 1829 tarihinde Edirne Antlaşması imzalandı. Rumeli'de Tuna ağzındaki kaleler Ruslara bırakılıp, Prut Nehri sınır kabul edildi. Anadolu cephesinde Rusya'ya ilk defa toprak verilerek, Kars vilayetinin Çıldır, Ardahan ve Deskof kuzeyinden hudut çizildi.

Rusya, Balkanlarda Boğdan ve Eflak prensliklerini ele geçirmek istedi ve "Kırım Savaşı(1853-1856)" olarak bilinen bu savaşta Fransa ve İngiltere Osmanlı Devletinin yanında yer aldı. Savaş sonunda imzalanan 30 Mart 1856 tarihli Paris Antlaşması sonunda, Rusya toprak ve çok fazla maddi kayba uğradı. Rusya bu harpten sonra, ordularının yetersizliğini anlayarak yenilik yapma yoluna gitti. Bu arada diğer taraftan Osmanlı Devletinin içindeki azınlıklara karşı Slavlık ve Ortodoksluk propagandasını arttırdı.

Rusya Haritası
(https://wiki--travel.com/img/growth-of-russian-empire-map-32.html)

Balkanlarda milliyetçilik hareketlerinin artmasından yararlanan Rusya 1877'de (II. Aleksander dönemi 1855-1881) Osmanlı Devletine savaş açtı. Tarihe "93 Savaşı" olarak geçen bu savaş 3 Mart 1878 Ayastefanos (Yeşilköy) Antlaşmasıyla sonuçlandı. Bu antlaşma ile Bulgaristan bağımsızlığını kazandı. Berlin Kongresinde İngiltere ve Avusturya'nın etkisiyle imzalanan Berlin Antlaşmasında Balkanlarda Rusya'nın kazançları sınırlandırıldı ve Osmanlı Devleti yönünden savaş en az zararla sonuçlandı. Bir süre sonra Almanya, Avusturya ve İtalya; Rusya'ya karşı üçlü ittifak kurdu. Kendisine destek sağlamak için Fransa'ya dönen Rusya, 1891'de ekonomik ve askeri ilişkileri geliştirmek için Fransa'yla bir ittifak kurdu.

Diğer taraftan Rusya, Türkistan, Afganistan gibi Hazar Denizinin doğusuna da yayılmak için faaliyetlerde bulunduysa da İngiltere'nin Hindistan'daki durumunu tehdit edince iki ülke arasında Afganistan üzerinde başlayan sürtüşmelerle yeni bir durum kazandı. Orta Asya'daki Rus-İngiliz mücadelesi, söz sahibi oldukları sınırların belirlenmesiyle sonuçlandı(1885).

II. Nikolay – Rus Çarı

(https://commons.wikimedia.org/w/index.php?title=Nicholas_II_of_Russia&uselang=tr)

Rusya, Uzakdoğu sınırında Japonya ve Çin ile birçok antlaşma imzalayarak Sahalin ve Kuril adalarıyla Amur Irmağı Vadisi gibi önemli noktaları ele geçirdi. Ancak Kore ve Mançurya sorunları Rusya'yı Japonya ile karşı karşıya getirdi. Rusya bu savaşta aldığı mağlubiyetlerin yanı sıra, ülkedeki devrimci hareketler Rus Çarı II. Nikolay'ı barış yapmaya mecbur bıraktı (5 Eylül 1905).

Petersburg Sovyeti'nin kurulması ile devrimci hareket en yüksek noktasına ulaştı. Zor durumda kalan II. Nikolay bir bildiri yayımlayıp, meşruti bir anayasa ve seçilmiş bir meclis sözü verdi. Bir süre sonra yavaş yavaş işçi hareketi bastırıldı. Nisan 1906'da yapılan seçimler neticesinde liberal ve sol muhalefet mecliste çoğunluğu elde ettiyse de köklü reformlar istediği için çarlık hükümetiyle ters duruma düşen ilk dört meclis başarılı olamadı.

Rusya 1906'dan sonra Balkanlar üzerinde nüfuz kazanmak için Avusturya ile mücadeleye girdi. 1914'te Avusturya-Macaristan İmparatorluğunun Sırbistan'a savaş ilan etmesi Rusya'yı İngiltere ve Fransa'nın yanında I. Dünya Savaşına girmesine sebep oldu. 1916 yılında Brusilov Saldırısı ile Avusturya-Macaristan İmparatorluğunun ordusunu neredeyse tamamen imha etti. Ancak bir süre sonra Osmanlı Devletinin Almanya ve Avusturya'nın müttefiki olarak savaşa girmesiyle

Kafkasya'da yeni bir cephe açmak zorunda kaldı. Aynı zamanda Boğazların açık olmamasına bağlı ikmal desteğini yitirdi. Önemli derecede silah ve mühimmat sıkıntısı çeken Rus orduları batıda birbiri ardına ağır mağlubiyetler aldı.

Savaşın sebep olduğu yıkım, basın ve mecliste halkın güvenine dayalı bir hükümetin olması isteğini yaygınlaştırdı. 1917 Mart ayının başlarında Moskova'da başlayan grev, asker ve subayların desteklemesiyle, "Şubat Devrimi" olarak bilinen ayaklanmaya dönüştü. Prens Lvov başkanlığında bir geçici hükümet kuruldu. Hükümete bağlı birliklere Pskov'da kuşatılan Çar II. Nikolay'ın 15 Mart 1917'de tahttan çekilmesiyle Çarlık rejimi tarihe karıştı.

7 Ekim 1917'de komünist ihtilal patlak verdi. Vladimir Ilyich Lenin başkanlığındaki komünistler, hükümeti ve serbest seçimle iş başına gelmiş bulunan meclisi dağıttılar. Lenin, biraz soluk alabilmek için İtilaf devletlerinin baskısına rağmen, Almanya ile barış görüşmeleri yaptı. Bazı Bolşeviklerin ve sol sosyalist devrimcilerinin muhalefetine rağmen, Baltık bölgesi, Polonya, Ukrayna ve Kafkaslardan çekilmeyi öngören Brest-Litovsk Antlaşmasını 3 Mart 1918'de imzaladı.

Bu antlaşmanın ardından Bolşeviklerin Sovyet iktidarını yerleştirme çabaları 1918 Mayısında başlayan iç savaşa sebep oldu. Komünistlerin ordusu olan Kızılordunun kazandığı zaferler, Ukrayna, Beyaz Rusya, Gürcistan, Ermenistan ve Azerbaycan'ın Sovyet idaresi altına girmesini sağladı. Bunun yanında Almanya'nın mağlubiyetinin ardından kurulan Estonya, Letonya ve Litvanya cumhuriyetleri İtilaf devletleri desteğiyle varlıklarını devam ettirdiler. Sınır problemi yüzünden çıkan Rus-Polonya Savaşında Kızılordu mağlup oldu ve ardından yapılan Riga Antlaşmasıyla (Mart 1921) Ukrayna ve Beyaz Rusya topraklarının büyük bir bölümü Polonya'ya bırakıldı.

I. Dünya savaşı sonrasında, İstiklal savaşı yıllarında Türkiye Büyük Millet Meclisiyle 16 Mart 1921'de Moskova'da Türk-Sovyet Dostluk Antlaşması imzalandı. Moskova Antlaşmasıyla, Batum Rusya'ya ait Gürcistan'a bırakıldı ve Kars'ın doğusundaki Arpaçay Suyu sınır olarak kabul edildi.

1.4. Fransa’da Cumhuriyet ve İmparatorluk

1789 Fransız İhtilalinden sonra bir türlü düzenin sağlanamamış olması sonucu halkın iktidara getirdiği Napolyon Bonaparte, bir yandan yeni bir siyasi ve idari teşkilat kurarken, öte yandan da genel huzuru sağlama işine girişti. 16 Temmuz 1801’de Papalık makamıyla yapılan anlaşmayla dini barış sağlandı; nihayet Marengo (14 Haziran 1880) ve Mohenlinden (3 Aralık) zaferleriyle Avusturya'yı (Luneville, 9 Şubat 1801), sonra da İngiltere'yi (Amiens, 25 Mart 1802) barışa zorladı.

Napolyon Bonaparte
Fransız General ve İmparator
(https://en.wikipedia.org/wiki/Napolyon)

1789 İhtilali'nin kıta Avrupa’sı ülkelerinde büyük ümitler uyandırmış olan, hürriyet ve milletlerin kendi geleceklerini kendilerinin tayin etme hakkını tanıyan görüşleri, 18.yy.’dan beri kültür açısından Fransız etkisi altındaki Avrupa'da milliyetçilik hareketlerine neden olmuştur. Fransa'nın koruyuculuğu altındaki İsviçre konfederasyonu kantonları arasında bağlılığın güçlenmesi, İtalya ve Almanya'da da milli birliğin doğması örnek olarak verilebilir. Bu süreçte Fransa, Louisiana(Amerika) gibi bazı sömürgelerinden vaz geçmesine (3 Mayıs 1803) rağmen İngiltere, Fransa’nın yine de Avrupa ve dünyanın başka alanlarına el atabileceğinden korkarak, Fransa ile 1814'e kadar savaşa devam etti. Bu gerginlik ve çatışmalar, Fransa’daki kralcıların cesaretlenmesine sebep olunca imparatorluk monarşisine (18 Mayıs 1804) geçildi. Napolyon Bonaparte, Papa tarafından Fransızların I. imparatoru olarak takdis edildi (2 Aralık 1804), Milano'da İtalya kralı unvanıyla taç giydi (26 Mayıs 1805). 1789 ihtilali ve bu gelişmeler Fransa'ya uzun bir kararlılık devresi sağlayacak gibi göründü.

Napolyon, eski rejim hükümdarlarıyla, Avrupa haritasını yeniden çizmesine olanak veren bir dizi savaşa girişti. Sonuçta eski rejim ya yıkıldı, ya da yumuşatıldı (köleliğin kaldırılması; medeni kanun) ve ihtilalci fikirler (milletlerin kendi kendilerini yönetme hakkı) her tarafa yayıldı. Bu fikirler bazen Fransızların aleyhine işledi (Alman milliyetçiliğinin uyanışı). Fransa'ya karşı kurulan Avusturya-Rusya, Prusya-Rusya ittifakları etkili olmadı. İtalya ve Almanya'da Avusturya etkisinin yerini Fransız etkisi aldı. İmparator zaten İtalya kralı, İsviçre konfederasyonunun arabulucusu sıfatlarına sahipti. Alman prenslerinin çoğu onu Ren konfederasyonunun koruyucusu seçtiler.

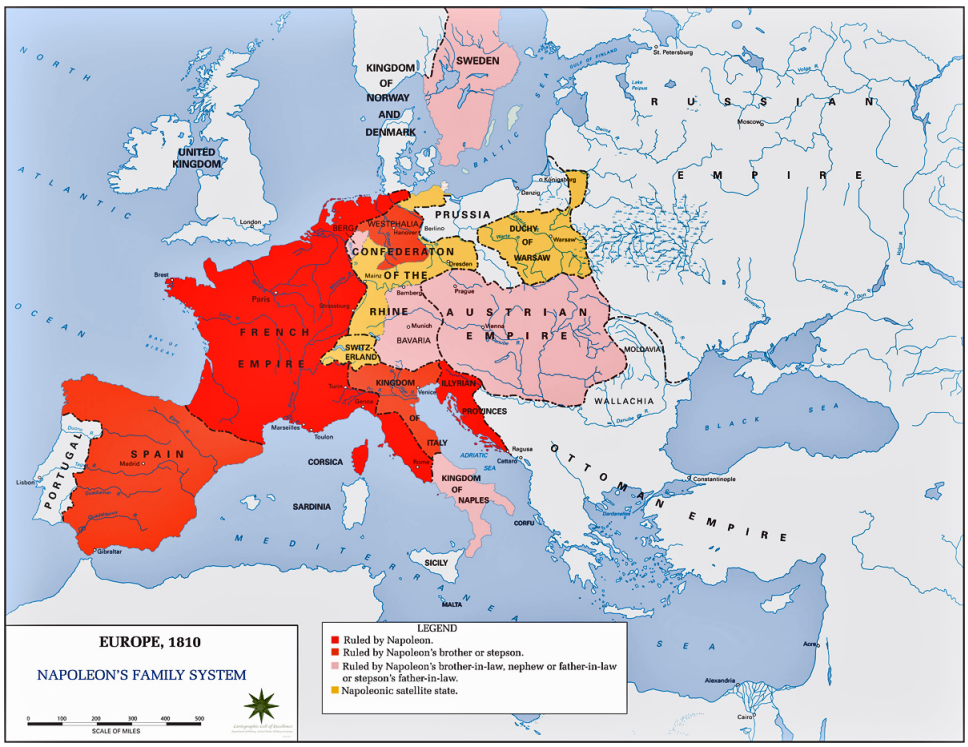
Napolyon, kardeşi Joseph'in İspanya krallığını kabul ettirmek üzere İngiliz mallarına karşı ambargo koydu (1808). Hollanda, Westfalen ve Napoli'ye daha önce başka Napolyon'lar da yerleştirilmişti. Avusturya, Napolyon'un zor durumundan yararlanarak tekrar savaş açtı ve yenildi (Wagram, 5 - 6 Temmuz 1809); bunun üzerine kadere boyun eğerek galip imparatorla iyi geçinmeye çalıştı. Yaklaşık bütün Avrupa Napolyon'a boyun eğmişti. Fakat kıta ablukasında çatlaklar vardı. İmparator bu yüzden papalık eyaletlerini ilhak etmek zorunda kaldı (1807-1809); mülkü elinden giden kilise ile karşı karşıya kaldı. Kuzey denizi kıyıları da aynı sebeple Hamburg'a kadar ilhak edildi (1810-1811). Fransa'nın o devirde 130 yönetim bölgesi vardı.

Napolyon, imparatorluğu sırasında düzeni sağlamak ve yeni bir düzen kurmak için güçlü muhalif kişileri saf dışı bıraktı, fikir faaliyetlerini ve kişi özgürlüklerini sınırladı, Papalık ve kilise ile çatışmak zorunda kaldı, bu çatışma kilisenin imparator aleyhine, kralcılar lehine çalışmasına neden oldu ve sürekli savaş hali halk üzerinde ters etki yaptı. Ayrıca vergiler de halkı bezdirdi.

İngiltere'ye karşı ittifak halinde olan Napolyon, Rus çarı I. Aleksander'ın İngiltere ile ilişkilerini arttırması üzerine Rusya'ya savaş açtı (1812)[47]. Moskova'yı almasına karşın barış gerçekleşmedi ve Fransızların geri çekilmesi esnasında Rusya

[47] Aziz Tekdemir, Napolyon'un Moskova Seferi, 1812; Modern Türklük Araştırmaları Dergisi, Cilt 15, Sayı 1, (Mart 2018), ss.91-113

ile ittifak kuran Prusyalılar Fransızlara saldırdı. Napolyon'un Prusya'ya karşı Saksonya zaferini kazanmasına rağmen Avusturya'nın Leipzig'de Fransızları bozguna uğratması sonucu, ittifak halindeki ordular Paris'e kadar girdiler (1814). Sonuçta Birinci Paris Antlaşması ile müttefikler Fransa'dan çekildiler, Napolyon Bonaparte tahtı bıraktı ve sürgüne gönderildi. Ancak eskiye dönüşten korkulduğundan yeniden Napolyon Bonaparte imparatorluğa getirildiyse de Waterloo Savaşında İngilizlere karşı kaybeden Napolyon yeniden sürgüne gönderildi ve 1821'de öldü.

Fransız İmparatorluğu ve Avrupa'nın 1810'da Siyasi durumu
(https://wiki--travel.com/img/map-of-france-under-napoleon-8.html)

Fransa tahtı yeniden Bourbon'lara geçti. İkinci Paris antlaşması (Kasım 1815) Fransa'nın günümüzdeki kuzey sınırlarını çizdi; tazminat ödeninceye kadar ülke işgal altında kaldı. Bununla beraber küçük devletleri Fransa'nın çevresinde toplayan Talleyrand, büyük devletlerin başka milletlerin dileklerini hesaba katmaksızın Avrupa'ya yeni düzen verdikleri Viyana kongresinde (Kasım 1814-Haziran 1815) yine de önemli bir rol oynamayı başardı.

Restorasyon devrinde (1815-1830) Louis XVIII'in hazırladığı bir anayasa ile yasama yetkisi, vergi mükelleflerinin oyu ile seçilen bir Mebusan meclisine ve bir pair'ler (ayan) meclisine verildi. Anayasa, 1789 İhtilalinin sağladığı hakları teminat altına alıyordu, aşırılar ise eski rejime dönülmesini istiyorlardı. Birçok karışıklıktan sonra 1830'da anayasa yeniden gözden geçirildi. Ancak tartışmalar bitmedi, ekonomik krizlerde artarak gelişince Paris işçilerinin ayaklanmasıyla sonucu (22-24 Şubat 1848) iktidar düşürüldü.

Geçici Lamartine hükümeti bütün vatandaşlara oy hakkı verildiğini ilan etti, sömürgelerde köleliği kaldırdı. Fakat milli atölyeler kurulması yoluyla işçi meselesinin çözümünü ileriye bıraktı. Aralık 1848'de cumhurbaşkanı olarak Napolyon'un yeğeni Louis-Bonaparte seçildi. Ancak seçimler sonucunda oluşan meclis halkı memnun etmedi. Louis-Bonaparte de bundan yararlanarak hükümet darbesi yaptı (1851).

Fransız İmparatoru Napolyon III
(https://en.wikipedia.org/wiki/Napoleon_III#/media/File:Franz_Xaver_Winterhalter_Napoleon_III.jpg)

Halk oylaması sonucu 1852 Aralığında Napolyon III (Louis-Bonaparte) imparator ilan edildi. Yurt içinde refahı arttırmak ve dış politikada İngiltere ile yakınlaşma sağlayarak itibarını güçlendirecek adımlar atmak istedi.

Ekonomik ve siyasi işleri düzenledi, sonuçta para durumu düzeldi, imalat sanayinin ve denizaşırı ticaretin gelişmesini sağladı. Dışta bir nüfuz siyaseti, Napolyon III'ü eski Avusturya siyasetine karşı milliyetçiliğin koruyucusu yaptı. Kırım savaşı (1854-1856) zor oldu, fakat bu savaşın sonucunda yapılan Paris kongresi III. Napolyon'un azınlıklar lehine müdahalede bulunduğu Yakındoğu, Balkanlar ve Avrupa'da Fransa'yı söz sahibi yaptı. Buna karşın Fransa Cezayir'e tamamen yerleşti, Mısır-Süveyş Kanalında üs kurdu, Asya'da Çin ve Hindi Çin bölgesinde, Afrika'da Senegal bölgesinde sömürge faaliyetlerine başladı.

Fransa'nın Piemonte lehine ve Avusturya aleyhine İtalya'ya müdahalesi (1859) İtalyan birliğine katkı sağlamakla beraber, Papalık devletini koruyamadığı için Fransız kilisesi ile III. Napolyon'un arası açıldı. Öte yandan, imparator, modernleşme isteğinin mantıki sonucu olarak içte ve dışta daha liberal kararlar almaya başlayınca iç siyaset hareketlendi ve tartışmalara neden oldu.

İmparatoru asıl yıpratan dış siyaset oldu. Meksika seferi (1862-1867) ve sonrasında Prusya ile savaş hem imparatorun hem de imparatorluğun sonu oldu (1870). Savaş, daha sonra Alsace Lorraine'in kaybı ve ağır mali yükümlülükler pahasına Frankfurt antlaşmasıyla (10 Mayıs 1871) sona erdi.

Sedan savaşında esir düşen Fransız İmparatoru Napolyon III ile Bismarck'ın görüşmesi, 1870.
Art by Wilhelm Camphausen, 1878.
(https://www.reddit.com/r/europe/comments/81u0ey/the_meeting_of_napoleon_iii_and_bismarck_after/)

İkinci imparatorluğun yıkılışından sonra "üçüncü cumhuriyet" mütarekeden sonra seçilen ve ileri gelen saltanatçıların çoğunlukta bulunduğu bir Milli Meclis önce Bordeaux, sonra da Versailles'da toplanarak yürütme gücünün başına Thiers'i seçti. Ancak çeşitli siyasi güçlerin yönetim tipi ile ilgili tartışmaları sonuçlandıramayınca yerine Mareşal Mac-Mahon getirildi (24 Mayıs 1873). Ancak o da başarılı olamayınca Mac-Mahon istifa etti yerine Jules Grévy geçti ve daha önce Millet Meclisini (Ekim 1877) ve Senatoyu ele geçirmiş olan cumhuriyetçiler temel hürriyetleri tanıdılar, ilköğretimi ücretsiz, laik ve mecburi hale soktular (1881-1882). Cumhuriyetçiler Fransa'nın medeniyet öncülüğü görevine inanıyorlardı. Bu yüzden sömürgeler kurma yoluna yöneldiler (Tunus 1881; zenci Afrika; Tonkin, 1882 - 1885; Laos). Fakat bu siyaset aşırı solun ve bir kısım sağın muhalefetiyle karşılaştı; sağcı muhalifler, bu fikirleri savunanları, Alsace-Lorraine'i unutturmak gayesini gütmekle suçlamalarına rağmen parlamentonun kararlı duruşu sonucu bazı muhalifler de cumhuriyetçilere katılarak güçlenmelerine olanak verdi. Fransız - Rus ittifakı (1891-1894) ülkeye güven getirdi ve sömürge yayılışına canlılıkla devam edebilmesini sağladı. Madagaskar

1895'te işgal edildi, 1900'de Kuzey Afrika, Batı Afrika ve Ekvator Afrika'sı arasında irtibat sağlandı.

Bu yıllarda, milliyetçilik hareketleri, sosyalistlerin faaliyetleri, dini derneklerin siyasete ilgi göstermeleri çeşitli karışıklıklara neden olsa da milli birliği sağlayacak güçte görülen Lorraine'li Raymond Poincare 1913'te cumhurbaşkanlığına getirildi.

28 Haziran 1914'te Avusturya velihatı arşidük Ferdinand Saray Bosna'da öldürüldü. Sırplar olayın suç ortaklarıydı. Viyana bütün uzlaşma tekliflerini reddederek Sırbistan'a savaş ilan etti (28 Temmuz). Slav kökenli Sırplara yakınlık gösteren Rusya seferberliğe girişti. Avusturya-Macaristan İmparatorluğuna destek amacıyla Almanya önce Rusya'ya (1 Ağustos), sonra da Rusya ile ittifak halindeki Fransa'ya (3 Ağustos) savaş açtı. Belçika'nın tarafsızlığının çiğnenmesi üzerine İngiltere Fransa'nın yanında yer aldı (4 Ağustos). Almanların, Rusya savaşa katılmadan kısa sürede Fransızları yenerek savaşı bitirebileceği hesabının tutmaması sonucu dört yıl boyunca savaş tarafların hemen hepsi savaştan zarar gördü ve 11 Kasım 1918'de Almanya mütareke imzaladı.

2. BÖLÜM
20. YY. BAŞINDA BALKANLARDA SİYASİ DURUM

2.1. Sırbistan Krallığının Kuruluşu

Kanuni Sultan Süleyman tarafından Belgrad'ın ele geçirilmesiyle (1521) Sırbistan'ın tamamı Osmanlı İmparatorluğu topraklarına katılmış oldu. 17. yüzyılın sonlarından itibaren Osmanlı'nın Avrupa'ya doğru genişleme çabaları nedeniyle Avusturya ile çatışmaları bu topraklarda oldu. Osmanlıların II. Viyana Kuşatmasındaki yenilgisini fırsat bilen Avusturyalılar Belgrad'a kadar ilerlediler ve Osmanlıların toparlanmasına fırsat vermeden şehri kuşattılar. Bu kuşatma sonrasında Belgrad Kalesi 8 Eylül 1688'de Avusturya'nın eline geçti. Osmanlıların yoğun çabaları sonucu Belgrad iki yıl sonra geri alındıysa da şehir büyük oranda tahrip olmuştu. 18. yüzyıl boyunca Belgrad, Avusturya (Pasarofça Antlaşması) ve Osmanlı (Ziştovi Antlaşması) devletleri arasında el değiştirdi.

1878 yılında Sırbistan Prensliği

(https://ipfs.io/ipfs/QmT5NvUtoM5nWFfrQdVrFtvGfKFmG7AHE8P34isapyhCxX/wiki/S%C4%B1rbistan_Prensli%C4%9Fi_(1817-1882).html)

1789 Fransız ihtilalinden sonra yayılan milliyetçilik akımlarından etkilenen Sırplar, 19. yüzyıl başlarında Avusturya ve Rusya'nın da kışkırtmalarıyla Osmanlı egemenliğine karşı ayaklanmaya başladılar. Ayrıca buradaki yeniçeriler Müslüman ve Hıristiyan halka karşı çok kötü davranarak halkı iyice bezdiriyorlardı. Bu ortamda Sırplar, Kara Yorgi'nin önderliğinde ayaklandılar. Rusların da desteğiyle Kara Yorgi 13 Aralık 1806'da Belgrad'a girdi ve Osmanlı-Rus savaşı (1806-1812) nedeni ile Belgrat'la uğraşamayan Osmanlı, Belgrad'ı Kara Yorgi'nin önderliğindeki isyancıların işgaline bıraktı. Savaşın sona erer ermez Osmanlılar Sırbistan'daki

Miloş Obrenoviç
Sırp Baş Knezi
(https://tr.wikipedia.org/wiki/Milos_Obrenovic)

isyancıları yenerek Belgrad'ı tekrar ellerine geçirdiler (7 Ekim 1813)[48]. Kara Yorgi diğer isyancılarla birlikte Avusturya'ya sığındı (Ekim 1813)[49].

Sırplar isteklerinden vazgeçmediler ve Rusya'nın yardımıyla devletlerarası diplomasiden yararlanarak amaçlarına ulaşmaya çalıştılar. Viyana Kongresi'ne (1814)[50] bir heyet gönderen Sırplar, bağımsızlıklarını talep etmelerine rağmen bir sonuç alamadılar ve yeniden ayaklandılar. Slavlarla arasını iyi tutmak isteyen Ruslar tarafından desteklendiler. Rusya ile yeni bir savaş istemeyen ve olası bir Rus müdahalesine engel olmak isteyen Osmanlı Devleti, Sırpların yeni lideri Miloş Obrenoviç'i Baş Knez olarak tanıdı ve Sırplara bazı imtiyazlar verilmesini kabul etti. Sırp Prensliği önce Osmanlı Devleti'nin denetimi altında girdi, 13 Temmuz 1878[51] yılındaki Berlin Antlaşması'yla Sırbistan tamamen bağımsız oldu ve 6 Mart 1882[52] yılında Sırbistan Krallığı ilan edildi, Milan Obrenoviç kral oldu.

Milan Obronovic-Sırp Kralı
(https://jaksam96.wordpress.com/)

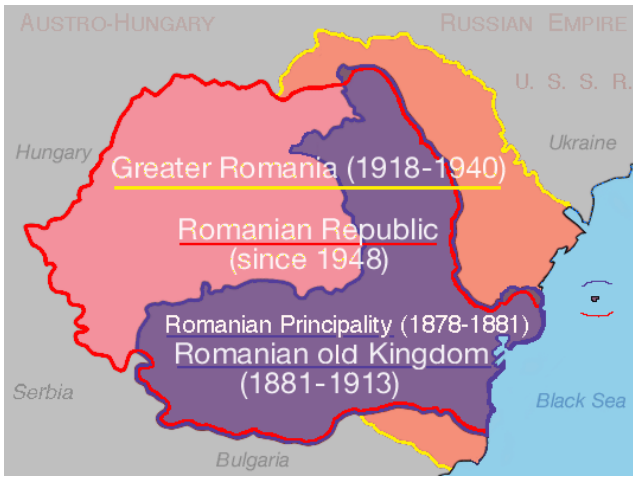
8 Ekim 1912'de Balkan Savaşları sonucu Sırbistan Üsküp ve Manastır'ı işgal etti. 28 Haziran 1914 tarihinde de Gavrilo Princip adında bir Sırpın Avusturya-Macaristan velihatı Arşidük Franz Ferdinand'ı bir saldırı sonucu öldürmesiyle I. Dünya Savaşı

[48] Uçarol, Rifat; Siyasi Tarih (1789-1994), 4. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1995, s.133
[49] Jelavich, Barbara; Balkan Tarihi 1: 18. ve 19.Yüzyıllar; 3.Baskı, Çev.İhasn Durdu, G.Tunalı, H.Koç, Küre Yayınları, İstanbul, 2009, s.227
[50] a.g.e, s.133
[51] a.g.e, s.351
[52] Meydan Larousse Büyük Lugat ve Ansiklopedi; Sırbistan, Sabah Gazetesi Yayını, Cilt 18; 1992, s.16-23

başladı. Savaş sonucunda toprak bakımından Sırbistan kârlı çıktı. 1 Aralık 1918 tarihinde Yugoslavya Krallığı (Sırp, Hırvat ve Sloven Krallığı) kuruldu.[53][54]

2.2. Romanya Krallığı

Romanya topraklarında kurulan ilk devlet Trakların kurduğu Daçya Krallığıdır. Bu devlet 101-107 yılları arasında Roma İmparatoru Trajan'ın orduları tarafından işgal edilerek Roma İmparatorluğu'nun bir eyaleti haline geldiler. Roma İmparatorluğu'nun çökmesinden sonra bu topraklar Gotlar, Hunlar, Avarlar, Slavların istilasına uğradı. 9.-11. yüzyıllar arasında Birinci Bulgar Devleti'nin bir parçası haline geldi. Bu dönemi Macar, Peçenek, Kuman ve Tatar istilaları izledi.

Romanya Haritası

(https://en.wikipedia.org/wiki/Greater_Romania#/media/File:Romania_territory_during_20th_century.gif)

Rumenler tarihte ilk defa 14. yüzyılda kendilerine ait devletler kurmayı başardılar. Bu devletler 1310 yılında I. Basarab tarafından kurulmuş Eflak Beyliği ve 1352 yılında Dragoş tarafından kurulmuş Boğdan Beyliğidir. Günümüzdeki Romanya'nın bir parçası olan Erdel ise 10.-16. yüzyıllar arasında Macaristan Krallığı'nın bir parçasıydı. 15. ve 16. yüzyıllarda bu üç ülke de Osmanlı Devleti'nin himayesi altına girdiler. Osmanlı döneminde Eflak ve Boğdan tampon devletlerdi. Osmanlılara vergi verir, savaşlarda asker yardımı yaparlardı. Beyliklerin voyvodaları Rumen soyluları arasından Osmanlı padişahı tarafından atanırdı. Ancak Osmanlılar Romanya'yı hiçbir zaman tamamıyla ilhak etmediler. 18. yüzyılda ise Fenerli Rumlar

[53] https//tr.wikipedia.org/wiki/Sırbistan_tarihi
[54] Mevlit Özçelik, "Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı: Sırplar ve Hırvatlar Arasındaki Sorunlar ve Krallığın Yıkılışı (1918-1929); Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2018, Sayı: 6, s.19-53

arasından seçildiler.[55] Bu durum 1826 yılında Yunanistan'ın bağımsızlığını kazanmasına kadar devam etti.

Osmanlılar 1806-1812 Osmanlı-Rus Savaşı'nı kaybedince 1821 yılında Rusya'yla Bükreş Antlaşması'nı imzalayarak Besarabya'yı Rusya'ya bırakmak zorunda kaldılar. Besarabya Boğdan'ın Prut nehrinin doğusunda kalan kısmıydı. Bu anlaşma Boğdan'ı ikiye bölmüş oldu. Kırım savaşı sonunda yapılan Paris Antlaşması[56] (1856) ile de Eflak ve Boğdan'a muhtariyet verilecek ve muhtariyet devletlerin ortak garantisi altına alınacak, her iki eyaletin de birer meclisi olacak ve hiçbir devlet Eflak ve Boğdan'ın iç işlerine karışmayacaktı. 1857 yılında Eflak ve Boğdan Prensleri tahttan çekildiler ve Eyalet Meclislerinin aldığı karar ile "Romanya" adı altında birleştiklerini ilan ettiler. Her iki meclisin kararıyla da Albay Alexandre Ion Cuza tahta Prens olarak seçildi.[57]

Romanya Kralı I. Carol
(https://tr.wikipedia.org/wiki/I._Carol)

93 Harbi'nde Osmanlıların Ruslar karşısında aldıkları yenilgiden sonra 1878 yılında yapılan Berlin Antlaşması'yla Eflak ve Boğdan Osmanlı Devleti'nden bağımsızlıklarını kazandılar. Romanya adı altında birleştiler. Ancak Rusya 1821 yılında ele geçirdiği Besarabya'yı geri vermedi.

1881 yılında Romanya Krallığı ilan edildi. Alman Hohenzollern Hanedanından Prens Karl Eitel Friedrich Zephyrinus Ludwig Romanya kralı olarak I. Carol adını aldı. Romanya I. Dünya Savaşı'na İtilaf Devletlerinin yanında (Osmanlılara karşı) katılarak savaştan karlı çıktı ve Avusturya-Macaristan'dan Erdel bölgesini topraklarına kattı.

[55] https://tr.wikipedia.org/wiki/Romanya_tarihi
[56] https://tr.wikipedia.org/wiki/Paris_Antlaşması_(1856)
[57] http://www.e-tarih.org/sayfa.php?sfid=510

2.3. Osmanlı-Rus Savaşı (1877-1878, 93 Harbi) ve Berlin Antlaşması

Prusya Ordularının Fransa'yı mağlup etmesinin ardından (1870) Avrupa'da Rusya, İtalya ve İngiltere güçlü hale gelmiş Paris Antlaşmasında alınan, Karadeniz'de donanma ve tersane bulundurma ile ilgili Rusya aleyhindeki kararları yok sayarak Londra Konferansında İtalya ve İngiltere'nin yardımıyla lehine döndürmüş ve Karadeniz'de güçlü hale gelmenin yolunu açmıştır. Aynı şekilde Balkanlarda da Panslavizm akımını canlandırarak Sırbistan, Romanya, Bulgaristan gibi Slavların yaşadığı bölgelerde ayaklanmalar çıkararak Osmanlıyı tedirgin etme yoluna gitmiştir. Her ne kadar Osmanlı (II. Abdülhamit) savaşmak niyetinde olmasa da Rusya, hem Balkanlar (Tuna boyları) cephesinde hem de Kafkasya cephesinde savaş ilan etmiş. Avrupalı diğer büyük devletler Rusya'nın Balkanlardaki genişlemesinden rahatsızlık duyduklarından bu savaşı durdurmak için İstanbul'da "Tersane Konferansı" ve ikinci olarak da "Londra Konferansı" toplanmış ancak anlaşma sağlanamamıştır ve (24 Nisan 1877)[58] savaş başlamıştır.[59]

Osmanlının daha çok savunmada kaldığı bu savaşta savunma hatlarının düşmesi üzerine Osmanlı ordusu dağılmış ve Ruslar Yeşilköy'e (İstanbul yakınları) kadar gelmişlerdir. Osmanlının yenilgisiyle sonuçlanan bu savaş sonunda Ayastefanos (Yeşilköy) Antlaşması (3 Mart 1878)[60] yapıldıysa da Batı Avrupa ülkelerinin isteğiyle bu antlaşma geçerliliğini yitirmiş ve yeniden imzalanan Berlin Antlaşması ile Osmanlı Devleti, çok fazla toprak kaybetmiş, Balkanlardaki nüfuzunu büyük ölçüde yitirmiştir.[61]

Berlin Antlaşması

1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşının (93 Harbi) sonucunda yapılan Ayastefanos Antlaşmasının koşulları Osmanlı İmparatorluğu açısından ağır ve diğer Avrupalı

[58]Uçarol, Rifat; Siyasi Tarih (1789-1994), 4. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1995, s.338
[59] https://www.turktarihim.com/93_Harbi.html
[60] Uçarol, Rifat; Siyasi Tarih (1789-1994), 4. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1995, s.342
[61] https://tr.wikipedia.org/wiki/93_Harbi

devletler açısından ise Rusya'ya Balkanlarda çok imtiyaz veren bir antlaşma olarak görüldüğünden, bu antlaşmanın yeniden gözden geçirilmesi gerektiği Rusya'ya kabul ettirildi. Yeni bir savaşı göze alamayan Rusya 13 Haziran 1878'de[62] Almanya İmparatorluk Şansölyesi Prens Otto von Bismark'ın başkanlığında[63] Berlin'de, Osmanlı, Rusya, İngiltere, Almanya, Fransa, Avusturya-Macaristan ve İtalya'nın katılımıyla bir kongre toplandı.[64]

Kongre sonucunda (13 Temmuz 1878)[65] Balkanlarda Sırbistan, Bulgaristan, Romanya ve Karadağ kendi başlarına birer prenslik olmaları kabul etmiş, Osmanlı egemenliğinden çıkmışlardır. Bosna-Hersek ve yeni kurulan Doğu Rumeli imtiyazlı vilayet haline geldi, Bulgaristan Prensliği kuruldu, Kıbrıs Sancağı İngiltere'ye kiralandı, Niş Sancağı Sırbistan'a bırakıldı, Teselya Sancağı Yunanistan'a (1881) bırakıldı, Kars, Batum, Artvin ve Ardahan sancakları Rusya'ya bırakıldı, Dobruca Sancağı Romanya'ya bırakıldı. Girit Adası, Doğu Beyazıt ve Eleşkirt Osmanlı Devleti'ne bırakıldı.

Berlin Antlaşması ve buna bağlı antlaşmalara göre Osmanlı Avrupası
(https://islamansiklopedisi.org.tr/berlin-antlasmasi)

Berlin Antlaşması, Karlofça Antlaşması'nın ardında Balkanlar'daki Osmanlı varlığının yok edilmesi yolundaki ikinci büyük adımdır. Ancak Ayastefanos Antlaşması'nın aksine Osmanlı'nın 35 yıl daha Balkanlar'da kalmasını sağlamıştır. Antlaşmadan en çok faydalananlar yeni kurulan prenslikler ve İngiltere olmuştur.

---

[62] Uçarol, Rifat; Siyasi Tarih (1789-1994), 4. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1995, s.351
[63] https://islamansiklopedisi.org.tr/berlin-antlasmasi
[64] https://tr.wikipedia.org/wiki/Berlin_Antlaşması_(1878)
[65] Uçarol, Rifat; Siyasi Tarih (1789-1994), 4. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1995, s.352-353

Antlaşma, Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünün güvence altına alındığı Paris Antlaşması'ndaki anlayışın terk edildiğini açık bir şekilde gösterdi. Antlaşmada görülen toprak kayıpları Antlaşmadan sonra da devam etti. 1881'de Fransa Tunus'u, 1882'de İngiltere Mısır ve Sudan'ı, 1885'te Bulgaristan Doğu Rumeli'yi; aynı yıl İtalya da Habeş Eyaleti'ni işgal etti.[66]

2.4.Balkan Savaşları

Balkan Savaşları, Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkanlardaki Bulgaristan Krallığı, Yunanistan Krallığı, Sırbistan Krallığı ve Karadağ Krallığına karşı 1912 - 1913'te yaptığı savaşlardır (8 Ekim 1912 - 30 Mayıs 1913)[67]. Savaşların ana nedeni Bulgaristan Krallığı ile Sırbistan Krallığı'nın Balkanlarda yayılma faaliyetleridir.[68]

Birinci Balkan Harbi

İtalyan birliği sağlandıktan sonra İtalya dışta itibarını yükseltmek ve diğer büyük Avrupa devletleri gibi sömürgeler elde etmek istemiş ve öncelikli olarak Afrika kıtasına yönelmiş, bu arada Osmanlı imparatorluğunun da zayıflamasından yararlanmak isteyerek, Osmanlı yönetiminde bulunan Trablusgarp vilayeti ve Bingazi bağımsız sancağına 1911'de ansızın saldırmakla kalmamış Ege Denizinde Rodos ve Oniki Ada'yı işgal etmiştir. Osmanlı-İtalyan savaşı devam ederken, Bulgaristan Krallığı Makedonya'yı paylaşmak, Edirne'yi almak istiyordu. İtalya Trablusgarp cephesinde rahatlamak amacıyla Bulgaristan'ı kışkırtmaktaydı. Ancak Bulgaristan-İtalyan yakınlaşması da Rusya için uygun olmadığından Rusya bu yakınlaşmaya mani olmakta ve Rusya Balkan devletlerini kendi etkisi altına almak için, Osmanlıya karşı ayaklanmada önayak oldu. Önce Bulgaristan Krallığı ile Sırbistan Krallığı (13 Mart 1912), sonra da Yunanistan Krallığı'nın katılmasıyla askeri ittifaklar kuruldu (Mayıs 1912). Daha sonra da Karadağlıların da katıldığı bu ittifaka göre Balkan devletleri

[66]https://tr.wikipedia.org/wiki/Berlin_Antlaşması_(1878)
[67] Yakınçağ Avrupa Tarihi, Anadolu Üniversitesi Yayını No:3041, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1990, s.87
[68] https://tr.wikipedia.org/wiki/Balkan_Savaşları

Osmanlı hâkimiyetindeki Rumeli topraklarını paylaşacaklar ve Osmanlıyı Balkanlar ve Trakya'dan sileceklerdi.

Savaşın hemen öncesinde Osmanlı İmparatorluğu Rumeli'deki askeri birliklerden büyük bir kısmı terhis edilmişti. Balkan devletleri ise yaptıkları planları uygulayabilmek için askeri birliklerini hazırlamışlardı. 1878 Berlin Antlaşmasına dayanarak Balkanlarda yapılacak ıslahatın, büyük devletler gibi kendilerinin de birer delegesi bulunmak suretiyle yapılmasını ve Rumeli'deki ordunun tamamının terhisini istediler. Bunun üzerine Türk ordusu da Ekim 1912'de genel seferberlik ilan etti. Dörtlü ittifak devletleri önce Karadağ Krallığını harekete geçirdiler, Karadağ 8 Ekim'de savaş ilan etti. Sonrasında ittifakın diğer devletleri 13 Ekim'de Rumeli ve Girit üzerindeki isteklerini ve seferberliğin kaldırılmasını Osmanlı İmparatorluğundan istediklerini bildirdiler. Osmanlı hükümeti bu istekleri kabul etmediği gibi 18 Ekimde ittifak halindeki Balkan devletlerine karşı savaş ilan etti.

Doğu Rumeli'de (Doğu ve Batı Trakya) "Doğu Ordusu", Batı Rumeli'de (Makedonya ve Arnavutluk) "Batı Ordusu" olmak üzere başlıca iki harekât alanında iki ayrı Osmanlı ordusu savaştı. Kırklareli-Edirne hattı ve gerisinde toplanan Osmanlıların "Doğu Ordusu" 22-23 Ekim günleri yapılan Kırklareli savaşında ve 28 Ekim 1912'de başlayan Lüleburgaz muharebesinde yenildi ve Çatalca hattına kadar çekildiler. Bulgarlar 17 Kasımda bu hatta karşı saldırıya geçtilerse de başarı elde edemediler, durmak zorunda kaldılar. Böylece İstanbul'un emniyeti sağlanmış oluyordu. Geri hatta kalan Edirne ise uzun bir süre savunulsa da sonunda teslim olmak zorunda kalmıştı. Böylece Trakya'nın tamamı elden çıkmıştı.

Makedonya bölgesindeki "Batı Ordusu" da 23-24 Ekimde Komanova'da Sırplara karşı iki defa yenildi ve Priştine, Lab ve Kosova Sırpların, Serfice Yunan ordusunun eline geçti. Sırp ve Bulgar kuvvetleri birleşerek daha rahat hareket etmek imkânını buldular. Üsküp elden çıktı. Yanya da uzun bir savunmadan sonra 5 Mart 1913'te Yunanlıların hâkimiyetine geçti.

Halen Osmanlının elinde olan Arnavutluk da Sırpların Adriyatik kıyılarına inme isteği amacıyla Sırplar tarafından işgale başlandı. Ancak bu durum Avusturya ile İtalya'yı harekete geçirdi. Zaten Osmanlıdan ayrılmak isteyen Arnavutluk'a bağımsızlık verilerek Arnavutluk topraklarının Sırpların eline geçmesine mani olundu. Ayrıca Karadağlıların, Arnavutluk'a ait İşkodra'yı işgal etmeleri yüzünden çıkan buhran da Avusturya'nın müdahalesi ve Karadağlıların geri çekilmesiyle son erdi.

Osmanlı ordularının yenilgileri sonucu iktidardaki hükümet yönetimden çekildi ve yeni Osmanlı hükümeti de Avrupa devletlerine başvurarak mütareke için aracılık yapmalarını istedi. 3 Aralık 1912'de Yunanistan dışta kalmak üzere diğer Balkan devletleriyle mütareke imzalandı. Mütarekeyi Londra konferansı takip etti. Barış görüşmeleri 16 Aralık 1912'de başladı. Konferans, Balkan devletleri Edirne ve Doğu Trakya ile birlikte bütün Balkanları istedikleri için sonuçlanamadı. Bunun üzerine Bulgarlar yeniden saldırıya geçtilerse de yine Çatalca hattını geçemediler. Bunun üzerine yeniden Bulgarlarla 14 Nisan'da yeniden bir mütareke yapıldı. 30 Mayısta imzalanan Londra barışına göre Midye-Enez hattı sınır kabul edilerek Edirne Bulgarlara bırakıldı. Selanik, Güney Makedonya ve Girit Yunanistan'a, Kuzey ve Orta Makedonya Sırbistan'a, Silistre de Romanya'ya verildi.[69] Yunanistan, Gökçeada ve Bozcaada dışındaki Ege Adaları'nı işgal etti.

İkinci Balkan Harbi

Londra Konferansından sonra Balkanlar sakinleşmiş gibi görünmesine rağmen Bulgaristan, Yunanistan ve Sırbistan arasında çekişmeler ortaya çıkmıştır. Bulgaristan 29 Haziran 1913'te[70] Yunanistan ve Sırbistan'a savaş ilan edip taarruz ettiyse de yenilmiştir. Silistre ve Plevne'de hak iddia eden Romanya bu fırsatı değerlendirip bu bölgeleri işgal etti.

[69]Meydan Larousse Büyük Lugat ve Ansiklopedi; Balkan Harbi, Sabah Gazetesi Yayını, Cilt 2; 1992, s.516-517

[70] Yakınçağ Avrupa Tarihi, Anadolu Üniversitesi Yayını No:3041, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1990, s.91

Osmanlı devleti de bu fırsatı değerlendirerek 21 Temmuz'da Kırklareli, 22 Temmuz'da Edirne'yi geri aldı. 10 Ağustos 1913'de taraflar arasında Bükreş Antlaşması[71] imzalandı. Antlaşmaya göre Romanya işgal ettiği Silistre ve Plevne'yi aldı, Yunanistan, Sırbistan ve Karadağ topraklarını genişlettiler. Böylece İkinci Balkan Savaşı da sona ermiş oldu.

Osmanlı ile Bulgaristan arasında da 29 Eylül'de İstanbul Antlaşması imzalandı. Bu antlaşmaya göre sınır Enez'den başlamak üzere, Meriç'in doğu kıyısını 50 km kadar takip ettikten sonra doğuya doğru açılıp Edirne'nin kuzeyinden geçmekte ve Midye'nin 40 km kuzeyinden Karadeniz'e varmaktaydı. Yunanlılar ile Atina'da yapılan barış antlaşması 14 Kasım 1913'te imzalandı. Buna göre, Girit'i Yunanlılar alıyor ve Anadolu kıyılarındaki adaların hangi devlete ait olacağı Avrupa büyük devletlerinin hakemliğine bırakılıyordu. Sırbistan ve Karadağ ile artık bir hudut ilişkisi kalmadığından bu devletlerle antlaşma geri bırakılmış ve 14 Mart 1914'te imzalanmıştır.[72]

Elçiler Konferansı

Hukuken Osmanlı toprağı olan "Ege Adaları", 1911'de İtalya (Oniki Adalar) tarafından, Birinci Balkan Savaşında da Girit adası başta olmak üzere diğer adalar Yunanistan'ın işgaline uğramış ve Balkan Savaşları sonunda yapılan ikili anlaşmalarda işgale uğramış adalar konusunda herhangi bir hüküm konmamıştır. Bu konu Londra'da toplanmış bulunan "Elçiler Konferansı"na havale edildi. Konferans 1914 Şubat ayında Meis adası dışında İtalya'nın işgal ettiği adaları İtalya'ya, Gökçeada ve Bozcaada dışında Yunanistan'ın işgal ettiği adaları ise Yunanistan'a bırakılması kararını aldı. Ancak, yine konferansa göre bu kararın hukuki değer kazanabilmesi için İtalya ve Yunanistan'ın Osmanlı Devleti ile ayrı ayrı birer antlaşma yapması gerekiyordu. Bu antlaşmalar imzalanamadan I. Dünya Savaşı patlak vermiştir.[73]

---

[71] Yakınçağ Avrupa Tarihi, Anadolu Üniversitesi Yayını No:3041, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1990, s.87, 91

[72]Meydan Larousse Büyük Lugat ve Ansiklopedi; Balkan Harbi, Sabah Gazetesi Yayını, Cilt 2; 1992, s.516-517

[73] https://tr.wikipedia.org/wiki/Balkan_Savaşları

2.5. Bulgaristan Krallığı

Bulgaristan'ın ilk sakinleri Hint-Avrupa kökenli bir kavim olan Traklardır. Bulgarlar İki defa İmparatorluk kurmalarına rağmen önce Roma İmparatorluğu, sonra da Bizans İmparatorluğu egemenliğine girmişler, 14. yüzyılda Türklerin Rumeli'ye çıkmasından sonra da Osmanlı Devleti'nin egemenliğinde 19. yüzyıla kadar sorunsuz kalmışlardır.

Berlin Antlaşması (1878) ile ülkenin sınırları, Bulgaristan Prensliği (koyu turuncu), Doğu Rumeli (açık turuncu)
(https://tr.0wikipedia.org/wiki/Bulgaristan_Prensliği)

Ancak 1789 Fransız İhtilalinin milliyetçilik ve Çarlık Rusyası'nın Panslavist politikası ile Fener Rum Ortodoks Patrikhanesi'nin Bulgarları istismarı sonucu, Osmanlı Devleti'nin gerileme dönemine girmesinden de yararlanılarak Balkanların tümünde olduğu gibi Bulgaristan'da da ulusal kurtuluş hareketi alevlenmiş ve bazı isyanlar çıkmıştır. Bu isyanlar güçlükle bastırılmış olsa da Bulgarlara, özerk Bulgar Kilisesi kurulabilmesi izni gibi bazı imtiyazlar da verilmiştir (11 Mart 1870).[74] Rus-Osmanlı savaşı olan 93 Harbi'nden yenilgiyle çıkan Osmanlı Devleti, Berlin Antlaşması ile Bulgaristan'ı 1878 yılında içişlerinde "bağımsız prenslik" olarak tanıdı ve 29 Nisan 1879'da Alma asıllı Prens Aleksandre Von Battenberg Bulgaristan prensi

[74] https://islamansiklopedisi.org.tr/bulgaristan

seçildi.[75] 7 Temmuz 1887'de Prens Aleksander'ın tahttan çekilmesi üzerine Bulgar Prensliğine Ferdinand Karl Leopold Maria seçildi. Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun Bosna-Hersek'i ilhakının arifesinde, bu fırsattan yararlanarak Osmanlı Devleti'ne karşı Bulgaristan'ın tam bağımsızlığını ilan etti (5 Ekim 1908); kendisi de çar unvanını aldı.[76]

Alexander Joseph von Battenberg
Bulgaristan Prensi
(https://tr.wikipedia.org/wiki/I._Aleksandır_(Bulgaristan))

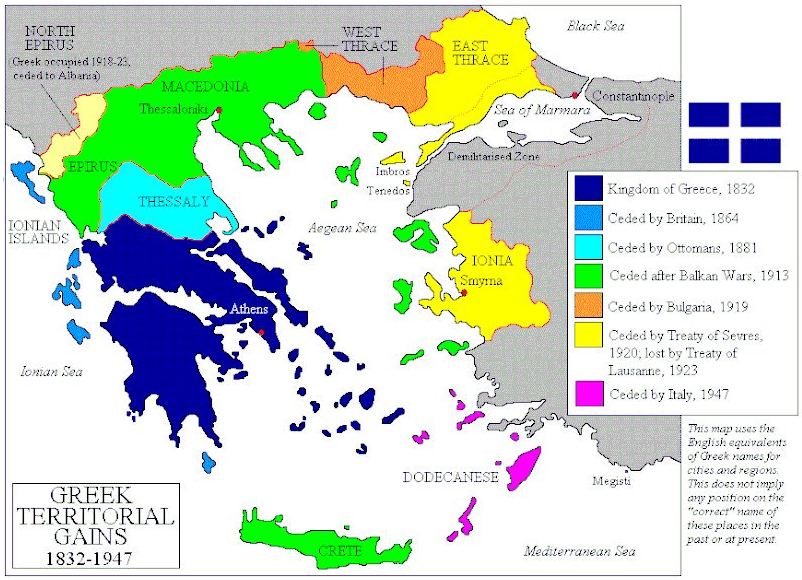
I. Dünya Savaşı'nda Almanlar ve Osmanlılarla aynı cephede savaşa katılan Bulgaristan, II. Dünya Savaşı'na da Almanya saflarında katılarak her iki savaştan da yenilgiyle çıkmıştır.

2.6. Yunanistan Krallığı

İstanbul'un fethinden sonra, Venedik Cumhuriyetinin Marmara ve Ege bölgesinde Osmanlıyla problem yaşaması sonucu Osmanlıya karşı düşmanca davranışların sonucunda II. Bayezid, 31 Mayıs 1499 tarihinde İstanbul'dan hareket ederek Venedik'e karşı Yunanistan seferine çıktı. Osmanlılar, 28 Temmuz 1499 tarihinde Venedik'e karşı Sapienza deniz savaşını kazandılar. İnebahtı Kalesi (30 Ağustos 1499), Methone (10 Ağustos l500), Krone (16 Ağustos 1500)'ta Osmanlı ordularına teslim oldu. Böylece Yunanistan tamamen Osmanlı hâkimiyeti altına girdi.

[75] Emine Şam, Prens Alexandre Battenberg'in İttihat Beyannamesi ve Doğu Rumeli'nin Bulgaristan'a İlhâkı, history Studies, Vol.3/1 2011, s.239
[76] https://tr.wikipedia.org/wiki/I._Ferdinand_(Bulgaristan)

Osmanlı'da Rumlar ayrıcalıklı olarak kabul edilirlerdi. Denizcilik, ticaret, tercümanlık gibi işler yaparlardı. Ortodoks Hristiyan olarak kiliseleri de özgürdü. 1789'da Fransız İhtilalinden sonra Avrupalı yabancı devletlerin etkisiyle Yunan milliyetçiliği canlandırılmaya çalışıldı. Hatta Bizans İmparatorluğunun yeniden kurulabileceği tezleri bile ortaya atıldı ve çalışmalar da yapıldı. Bununla ilgili olarak Etniki Eterya (Ethniki Hetairia) isimli bir cemiyet 1814'te Odesa'da kuruldu. 1820 yılında Eflak-Boğdan'da bir ayaklanma hareketi yapıldıysa da başarılı olunamadı. Ancak aynı esnada Mora'da da Rumlar isyan çıkardılar (18 Şubat 1821). Mora isyanı hızla gelişti ve işin içine Patras Patriği de girince ayaklanmada hem milliyetçilik hem de Ortodoks Hristiyanlık etkileri görüldü. Ayaklanmaya katılan din adamları Osmanlı tarafından idam edildiler. Bu duruma Avrupa devletleri tarafsız davranmalarına karşın, Avrupa halkı Rumlarını tarafını tutuyorlardı.

Tarihsel olarak Yunanistan sınırlarının değişimi

(https://twitter.com/jxlhs/status/1095284148766457856 Dr. Yüksel Hoş)

Ayaklanma liderleri 1822'de Epiduros'ta Yunanistan'ın bağımsızlığını ilan ettiler ve Maurokordatos'u hükümetin başına getirdiler. Osmanlı bölgedeki askeri birlikleri ile isyanı bastıramayınca Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa'dan yardım istedi. M. Ali Paşa'nın ordusuyla Osmanlı'nın ordusu birleşerek Mora İsyanı bastırıldı.

Önceleri Yunanistan bölgesindeki hareketlere uzaktan bakan ülkeler, M. Ali Paşa'nın askeri olarak kuvvetli olduğunu ve bu bölgede de etkin olacağını anlamaları üzerine, ayaklanmayla ilgili olarak Osmanlıya nota verdiler. Özellikle Rusya, Osmanlı'nın Balkanlarda kuvvetlenmesini istemediği için Osmanlıyı eleştiriyordu. Osmanlı da Rusya'nın işe karışarak ayaklanmaların yayılmasını önlemek için Akkerman Antlaşması ile Rusya'ya bazı tavizler verdi (7 Ekim 1826). İngilizler de durumdan yararlanmak için Rusya'ya yanaştı ve 4 Nisan 1827'de Petersburg protokolunu imzaladılar. Protokola göre Yunanistan'ın Osmanlıya vergi veren muhtar bir devlet olması isteği vardı. Bunu Londra antlaşması ile karar bağladılar. Ancak Osmanlı devleti bu isteği kabul etmedi. Bunun üzerine Fransa, İngiltere ve Rusya, Yunanistan'dan (Navarin Limanı) çekilmeyen Osmanlı ve Mısır donanmasını ani bir baskınla yok ettiler. Fransızlar Mora yarımadasını işgal ettiler. Ardından da Osmanlı-Rus savaşı (1828-1829) başladı. 14 Eylül 1829'da Rusya ile Edirne[77] antlaşması yapıldı ve bu antlaşmanın maddelerinden biri Petersburg protokolunu kabul etmek olduğundan bu antlaşmayla birlikte bağımsız Yunan Krallığı kurulmuş oluyordu.[78]

Yunanistan kralı Otto Joseph, Karl Stieler'in bir portresi, Bonaki Müzesi, Atina
(http://www.wikiwand.com/tr/Otto_(Yunanistan))

İlk Yunan Kralı olarak da Bavyeralı aristokrat aileden gelen Otto isminde bir Bavyeralı Alman atandı[79].

[77] https://tr.wikipedia.org/wiki/Edirne_Antlaşması_(1829)
[78] Meydan Larousse Büyük Lugat ve Ansiklopedi; Yunanistan, Sabah Gazetesi Yayını, Cilt 20; 1992, s.403-404
[79] https://tr.wikipedia.org/wiki/Yunanistan_Krallığı

3. BÖLÜM
I. DÜNYA SAVAŞI ÖNCESİ VE SIRASINDA İTALYA İLE ARNAVUTLUK'UN SİYASİ DURUMLARI

3.1. İtalyan Birliğinin Kurulması ve İtalya Krallığı

Roma İmparatorluğunun yıkılmasından sonra İtalya yarımadası Normanlardan Araplara kadar çeşitli milletlerin işgaline uğramıştır. Kuzey İtalya daha çok şehir devletler ile yönetilirken güney İtalya Sicilya ve Napoli Krallığı tarafından yönetilmiş, hemen hemen Orta İtalya ise Papalık Devletinin etkisi altında kalmıştır. İlerleyen yıllar içinde Kıta Avrupası'ndaki siyasi durumun değişmesi ve Orta Avrupa'nın güçlü imparatorlar tarafından yönetilmesi Papalık Devletini siyasi ortamda geriye itmiş, 1789 Fransız İhtilali ve daha sonrasında Sanayi Devrimi örgütlü ulus devletlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu değişimler İtalya yarımadasında da hareketlenmeye neden olmuş İtalyan Birliğinin kurulmasında rol oynamıştır.

Yeni kurulacak olan İtalyan devletinin siyasi yapısı için önerilen fikirler arasında Piemonteli bir papaz olan Vincenzo Gioberti'nin önerdiği, Papa'nın manevi yol göstericiliğinde geçici bir devlet konfederasyonu, Carlo Catteneo'nun desteklediği dini bir yapının içinde olmadığı yani laik bir cumhuriyet federasyonu, Cesare Balbo'nun Piemonte'den ayrılan devletler tarafından kurulması önerilen konfederasyon fikri, "Genç İtalya"[80] hareketi önderi Giuseppe Mazzini'nin birleşik cumhuriyet önerisi[81] ve Piemonteli diplomat Covour kontu Camillo Benso'nun birleşik anayasal monarşi önerisi vardı.

Dördüncü öneri olan Savoy Hanedanının himayesi altında birleşik ve anayasal monarşi kurulması 17 Mart 1861[82] tarihinde benimsenen öneri olmuş, böylece Birleşik İtalya hayali daha ciddi bir duruma gelmiştir. İtalya'nın birleşmesine ve İtalyan ulusal

[80] http://www.italyaonline.net/Italya/hakkinda/tarih/risorgimento_s.htm
[81] https://en.wikipedia.org/wiki/Italian_unification
[82] Uçarol, Rifat; Siyasi Tarih (1789-1994); Filiz Kitabevi, İstanbul, 1995, s.238

kimliğinin oluşmasında rol oynayan "Risorgimento Hareketi" 19. yüzyılda Avrupa tarihinin en önemli olaylarından birisi olarak kabul edilmektedir.

İtalyan'ın siyasi yapısını oluşturan şehir devletler ve küçük krallıklar uzun süre Fransa Cumhuriyeti / İmparatorluğu ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğunun etkisi altında kalmış ve uzun süreli bir dalgalanma yaşanmıştır. 18 Haziran 1815'de Napolyon Bonaparte'ın Waterloo'da yenilince, Fransa'nın bölgede etkisi azalmış, toplanan Viyana Kongresinde[83] Avusturya, İngiltere, Rusya ve Prusya, Avusturya Prensi ve Şansölyesi Klemens von Metternich'in etkisi altında Kutsal İttifak'ı oluşturmuştur. Daha önce Fransa tarafından yönetimden uzaklaştırılan Savoy hanedanı yeniden iktidara gelmiş, Cenova ve Liguria Piemonte'ye eklenirken, Milano ve Venedik'i Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ilhak etmiştir. Parma, Modena ve Toskana adlı küçük İtalya şehir devletleri zaten Avusturya hanedanının himayesindeydiler. Viyana Kongresinde, Orta Avrupanın yeniden şekillenmesinde, Fransız Devrimi'nin ideallerini ortadan kaldırarak Alman ve İtalyan birliğinin kurulmasının gereksizliğinden söz eden siyasi yeniden düzenleme, İtalya içinde ciddi tartışmalara neden olmuştur. Sonuçta İtalya'nın politik ve bölgesel birleşme süreci Risorgimento (Yeniden Diriliş) hareketi ortaya çıkmıştır.

Avusturya Prensi ve Şansölyesi Klemens von Metternich

(http://www.rheinische-geschichte.lvr.de/Persoenlichkeiten/clemens-wenzel-fuerst-von-metternich-winneburg/DE-2086/lido/57c94daf7c4df5.10113364)

Bu süreçte İtalya'ya dağılmış küçük gizli hücrelere bölünmüş gizli bir topluluk olan Carbonari[84] üyeleri 1820 ve 1821'de[85] Napoli, Sicilya ve Piemonte'de ayaklanmalar düzenlemişlerse de Avusturya'nın da desteğiyle ayaklanmalar bastırılmıştır. Carbonari'nin amacı bir anayasal monarşi veya bir cumhuriyet

[83] https://tr.wikipedia.org/wiki/Viyana_Kongresi
[84] https://en.wikipedia.org/wiki/Carbonari
[85] Uçarol, Rifat; Siyasi Tarih (1789-1994); Filiz Kitabevi, İstanbul, 1995, s.232

oluşturmak, ayrıca, sıradan insanların haklarını her türlü mutlakiyetçiliğe karşı savunmaktı. Örgüt, 1830'da[86] Parma ve Modena'da da ayaklanmalar gerçekleştirdi ve Dük Francesco IV örgütü destekliyor gibi görünmüşse de Carbonari liderlerini tutuklamıştır. Daha önceleri Carbonari örgütü üyesi olan Cenovalı Giuseppe Mazzini, birleşik ve cumhuriyetçi bir İtalya'yı savunan gizli örgüt olan "La Giovane Italia (Genç İtalya)"yı kurmuştur. 1833'te Piemonte'de başarısız bir komplo yüzünden yokluğunda ölüm cezası almışsa da 1834'te "La Giovane Europa (Genç Avrupa)"yı kurmuş, 1837'den 1848'e kadar Londra'ya sürgüne gitmiştir.

Le Cinque Giornate di Milano (Milano'nun Beş Günü)
http://milanoalquadrato.com/index.php/2014/03/17/con-quelle-barricate-un-po-sgarrupate-a-milano-e-successo-un-48/

Savoy Dükü, Sardunya Kralı Charles Albert (Carlo Alberto)

(https://en.wikipedia.org/wiki/Charles_Albert_of_Sardinia)

IX. Pius adı ile Piskopos Mastai-Ferretti 1846'da Papa seçilmiş ve başlangıçta politik mahkûmlara özgürlük verince liberal olarak görülmüşse de 1849 sonrasında muhafazakâr duruş sergileyerek, Papa'nın iktidar hakkını savunmuştur.

Özgürlük ve daha fazla demokratik olma isteği, Piemonte Bölgesi'nden Sicilya'ya kadar bütün yarımadayı sarmış, 1848 yılında Avrupa genelinde (Fransa, Avusturya- Macaristan, Prusya) olduğu gibi İtalya'da Piemonte Bölgesinden Sicilya'ya kadar bütün yarımadada devrimci isyanlar patlak vermiştir. Bu ayaklanmaların sonunda Sardunya Kralı ve

[86] Uçarol, Rifat; Siyasi Tarih (1789-1994); Filiz Kitabevi, İstanbul, 1995, s.232

Savoy Dükü Charles Albert (Carlo Alberto) ilk İtalyan anayasasını (Statuto Albertino) yayınlamayı kabul etmek zorunda kalmıştır. Bu anayasa, değişikliklerle birlikte 1947 yılına kadar yürürlükte kalmıştır[87]. Avusturya kontrolünde olan Milano'da 18 Mart'ta Milanolu vatanseverler ekonomist Carlo Cattaneo'nun liderliğinde Avusturya'ya karşı 5 gün süren ve "Le Cinque Giornate di Milano (Milano'nun Beş Günü)" olarak bilinen bir ayaklanma başlatmıştır. 23 Mart 1848 günü Piemonte Krallığı (Sardunya Krallığı) İtalya'nın değişik bölgelerinden gelen gönüllüler ile Papa ve Napoli'nin düzenli askerlerinin yardımı ile Avusturya'ya karşı savaş açar. Fakat ani savunma karşısında Papa ve Napoli askerleri ağır bir yenilgiye uğrar. Bir yıl sonra, Carlo Alberto, Custoza ve Novara'da geri püskürtülmüş, 8 Ağustos 1848'de imzalanan ateşkesin ardından Avusturyalılar Milano'yu bir kez daha ele geçirmiştir.

Şubat 1834'te, Mazzini'nin Piemonte'deki başarısız ayaklanmasına katılan ve Ceneviz mahkemesi tarafından yokluğunda ölüme mahkûm olan Giuseppe Garibaldi İtalyan devletinin kurulmasında öncülük etmiş yurtsever bir generaldi ve Marsilya'ya kaçmak zorunda kalmıştı. 1849 yılında Roma'da demokratik bir Cumhuriyetin ilan edilince önce Piemonte Krallığına dönmüş ancak orada sıcak bir karşılama görmeyince, Roma'ya giderek orada cumhuriyetçi güçlerin komutasını üstlenmiştir. Daha önce birlikte çalıştığı Giuseppe Mazzini, Aurelio Saffi ve Carlo Armellini üçlüsü iktidarı ele geçirmekle kalmamış Papa'nın gücünü ortadan kaldırmıştır. Papa IX. Pius, Gaeta şehrine sığınmış ve oradan Napoli kralı ve Fransa'dan yardım istemiş ve Luis Napolyon (gelecekteki III.Napolyon) yardım göndermiştir. Roma Cumhuriyetini savunmayı kabul eden Garibaldi ve gönüllülerinin cesurca mücadelesine rağmen Roma Cumhuriyeti 30 Haziran 1849'da düşmüş, Garibaldi Roma'dan kaçmayı başarırken, San Marino'da güçlerini tasfiye etmiş, karısı da ölünce İtalya'yı terk ederek Amerika'ya gitmiştir. 12 Nisan 1850'de Papa IX. Pius Roma'ya geri geldi ve kentin kontrolünü yeniden kazandı, ilan edilen anayasayı da iptal etti.

Giuseppe Garibaldi
www.quoteikon.com

[87] https://en.wikipedia.org/wiki/Charles_Albert_of_Sardinia

II. Victor Emmanuel
(http://www.italyonthisday.com/2017/01/victor-emmanuel-ii-dies.html)

9 Ağustos 1848 Salasco ateşkesini kabul etmeyen ve Avusturyalı tahakkümüne meydan okuyan tek demokratik cumhuriyet olan Venedik Cumhuriyeti yıkılmıştır. Piemonte Kralı Charles Albert, Piemonte parlamentosu tarafından Avusturya'ya karşı savaşı sürdürmek için ikna edilmişse de 23 Mart 1849'da[88] Novara'da yenilmiş, Oporto'da sürgün edilmiş yerine oğlu II. Victor Emmanuel geçmiştir[89].

4 Kasım 1852'de Sardunya Krallığı Başbakanı seçilen Cavour (Camillo Benso)[90] 4 Ekim 1853'de başlayıp 30 Mart 1856 tarihinde biten Kırım Savaşı sırasında Piemonte Krallığı, Fransa ve İngiltere ile birlikte Rusya'ya karşı Osmanlı İmparatorluğunun yanında savaşmak için asker göndermiştir. Piemonte Krallığının tavrı uluslararası saygınlığını arttırmış, 1856 Şubatında Paris Barış Konferansında masaya eşit statüde oturmuştur. Cavour, Avusturya'ya karşı gizlice III. Napolyon ile ittifak kurarak yanına Fransa'yı almayı başarmıştır.

Yaklaşık üç yıl süren bu dönemden sonra 1859 yılının başlarında, Piemonte destekli II. Vittorio Emanuele, tahtından, İtalyan halkına ülkenin milli egemenliğini istediğini belirten bir beyanat yayınlar. Piemonte'yi ele geçirme hayalleri yıkılan Avusturya, Sardenya Krallığına savaş ilan eder. Bu olay, Cavour'un uzun zamandan beri beklediği bir fırsattır. Avusturya, Victor Emmanuel'e silahsızlanması ve Giuseppe Garibaldi'nin komutasındaki özel Alp dağları birliklerinin (Cicciatori delle Alpi) dağıtılmasını isteyen bir ültimatom verir ve Avusturya ordusu 26 Nisan 1859'da[91] Piemonte topraklarına girer. Savaş başlamıştır. 3 Mayıs'ta[92] III. Napolyon'un yardım göndermesiyle Piemonte bu sefer yalnız kalmamış, Solferino ve Garda gölü

[88] Uçarol, Rifat; Siyasi Tarih (1789-1994); Filiz Kitabevi, İstanbul, 1995, s.233
[89] http://www.wikiwand.com/it/Cronologia_del_Risorgimento#/Anni_1840
[90] https://en.wikipedia.org/wiki/Camillo_Benso,_Count_of_Cavour
[91] Uçarol, Rifat; Siyasi Tarih (1789-1994); Filiz Kitabevi, İstanbul, 1995, s.236
[92] a.g.e., s.236

yakınlarındaki San Martino savaşlarında Avusturya güçleri hem Piemonte hem de Fransız ordusu tarafından mağlup edilmiştir. 9 Haziran 1859'da III. Napolyon ve Victor Emmanuel Milano'ya girmiş ardından Lombardiya, Piemonte Krallığına katılmıştır.

İtalyan Birliğinin Kuruluşu (1859-1919)
(https://www.beyince.net/tag/italya-birligi-haritasi/)

Venedik'i kaybetmekten korkan Avusturya İmparatoru Franz Joseph I, Verona'da Villafranca Konferans'ında[93] III. Napolyon ile bir ateşkes imzalamıştır. Savaş sırasında Toskana, Parma, Modena, Bologna ve Romagna halkları Piemonte Krallığı'na katılmak üzere plesibit yapılması isteklerini bildirmiştir. Bununla birlikte imzalanan Zürih Barış Antlaşması'na (10 Kasım 1859)[94] göre Lombardiya Savoy hanedanlığında (Piemonte), Venetia Avusturya'da, Nice ve Savoy Fransa'da kalmıştır. Venedik dâhil olmak üzere diğer İtalyan Devletleri arasında bir konfederasyon oluşturulması ve konfederasyonun fahri başkanının papa, fiilî başkanının Piemonte olması kabul edildi. Bir süre sonra Kuzey İtalya'daki küçük devletler de Piemonte'ye katılma kararı aldılar. Böylece bütün Kuzey ve Orta İtalya Piemonte'ye katılmış oldu.

Giuseppe Garibaldi ve Kırmızı Gömlekliler (İl Mille) olarak adlandırılan binlerce gönüllü 5 Mayıs 1860'da[95] Cenova yakınlarındaki Quarto'dan Sicilya'ya

[93] https://www.britannica.com/event/Conference-of-Villafranca
[94] Uçarol, Rifat; Siyasi Tarih (1789-1994); Filiz Kitabevi, İstanbul, 1995, s.237
[95] a.g.e., s.238

doğru denize açılmış, 11 Mayıs'ta Marsala'da karaya çıkarak Calatafimi, Milazzo ve Palermo'da Bourbon ordusuna karşı savaşmıştır. Garibaldi ve Kırmızı Gömleklileri Palermo'da ayaklanmış, Güney İtalya'dan yukarı çıkıp Napoli'ye ulaşmış, Volturno ve Gaeta savaşlarının ardından Sicilya Krallığı toprakları Piemonte devleti adına "feth" etmiştir. Papalık Devletine ait olan merkezi İtalya'da Savoy hanedanı topraklarına katılmaya karar vermiştir.

17 Mart 1861'de[96] İtalya Krallığı'nın kuruluşu resmi olarak ilan edilirken Savoy'dan II. Victor Emmanuel İtalya kralı olmuştur.

İtalya Krallığı, Prusya Krallığı ile ittifak kurdu ve 20 Haziran 1866 yılında Avusturya İmparatorluğu'na savaş ilan etti, karada Custoza'da (24 Haziran 1866)[97] ve denizde Lissa'da (20 Temmuz 1866)[98] Avusturya'ya yenilmişse de Prusya'nın Yedi Hafta Savaşı'nda Avusturya'yı yenmesi üzerine Venedik'i almayı başarmıştır. 12 Ağustos 1866'da Cormons Ateşkes Antlaşması, 3 Ekim 1866'da[99] Viyana Barışı imzalanmıştır. Habsburglar, daha önce Lombard kralları, Kutsal Roma İmparatorluğunun İmparatorları ve Napolyon Bonapart'ın kendisi tarafından kullanılan "Demir Krallar" (İtalya üzerindeki egemenliğin sembolü olan) unvanını Savoy Prensliğine iade etmiş ve böylece "Taç" Monza Duomo'daki tarihi yerine geri dönmüştür. Trento ve Trieste kentleri ile çevresindeki bölge ise 1918'de I. Dünya Savaşı'nın sonuna kadar Avusturya İmparatorluğu'nun parçası olarak kalmaya devam etmiştir.

Demir Taç (Monza Duomo'da sergilenmektedir.)

http://www.wikiwand.com/it/Cronologia_del_Risorgimento#/Anni_1860

[96] Uçarol, Rifat; Siyasi Tarih (1789-1994); Filiz Kitabevi, İstanbul, 1995, s.238
[97] Meydan Larousse Büyük Lugat ve Ansiklopedi; İtalya, Sabah Gazetesi Yayını, Cilt 10; 1992, s.177
[98] a.g.e., s.177
[99] Uçarol, Rifat; Siyasi Tarih (1789-1994); Filiz Kitabevi, İstanbul, 1995, s.239

19 Temmuz 1870'de Fransa ve Prusya arasında savaş çıkması üzerine, III. Napolyon, Roma'da bulunan ve Papa'yı savunan askerleri diğer cephelerde ihtiyacı nedeniyle geri çağırması üzerine "bersaglieri" (keskin nişancılar) adıyla anılan İtalyan birlikleri General Lamarmora komutasında Ebedi Şehir Roma'ya girerek kenti İtalyan Krallığı'na kattılar (20 Eylül 1870)[100].

II. Vittorio Emanuelle'in (9 Ocak 1878) ölümünden sonra oğlu Umberto (1878-1900) tahta çıkmıştır[101]. Sol görüşlü politikacı Agostino Depretis (1813-1887) Meclisteki bütün siyasi güçlerin desteğini almayı başardıktan sonra, Güney'deki toprak sahiplerinin Kuzey'deki endüstriyel burjuvazinin ayrıcalıklarına dokunmadan, reformların başarıyla uygulanmasını sağlamıştır. 1882'de İtalya dış politikada da önemli bir hamle yaparak Avusturya ve Almanya ile Üçlü İttifak'a[102] girmiş, antlaşma 1912'ye kadar her beş yılda bir yenilenmiş, İtalya'nın gizlice Fransa ile anlaşması ve görevlerini yerine getirmemesi üzerine sona ermiştir.

Dış politika başarısızlıkları Depretis'ten sonra başbakan olan Francesco Crispi hükümetinin düşmesine neden olmuştur. 1882'de sömürgeciliğe yönelen İtalyan Hükümeti, Kızıldeniz'deki Assab Koyu'nu Rubattino denizcilik şirketinden almış ve İtalya 1885'te Eritre'deki Massawa'yı işgal etmiştir. 1887'de Ucciale Antlaşmasıyla, İtalya'ya Eritre kolonisine sahip olma hakkı tanınmıştır. İtalyanlar 1895'de Etiyopya'ya girmiş ve Tigre'yi ele geçirmiş ancak Etiyopyalılar 1 Mart'ta İtalyanları yenmeyi başarmıştır. Etiyopya yenilgisi Crispi'yi 5 Mart 1896'da istifaya zorlamıştır.

Bu yıllarda yurt içinde ekonomik krizler ayaklanmalara neden olmuş ve yeni kurulan hükümetler de siyasi gerginlikleri ortadan kaldırmaya çalışmışlardır. 29 Haziran 1900'da Kral I. Umberto, Monza'da anarşist Gaetano Bresci tarafından öldürülmüş ve yerine oğlu III. Vittorio Emanuele (1900-1946) geçmiştir.[103]

---

[100] Uçarol, Rifat; Siyasi Tarih (1789-1994); Filiz Kitabevi, İstanbul, 1995, s.239
[101] Meydan Larousse Büyük Lugat ve Ansiklopedi; İtalya, Sabah Gazetesi Yayını, Cilt 10; 1992, s.177
[102] Üçok, Çoşkun; Hukuk Fakültesi Öğrencileri İçin Siyasal Tarih (1789-1960); Sevinç Matbaası, Ankara, 1975, s.165
[103] Meydan Larousse Büyük Lugat ve Ansiklopedi; İtalya, Sabah Gazetesi Yayını, Cilt 10; 1992, s.177

1900-1914 arasında İtalyan siyasetine hâkim olan Giovanni Giolitti liberal devlet anlayışını pekiştirmiştir. İtalya, Osmanlı İmparatorluğu'na ait Trablusgarp'a (Libya) saldırmakla kalmamış, Ege Denizinde Rodos ve Oniki Ada'yı işgal etmiştir.

28 Haziran 1914'te Avusturya Arşidükü Franz Ferdinand ve eşinin, Gavrilo Princip adlı bir Sırp milliyetçisi tarafından Saraybosna'da öldürülmesi Almanya ve İngiltere arasındaki emperyalist ve ekonomik çatışmanın beklenen sonucu I. Dünya Savaşı'nın ilan edilmesine yol açan kıvılcım olmuştur. Almanya, ticari ve ekonomik amaçlar için Güneydoğu Avrupa ve Osmanlı İmparatorluğu'na girerken Balkanlar'da Alman egemenliği İngiltere, Fransa ve Rusya'yı korkutuyor ayrıca Orta Doğu'daki İngiliz çıkarlarını tehdit ediyordu. Osmanlı'nın Balkanlar'daki nüfuzundaki düşüş, Avusturya ve Rusya arasındaki rekabeti teşvik ederken, Sırp yayılmacılığı, Avusturya'nın intikam hamlesine yol açmıştır. 23 Temmuz 1914'de Avusturya Sırbistan'a ültimatom vermiş ve beş gün sonra savaş ilan etmiştir. 1 Ağustos'ta Avusturya'nın müttefiki Almanya Rusya'ya ve Fransa'ya savaş ilan etmiş, 3 Ağustos'ta ise İngiltere ve Fransa, Rusya'nın yanında savaşa girmiştir. Öncesinde Avusturya ve Almanya'nın müttefiki olan İtalya, 3 Ağustos'ta tarafsızlığını ilan etmiştir. Karar milliyetçiler tarafından şiddetle protesto edilirken çoğunluğu oluşturan Giolitti'nin liberalleri, sosyalistler ve Katolikler tarafsız kalmayı tercih etmişlerdir.

Yeni kurulan Antonio Salandra hükümeti, İtilaf Devleti ile müzakereleri başlatmış, 26 Nisan 1915'te Londra Antlaşmasını imzalayarak İngiltere, Fransa ve Rusya'nın müttefiki haline gelmiştir. İtalya, Trento ve Trieste, Istria, Dalmaçya ve Arnavutluk'un Valona limanı ile Afrika'da bazı koloniler elde etmiştir.[104]

Isonzo Nehri üzerinde dört savaş yapılmışsa da İtalyan birlikleri Avusturya savunmasının direncini kıramamış, kıran kırana bir siper savaşı yaşanmıştır. Isonzo nehri üzerindeki onuncu ve on birinci savaş gerçekleşmiş, Avusturya ve Alman birlikleri İtalyanlara sürpriz bir saldırı gerçekleştirerek Cividale ve Caporetto'ya

[104] Meydan Larousse Büyük Lugat ve Ansiklopedi; İtalya, Sabah Gazetesi Yayını, Cilt 10; 1992, s.177

girmiş, İtalyan birlikleri Piave Nehri ve Monte Grappa'ya geri çekilmiştir. Bunun üzerine General Cadorna, 8 Kasım'da yeni Başkomutan olan Armando Diaz ile değiştirilmiştir (1916-1917).

Yeni müttefiki Amerika tarafından sağlanan ekipman ve silahlar sayesinde İtalyan birlikleri Piave'ye karşı direnmeye ve 24 Ekim ile 3 Kasım arasında karşı saldırıya geçerek Vittorio Veneto'nun savaşını kazanmayı başarmışlardır. 3 Kasım'da Avusturya, İtalya ile Padua yakınlarındaki Villa Giusti Mütarekesini imzalamış, İtalya Trento, Trieste ve Gorizia'yı almışlardır (1918).

3.2. Arnavutluğun Bağımsızlığı ve Arnavutluk Prensliği

14. yüzyılda ilk defa Türklerle karşılaşan Arnavutlar ancak İskender Bey'in 1468'de ölümünden sonra tamamen Osmanlı yönetimine giriyorlardı. 1479'da İşkodra kalesi, daha sonra Ülgün ve Bar işgal ediliyordu, önemli bir liman olan ve Venediklilerin kontrolündeki Draç da 1501'de Osmanlı idaresine giriyordu.[105]

Osmanlı işgali sonrasında Arnavutların büyük bölümü Müslümanlığı kabul etse de bir kısmı katolik hristiyan olarak kalmıştı ve Papalık bunlar üzerinden faaliyetler düzenliyordu. Etkili sonuçlar alınamamasına rağmen Arnavutlar zaman zaman Osmanlı idaresine başkaldırdılar. 1779'da Geg'ler ve Tosk'lar ayaklandı; 1787'de Mahmud Buşati Kosova'da Osmanlılara karşı savaştı ve Avusturya imparatoru II. Joseph ile siyasi ve dini bir anlaşma yaptı. Daha sonra Yanya valisi Tepedelenli Ali Paşa İmparatorluğa başkaldırdı ve 1822'de Hurşit Paşa tarafından yenilip öldürülünceye kadar imparatorluk kuvvetlerini meşgul etti.[106]

[105] Meydan Larousse Büyük Lugat ve Ansiklopedi; Arnavutluk, Sabah Gazetesi Yayını, Cilt 2; 1992, s.120

[106] Nuray Bozbora, Osmanlı Yönetiminde Arnavutluk ve Arnavut Ulusçuluğu'nun Gelişimi, Boyut Yayıncılık, İstanbul, Ocak 1997, s.132

19. yy.'ın ilk yarısında Arnavutluk'ta üç önemli isyan birden oldu: Kuzeyde ikinci Mustafa Buşati; Güneyde Tepedelenlioğlu Veli Bey; Orta Arnavutluk'ta silahtar Poda Paşa, Osmanlı idaresine başkaldırdılar. Gerek Hıristiyan, gerek Müslüman Arnavutlar bu ayaklanmalara katılıyorlardı.

Osmanlının zayıflamaya başladığı dönemlerde Rusya ile savaş sonrası yapılan Ayastefanos ve Berlin antlaşması Arnavut topraklarının bir kısmını Yunan ve Sırplara bırakılıyordu. Bunun üzerine memleketlerini savunmak üzere Arnavutlar Berlin Kongresinden 3 gün önce Prizren'de bir kongre topladılar (10 Haziran 1878)[107] ve Prizren Arnavut Birliğini kurdular ve mücadeleye girişerek Karadağ kuvvetlerini ülkeden attılar. Berlin antlaşmasında bu yüzden Arnavutlar lehine değişiklikler yapıldı. Arnavut Birliği bir de Arnavutluk'un tek vilayet halinde toplanması kararı almıştı. Bu karara uyarak Kuzey Arnavutluk'ta bağımsız bir devlet kurma teşebbüsüne

Balkanlar ve Arnavutluk 1914
(https://islamansiklopedisi.org.tr/balkanlar)

[107] Nuray Bozbora, Osmanlı Yönetiminde Arnavutluk ve Arnavut Ulusçuluğu'nun Gelişimi, Boyut Yayıncılık, İstanbul, Ocak 1997, s.191

girişince II. Abdülhamid, üzerlerine Derviş Paşa kumandasında bir ordu gönderdi ve Birlik kuvvetleri dağıtıldı[108].

İkinci Meşrutiyet ilan edilince (1908) Arnavutluk'ta bağımsızlık hareketleri yeniden başladı. Arnavutça öğretim yapan okullar ve Başkim kulüpleri açıldı. Arnavutça yayınlar başladı. Fakat Arnavut mücadelecileri bu defa da karşılarında İttihat ve Terakki partisini buldular. Parti bu faaliyetleri şiddetle yasakladı. Bu sebeple Kosova'da çıkan isyan bastırıldı (1910). 1912'de yeni bir ayaklanma oldu ve Üsküp'ü ele geçiren Arnavutlar Makedonya'ya doğru inmeğe başladılar. Bunun üzerine Osmanlı hükümeti Arnavutlar ile bir anlaşma yapmayı ve Arnavutlara muhtariyet verilmesi esasını kabul etti. Bu muhtariyetin şartlarına göre:

-Kosova, Manastır, İşkodra-Yanya vilayetlerinde memurlar yerlilerden olacak;

-Harp hali dışında, Arnavutlar askerliklerini Rumeli'de yapacaklar;

-Arnavut dilinin okutulması serbest olacaktı.

Ancak bu şartlar altında Arnavutlar Osmanlı idaresini kabul ediyorlardı.

Bu anlaşmanın uygulanmasına başlanacağı sırada Balkan savaşı çıktı ve Yunan, Bulgar, Karadağ kuvvetleri ayrı yönlerden Osmanlı ülkesine saldırdı. Bunun üzerine Arnavut milletvekili İsmail Kemal Vlora, önce bir Balkanlar ziyareti yaparak özellikle Viyana'dan Habsburg Dışişleri Bakanı Leopold von Berchold ve İngiliz, İtalyan büyükelçilerinin de görüşlerini alarak Draç'a geçti ve orada Arnavutluk'un bağımsızlığını ilan etti (28 Kasım 1912)[109]. Bir geçici hükumet ve bir milli meclis kurdu. Büyük devletlere haberi iletti. Londra'da Balkan barışını sağlamağa çalışan Elçiler Konferansına delege gönderdi. Bu konferans, Arnavut bağımsızlığını tanıdı (17 Aralık 1912)[110]. Fakat yeni Arnavutluk'un sınırlarını tayinde anlaşmazlık çıktı. Arnavutlar 2 milyonu aşan nüfus ile bir Arnavutluk kurulmasını istiyor, diğer Balkan devletleri ise ancak 400.000 nüfuslu bir orta Arnavutluk tanımakta ısrar ediyorlardı.

---

[108] Fahri Maden, Arnavutluk'un Bağımsızlık Süreci (1877-1913), T.C. Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı Avrasya Etüdleri, 38/2011-1 (155-196), s.160

[109] Barbara Jelavich; Balkan Tarihi 2: 20.Yüzyıl; 2.Baskı, Çev. Zehra Savan, H.Uğur, Küre Yayınları, İstanbul, 2009, s.105

[110] Meydan Larousse Büyük Lugat ve Ansiklopedi; Arnavutluk, Sabah Gazetesi Yayını, Cilt 2; 1992, s.121

Bir taraftan görüşmeler devam ederken silahlı çatışmalar başladı. Sonunda 30 Mayıs 1930 Londra konferansı[111] maddelerinden biri olan Arnavutluk ve Ege Adalarının durumunun büyük devletler tarafından belirleneceği kararı 29 Temmuz 1913'te hayata geçirildi[112] ve Arnavutluk hakkında kesin karar verildi. Bu karar, Osmanlı idaresinin Arnavutluk üzerindeki bütün haklarını kaldırıyordu. Milletlerarası bir komisyon bağımsız denilen yeni Arnavut idaresini kontrol ediyor, sınırlar Arnavut taleplerinin ancak yarısına indiriliyordu. Yeni kurulan Arnavut Prensliğinin başına da Alman asıllı subay Wilhelm Friedrich Heinrich von Wied[113] getirildi (17 Mart 1914). Bu şartlarda kurulan Avlonya hükümetini Esat Paşa Toptani tanımadı. Draç'ta yeni bir hükumet kurdu. Arnavutluk'ta iç mücadele böylece son haddini buldu. I. Dünya Savaşı patlak verdiğinde, Habsburg hükümetinin ve Arnavut ileri gelenlerinin de desteğini yitiren Prens I. Wilhem ülkeyi terk etti (Eylül 1914)[114] ve bir daha dönmedi. I. Dünya Savaşı boyunca bu karışıklıklar ve Arnavutların gerek kendi aralarındaki gerek Balkan milletleri içindeki mücadeleleri devam etli. Draç'ta bir milli kongre toplanmış (25 Aralık 1918)[115], Turhan Paşanın başkanlığı altında geçici bir hükümet kurulmuştu.

Wilhelm Friedrich Heinrich von Wied – Arnavutluk Prensi

(https://en.wikipedia.org/wiki/Wied_Prince_of_Albania)

Bu hükumet, Paris'te çalışmalarına başlayan barış konferansından, Wilson prensipleri gereğince, milli sınırları içinde bağımsız bir Arnavutluk'un tanınmasını istiyordu. Fakat İtlaya Dışişleri Bakanı Tittoni – Yunanistan Başbakanı E.Venizelos

[111]Uçarol, Rifat; Siyasi Tarih (1789-1994), 4. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1995, s.44
[112] Meydan Larousse Büyük Lugat ve Ansiklopedi; Arnavutluk, Sabah Gazetesi Yayını, Cilt 2; 1992, s.121
[113]İhsan Burak BİRECİKLİ, Prens Vid: 1914 Yılında Arnavutluk Prensliği; Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi; Cilt: 9 Sayı: 42; Şubat 2016; s.518-529; www.sosyalarastirmalar.com
[114] Barbara Jelavich; Balkan Tarihi 2: 20.Yüzyıl; 2.Baskı, Çev. Zehra Savan, H.Uğur, Küre Yayınları, İstanbul, 2009, s.108
[115] Meydan Larousse Büyük Lugat ve Ansiklopedi; Arnavutluk, Sabah Gazetesi Yayını, Cilt 2; 1992, s.121

anlaşması (29 Temmuz 1919)[116] ile İtalya, Avlonya üzerinde egemenlik ve geri kalan Arnavutluk üzerinde manda hakkını alacak, Ergiri ve Görice sancakları da Yunanistan'a katılacaktı. Bu antlaşmaya karşı koymak üzere Arnavutlar Luşna konferansını topladılar (21 Ocak 1920)[117], yeni bir hükumet kurarak devlet başkanlığını bir naipler meclisine veren ikinci bir Anayasa yaptılar. Tiran hükümet merkezi oldu, Esat Paşa Toptani taraflılarının çıkarttıkları isyan ise Esat Paşanın Paris'te bir öğrenci tarafından öldürülmesi üzerine bastırılabildi. İtalyanlar Avlonya'da yenildi ve imzaladıkları (2 Ağustos 1920)[118] Tiran Antlaşma gereğince Sazan adası müstesna, askerlerini Arnavutluk'tan çektiler. Arnavutluk, Milletler Cemiyetine üye olarak kabul edildi (19 Aralık 1920), 192l'de 75 kişilik bir parlamento kuruldu ve Paris Barış konferansı, 1913'te kabul edilen Arnavutluk sınırlarını tanıdı (9 Kasım 1921)[119].

Esat Paşa Toptani
(https://gazetaimpakt.com/esat-pashe-toptani-nuk-ua-shiti-shkodren-malazezeve/)

[116]https://web.archive.org/web/20140714165211/http://www.prassi.cnr.it/prassi/content.html? id=1205
[117] Meydan Larousse Büyük Lugat ve Ansiklopedi; Arnavutluk, Sabah Gazetesi Yayını, Cilt 2; 1992, s.121
[118] https://islamansiklopedisi.org.tr/arnavutluk (Türkiye Diyanet Vakfı)
[119] Meydan Larousse Büyük Lugat ve Ansiklopedi; Arnavutluk, Sabah Gazetesi Yayını, Cilt 2; 1992, s.121

4. BÖLÜM
İTALYAN DİPLOMATİK BELGELERİ (1914-1918)

BELGE NO : 1

Saraybosna saldırısının bildirilmesi.

IL CONSOLE A SERAJEVO, LABIA,
AL MINISTRO DEGLI ESTERI, DI SANGIULIANO

T. 5730. *Serajevo, 28 giugno 1914, ore 13 (per. ore 15,30).*

Mentre recavansi al Municipio, in seguito scoppio bomba, Principe Ereditario di Austria-Ungheria e Principessa restavano uccisi. Anche Governatore rimasto gravemente ferito. Attentato sarebbe stato deciso ed effettuato dal locale Comitato giovani serbi.

Comunico quanto precede alla R. Ambasciata.

SARAYBOSNA KONSOLOSU, LABİA
DIŞİŞLERİ BAKANI DI SANGIULIANO'YA

T. 5730. Saraybosna, 28 Haziran 1914, 13:00 (15.30 için).

Belediye Binasına giderken bomba patlaması sonucu Avusturya-Macaristan Kraliyet Prensi ve Prensesi öldürüldü. Vali de ciddi şekilde yaralandı. Saldırı yerel Genç Sırplar Komitesi tarafından kararlaştırıldı ve gerçekleştirildi.

Yukarıdakileri R. Ambasdata'ya iletiyorum.

BELGE NO : 2

Saraybosna saldırısının bildirilmesi ile ilgili düzeltme.

IL CONSOLE A SERAJEVO, LABIA,
AL MINISTRO DEGLI ESTERI, DI SANGIULIANO

T. 5756/1. *Serajevo, 28 giugno 1914, ore 14,45 (per. ore 20,35).*

In rettifica a seguito precedente telegramma odierno senza numero. Morte Principi è dovuta a revolverate. Invece di Governatore sarebbe rimasto ferito un colonnello ajutante. Autore attentato sono tali Cabrinovic e Fric (sic per Princip) di Serajevo. Il primo ha lanciato bomba che produsse solo molti feriti; il secondo lanciò bomba che non esplose, e immediatamente dopo sparò 4 revolverate provocando morte quasi immediata. Entrambi autori sono arrestati e secondo versione momentanea circoli ufficiali attentato sarebbe dovuto a idee socialiste anarchiche degli autori. È mia opinione invece trattarsi di complotto Gioventù pan-serba, risultando fra altro essere il primo degli autori ritornato tre giorni or sono da Belgrado, donde avrebbe portato bombe e appartenere entrambi a una nota attiva Società politica sud-slava. Ho telegrafato quanto precede alla R. Ambasciata (1).

---

(1) La notizie dell'eccidio di Serajevo venne data anche: *a*) Da Avarna col tel. 5729/880 spedito da Vienna alle 16,10 e giunto a Roma alle 18,15. Aggiungeva che la notizia gli era « stata confermata alla Corte I. e R. come anche alla Corte dell'Arciduca. S. M. l'Imperatore che si era recato ieri a Ischl farà domani ritorno a Vienna ». *b*) Da Martin Franklin col tel. 5740/20 spedito da Bucarest alle 15,50 e giunto a Roma alle 18,20 e col tel. 5741/21, spedito da Budapest alle 17 e giunto a Roma alle 19,15. Aggiungeva: « Impressione qui prodotta è grande rammarico quantunque Arciduca fosse Ungheria poco popolare. Aumenta irritazione supposizione trattisi complotto serbo ».

SARAYBOSNA KONSOLOSU, LABİA
DIŞİŞLERİ BAKANI DI SANGIULIANO'YA

T. 5756/1. Saraybosna, 28 Haziran 1914, öğleden sonra 14.45 (akşam 20.35).

Numarasız aşağıdaki geçerli telgraf ile düzeltme yapıldı.

Prensin ölümü tabancadan kaynaklanmaktadır. Vali yerine adjuvan albay yaralandı. Saldırı düzenleyenler Saraybosnalı Cabrinovic ve Fric (Principi'ye göre kurgu).. Birincisinin attığı bomba çok sayıda yaralanmaya neden oldu; ikincisinin attığı bomba patlamadı; hemen ardından 4 isyancı tabanca ile ateş ettiler ve neredeyse hepsi ölümle sonuçlandı. Her iki saldırgan da tutuklandı ve resmi çevreler şimdilik suikasti, saldırganların anarşist sosyalist fikirlerinden kaynaklandığını söylediler. Benim görüşüme göre, üç gün önce Belgrat'tan geri dönen ve her ikisi de aktif bir

Güney-Slav politik topluluğuna bağlı olan saldırganlar Pan-Sırp komploloruyla uğraşıyorlar. Yukarıdakileri R. Büyükelçiliğine (1) telgrafladım.

(1) Saraybosna katliamının haberi de verildi: a) Avarna'dan tel. 5729/880, Viyana'dan saat 16.10'da gönderildi ve 18.15'te Roma'ya geldi. O, haberlerin "Mahkeme I. ve R.'nin yanı sıra Arşidük Mahkemesi'ne de teyit edildiğini de ekledi. Dün İschl'e giden İmparator yarın Viyana'ya dönecek" dedi. b) Martin Franklin'den tel ile. 5740/20 Bükreş'ten saat 15.50'da gönderildi ve 18.20'de Roma'ya geldi ve tel. 5741/21, saat 17'de Budapeşte'den gönderildi ve 19.15'te Roma'ya geldi. O ekledi "Burada çok pişmanlık duyulduğu izlenimi var. Arşidük, Macaristan'da çok popüler olmasa da Sırp komplolarıyla yapılan tahriş artırma anlaşmasını artırıyor" dedi.

BELGE NO : 3

Almanya ve Avusturya Hükümetlerine, İtalya'nın Prens Wied'e yönelik olumlu tutumunu bildirme talimatı

IL MINISTRO DEGLI ESTERI, DI SANGIULIANO,
AGLI AMBASCIATORI A BERLINO, BOLLATI, A VIENNA AVARNA,
E AL MINISTRO A DURAZZO, ALIOTTI

T. 3862. *Roma, 28 giugno 1914, ore 15.*

Il r. console a Valona telegrafa quanto segue (riprodurre telegramma 5567/487: « Mi viene riferito... sarebbe pronta ») (1).

(Per Durazzo): La supposizione di cui è cenno nel tel. di De Facendis non sembra del tutto infondata. Dobbiamo pertanto adoperarci per conservare il trono al Principe ed evitare i gravi pericoli che potrebbero derivare dalla sua caduta.

(Per Berlino e Vienna): Non bisogna credere che l'Italia non sia pronta ad agire energicamente per la tutela dei suoi interessi nell'Adriatico qualora l'Austria-Ungheria prendesse la grave decisione di procedere ad una occupazione territoriale. L'opinione pubblica italiana sarebbe la prima a non permettere che l'equilibrio dell'Adriatico sia turbato a nostro danno. Tuttavia è sommamente desiderabile che non si verifichi l'eventualità di cui è cenno nel telegramma di De Facendis e da parte nostra facciamo il possibile per evitarlo, dando il nostro leale appoggio al Principe allo scopo di conservarlo sul trono il più a lungo possibile.

È opportuno che V. E. trovi un'occasione propizia per far conoscere a codesto Governo questi nostri concetti.

(Per Berlino): e possibilmente ottenga che se ne parli a Vienna dove sembra che amichevoli consigli di maggior calma e prudenza non sarebbero fuori luogo.

---

(1) Del 24 giugno col quale De Facendis comunica che Ekrem bey Libohova, aiutante del Principe di Wied, « avrebbe espresso opinione che qualora situazione peggiorasse Principe sarebbe costretto lasciare Albania, ciò che faciliterebbe una occupazione austriaca senza cooperazione dell'Italia, che a questa non sarebbe pronta ».

DIŞİŞLERİ BAKANI DI SANGIULIANO,
BÜYÜKELÇİLER, BERLİN'DEKİ BOLLATI'YE, VİYANA'DAKİ AVARNA'YA,
VE DURAZZO'DAKİ BAKANI ALIOTTI'YE

T. 3862. Roma, 28 Haziran 1914, 15:00

R. Vlora'daki Başkonsolosu aşağıdakileri telgrafla yayınladı (5567/487 numaralı telgrafı çoğaltın: "Bana hazır olacağı söylendi") (1).

(Durazzo için): Tel. De Facendis[120] tarafından tamamen temelsiz görünmüyor. Bu nedenle, Prens'in tahtı korumak ve onun düşmesinden doğabilecek ciddi tehlikelerden kaçınmak için çaba göstermeliyiz.

(Berlin ve Viyana için): İtalya'nın Adriyatik'teki çıkarlarını korumak için enerjik davranmaya hazır olduğuna inanmalıyız. Avusturya-Macaristan, bölge işgaline devam etmek için ciddi bir karar aldı. Adriyatik dengesinin zararımıza bozulmasına izin vermeyen ilk kurum İtalyan kamuoyu olacaktır, ancak De Facendis'in telgrafında belirtilen olayın gerçekleşmemesi ve elimizden gelenin en iyisini yapmamız arzu edilir. Prens'i tahtta olabildiğince uzun süre tutmak için destek veriyoruz. V. E.'nin bu durumları bu Hükümete duyurması için uygun bir fırsat bulması gereklidir.

(Berlin için): Viyana'da bu konuyla ilgili olarak muhtemelen arkadaşça tavsiyelerin, daha fazla sakinliğin ve sağduyunun yerine oturacağı anlaşılıyor.

(1) De Facendis'in 24 Haziran'da Wied Prensi'nin yardımcısı Ekrem bey Libohova'yı[121] bilgilendirdi, "Durumun daha da kötüleşmesi halinde Prens, İtalya'dan işbirliğine girmeden Avusturya'nın işgal etmesini kolaylaştıracak Arnavutluk'tan ayrılmak zorunda kalacak" dedi.

[120] De Francedis, İtalyan İşkodra Konsolosu, 1914

[121] Ekrem bey Libohova (Ekrem Libohova); (1882-1948), Arnavut Siyasetçi, Arnavutluk'un İtalyan işgali sırasıbda iki kez Arnavutluk Başbakanı oldu.

BELGE NO : 4

Arşidük'ün ölümünden dolayı Berchtold'a taziye gönderme bildirimi.

IL MINISTRO DEGLI ESTERI, DI SANGIULIANO,
ALL'AMBASCIATORE A VIENNA, AVARNA

T. 3878. *Roma, 28 giugno 1914, ore 20.*

Ho subito telegrafato a Berchtold le mie condoglianze e quelle del R. Governo. Prego V. E. fare inoltre quanto altro Ella crederà opportuno.

DIŞİŞLERİ BAKANI SANGIULIANO,

VİYANA'DA BÜYÜKELÇİ AVARNA,

T. 3878. Roma, 28 Haziran 1914, 20:00

Hemen R. Hükümeti'nin başsağlığı telgrafını Berchtold'e[122] telgrafladım.

Lütfen V. E. ayrıca uygun olduğuna inandığınız diğer şeyleri de yapınız.

[122] Leopold von Berchtold; Kont; Avusturya-Macaristan Dışişleri Bakanı, atanma tarihi 1912.

BELGE NO : 5

Türkhan Paşa[123], isyancılara olası müdahale için İtalyan gemilerini istedi.

IL MINISTRO A DURAZZO, ALIOTTI,
AL MINISTRO DEGLI ESTERI, DI SANGIULIANO

T. PER TELEFONO 5759/587. *Durazzo, 28 giugno 1914 (per. il 29, ore 7).*

Dopo di aver conferito col Principe, Turkhan pascià ha preso la decisione di partire stanotte per Brindisi sulla torpediniera di servizio per Roma e Vienna. Scopo del suo viaggio sarebbe quello di ottenere a favore del Principe un intervento più efficace che potesse domare la ribellione. Forse egli si recherà anche in altre capitali. L'Epiro, donde provengono pure notizie gravissime, formerebbe pure oggetto di eventuale sua domanda. Turkhan pascià vorrebbe chiedere a V. E. se le nostre navi non potrebbero essere autorizzate a far uso delle loro artiglierie contro i ribelli, illudendosi che con ciò si potrebbe ottenere un effetto diriminante.

A qualche sua domanda in proposito mi son limitato a far osservare che la cosa riguarda il R. Governo e l'Ammiraglio, mentre alcuni ufficiali di marina hanno fatto notare l'impossibilità di far bombardare Sciak e Kavaja, contrariamente a quanto egli credeva. Questo viaggio di Turkhan sembra lo sforzo supremo del Principe per salvare la sua situazione a Durazzo. Il mio collega d'Austria è stato additato (?) insieme a me.

DURAZZO'DA BAKAN, ALIOTTI,
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, DI SANGIULIANO

T. TELEFONA 5759/587. Durazzo, 28 Haziran 1914 (29, 07.00).

Prens ile görüştükten sonra, Türhan Paşa bu gece Brindisi'ye hizmet ve torpido teknesinde Roma ve Viyana'ya gitme kararını verdi. Yolculuğunun amacı, isyanı kontrol altına almak ve Prens lehine daha etkili bir müdahale sağlamaktı. Belki başka başkentlere de seyahat edebilir. Diğer yandan Epirüs, çok ciddi haberlerin geldiği ve aynı zamanda olası sorunun konusunu da oluşturuyor. Türkhan Paşa, V.E.'ye gemilerimizin toplarını isyancılara karşı kullanma yetkisine sahip olup olmadıklarını sormak istiyor ve bunun azalan bir etkiye yol açabileceğini düşünüyor.

Bu konudaki bazı sorularına göre, kendimi konunun Hükümet ve Amiral ile ilgili olduğunu gözlemlemekle sınırlandırdım, bazı deniz subayları Sciak ve Kavaja'nın inandıklarının aksine bombalanmasının imkansızlığına dikkat çekti. Türkhan'ın bu yolculuğu, Prens'in Durres'teki durumunu kurtarma çabalarının en büyüğü gibi görünüyor. Avusturya'dan meslektaşım bana dikkat çekti. (?)

---

[123] Turkhan Paşa (Turhan Paşa – Turkan Përmeti); (1839-1927), Diplomat ve devlet adamı; Arnavutluk'un ikinci başbakanı.

BELGE NO : 6

Arnavut milislerin organizasyonu

IL MINISTRO A DURAZZO, ALIOTTI,
AL MINISTRO DEGLI ESTERI, DI SANGIULIANO

T. PER POSTA 5784/585. *Durazzo, 28 giugno 1914 (per. il 29).*

Il colonnello Philips mi ha detto di essersi messo d'accordo col Signor Lamb per rispondere in massima in senso favorevole alla proposta circa l'organizzazione della milizia albanese.

Egli però ha formulate alcune osservazioni di ordine tecnico dimostrando fra le altre cose che ci vorrà per tale delicato lavoro un numero superiore di ufficiali europei di quanto si crede e che per conseguenza dovrebbero eventualmente essere aumentati contingenti inglesi, francesi e tedeschi. Secondo lui quattro mesi sono assai scarsi per arrivare ad un principio d'organizzazione efficace. Molto probabilmente saremo già nel cuore dell'inverno prima che la milizia in parola possa rendere i servigi richiesti. Vi sarebbe poi la questione finanziaria, visto che il Governo albanese non dispone più di mezzi sufficienti. In quanto all'uso delle milizie Philips crede che sia meglio non parlarne per non complicare le cose; ma che al momento buono gli ufficiali europei non potranno fare a meno di accompagnare le truppe anche fuori di Scutari, per non vederle sbandarsi.

ALIOTTI, DURAZZO'DA BAKAN,
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, SANGIULIANO

T. POSTA 5784/585. Durres, 28 Haziran 1914 (29'uncu için).

Albay Philips bana, Arnavut milislerin örgütlenmesi ile ilgili önerinin lehine tam olarak yanıt vermesi için Bay Lamb ile aynı fikirde olduğunu söyledi.

Bununla birlikte, diğer şeylerin yanı sıra, bu hassas çalışma için daha fazla sayıda Avrupa görevlisine ihtiyaç duyulacağını ve sonuç olarak İngiliz, Fransız ve Alman birliklerin arttırılması gerektiğini gösteren bazı teknik gözlemler yaptı. Ona göre dört ay süre etkili bir organizasyona ulaşmak için çok azdır. Büyük olasılıkla, söz konusu milislerin gerekli hizmetleri yerine getirebilmeleri için kışın ortasına kadar çalışılmalıdır. Öyleyse, Arnavutluk Hükümeti'nin artık yeterli yolu olmadığı göz önüne alındığında, finansal bir sorun olacaktır. Philips milislerinin kullanımına gelince, işleri karmaşıklaştırmamak için onlar hakkında konuşmamanın daha iyi olduğuna inanıyor; ancak, şu anda Avrupalı yetkililer İşkodra dışında bile askerlere eşlik etmeden, ne yapacaklarını görmeyeceklerini söylemektedirler.

BELGE NO : 7

Romanya Hükümeti Arnavutluk'a asker göndermeyi reddetti.

IL MINISTRO A DURAZZO, ALIOTTI,
AL MINISTRO DEGLI ESTERI, DI SANGIULIANO

T. RR. RADIO 5789/585 (1). *Durazzo, 29 giugno 1914, ore 15 (per. ore 20,50).*

Come era da prevedersi il Governo romeno non ha voluto accogliere la domanda del Principe che avrebbe potuto fare difficoltà tra la Romania e la Serbia (2).

---

(1) Questo tel. venne comunicato, tel. n. 3920, (riprodotto anche in I. B. IV, 515.), il 1° luglio a Bollati, Tittoni, Imperiali, Carlotti, Avarna e Fasciotti.

(2) Il 25 giugno con tel. 3907, Di Sangiuliano aveva appoggiato la richiesta del Principe di Wied di avere truppe romene, e con tel. n. 3965 del 28 giugno aveva chiesto all'ambasciatore a Vienna di ottenere che il Governo I. e R. mandasse al più presto istruzioni ai suoi rappresentanti a Durazzo e Bucarest per fare il passo presso Governo romeno e informarne il Principe di Wied. Il 29 giugno con tel. n. 3887 aveva incaricato Tittoni e Carlotti di fare un passo per interessare i Governi francese e russo all'invio di truppe romene. Lo stesso giorno Carlotti telegrafava, t. n. 5787/409: « Principe Trubetzecoi alla notizia vagamente riferita dai giornali del possibile invio di truppe romene in Albania mi ha detto essa gli sembrava poco attendibile non vedendo quale interesse Romania ricaverebbe dal suo intervento, che potrebbe anzi procurargli impopolarità presso altri stati balcanici. Egli ha pure osservato doversi dubitare dell'adesione di tutte le Potenze a tale invio che in sostanza rappresenterebbe un intervento straniero negli affari interni Albania sostenuto moralmente e finanziariamente dall'Europa, che ne sarebbe comunque responsabile. Incaricato d'Affari Austria Ungheria ha ricevuto da tre giorni istruzioni intrattenere del progetto principe Wied questo Governo allo scopo indagare pensiero, probabilmente tali istruzioni non devono essere urgenti perchè egli non ha ancora fatto alcun passo al riguardo e si è limitato a chiedermi se avevo a mia volta ricevuto istruzioni; gli ho riferito a titolo confidenziale quanto spontaneamente mi aveva detto Principe Trubetzecoi »

Il 1° luglio Ruspoli telegrafava, n. 5852/363 da Parigi di aver fatto, insieme all'ambasciatore austriaco il passo per le truppe romene e che Viviani aveva « promesso di studiare e dare una risposta ».

Difatti questo ministro di Romania ha ricevuto da Bucarest ieri telegramma concepito presso a poco seguente tenore: Con suo rincrescimento il Governo non può soddisfare desiderio espresso invio truppe rumene in Albania poichè esiste un ostacolo a tale progetto, tanto a causa della situazione geografica dei due paesi quanto a causa del carattere europeo della questione.

Però Governo romeno serba vivo interesse alla costituzione e al consolidamento del nuovo Stato e non cesserà ricorrere a tutti i mezzi in suo potere per aiutare Principe regnante (?) nelle sue difficoltà.

Verrà continuata in tal modo verso l'Albania e il suo Sovrano la linea di condotta seguita fin dall'inizio della crisi.

ALIOTTI, DURAZZO'DA BAKAN,
DIŞİŞLERİ BAKANI DI SANGIULIANO'YA

T.RR. RADYO 5789/585 (1). Durres, 29 Haziran 1914, öğleden sonra 15 (20.50 için).

Beklenildiği gibi, Romanya Hükümeti Prens'in Romanya ile Sırbistan arasında zorluklara neden olabilecek talebini kabul etmek istemedi (2).

Aslında, Romanya'dan gelen bu bakan, Bükreş'ten kısa bir süre sonra kendisini zor durumda bırakan bir telgraf aldı: Pişmanlık duyması nedeniyle Hükümet, bu

projeye hem iki ülkenin coğrafi durumundan hem de sorunun Avrupalı karakterinden dolayı bir engel olduğu için Romen birlikleri Arnavutluk'a göndererek ifade edilen arzuyu tatmin edemiyor. Bununla birlikte, Romanya Hükümeti, yeni Devletin kurulmasında ve birleştirilmesinde büyük bir ilgiye sahiptir ve hükümdarlık Prensi'ne (?) güçlüklerinde yardım etmek için tüm araçlarını kullanmaktan vazgeçmeyecektir.

Bu şekilde krizin başından itibaren takip edilen çizgi, Arnavutluk ve egemenliğine doğru devam edecek.

(1) Bu tel. iletildi, tel. n. 3920, (ayrıca I. B. IV, 515'te de çoğaltılmıştır), 1 Temmuz'da Bollati, Tittoni, Imperiali, Carlotti, Avarna ve Fasciotti.

(2) 25 Haziran, tel. 3907, Di Sangiuliano, Wied Prensi'nin Romen birlikleri olması talebini destekledi ve tel. n. 3965, 28 Haziran'da, Viyana'daki büyükelçiden Hükümet I. ve R.'yi, mümkün olan en kısa sürede Durres ve Bükreş'teki temsilcilerine Romanya Hükümeti'ne adım atmaları ve Wied Prensi'ni bilgilendirmeleri için talimatlar göndermelerini istedi. Tel ile 29 Haziran. n. 3887, Fransız ve Rus hükümetlerinin Romanya birlikleri göndermesine ilgi göstermek için bir adım atmak için Tittoni ve Carlotti'yi görevlendirdi. Aynı gün Carlotti telgrafla t. n. 5787/409: Prens Trubetzecoi, Romanya'nın Arnavutluk'a gönderebileceği muhtemel gazeteler tarafından belirsizce bildirilen haberlere verdiği demeçte, Romanya'nın diğer Balkan devletleriyle ilgisizliği artırabilecek müdahalesinden ne gibi bir ilgi görmeyeceğini göremediğini söyledi. Ayrıca, tüm Yetkilerin, esasen Arnavutluk'un iç işlerine dış müdahalede bulunacağı, Avrupa'nın her durumda sorumlu olacağı ahlaki ve maddi olarak desteklediği bu gönderilere yapışma konusunda şüpheleri olduğunu gözlemiştir. Avusturya Macaristan, Prens Wied'den düşünceyi araştırmak amacıyla bu Hükümete üç gün süren talimatlar aldı, muhtemelen bu talimatlar acil olmamalı çünkü bu konuda henüz bir adım atmadı ve bana sadece sırayla alınan talimatlar; Ona Prens Trubetzecoi'nin kendiliğinden bana nasıl söylediğini gizlice söyledim.

1 Temmuz Ruspoli telgraflandı, n. Paris'ten 5852/363, Romen birliklerinin Avusturya büyükelçisi ile birlikte adım atması ve Viviani'nin "çalışmak ve bir cevap vermek için söz vermiş" olduğunu belirtti.

BELGE NO : 8

Saldırının yapılması üzerine Berchtold tarafından verilen haberler

L'AMBASCIATORE A VIENNA, AVARNA,
AL MINISTRO DEGLI ESTERI, DI SANGIULIANO

T. 5772/881. *Vienna, 29 giugno 1914, ore 15,30 (per. ore 18,30).*

Telegramma di V. E. n. [manca].

Mi sono recato stamane da Berchtold, tornato iersera a tarda ora a Vienna, e gli ho espresso le mie più profonde condoglianze per l'orribile attentato contro l'Arciduca ereditario, pregandolo di far pervenire ai piedi del trono dell'Imperatore l'espressione del più deferente ossequio.

Berchtold, nel ringraziarmi, mi ha detto ch'era molto grato a V. E. per telegramma direttogli ed ha aggiunto che anche S. M. aveva telegrafato all'Imperatore. Berchtold mi ha detto che informato quindi dalle notizie giunte risultava in modo indubbio che si trattava di un attentato nazionalista e che gli esecutori di esso erano stati sino a pochi giorni fa a Belgrado, donde avevano portato seco bombe e armi. Le autorità di polizia di Serajevo erano state informate che attentato avrebbe avuto probabilmente luogo contro (?) Arciduca. Allorchè questi lasciò il Municipio, posteriormente all'attentato colle bombe, il Generale Potiorek, Governatore della Bosnia ed Erzegovina, che aveva preso posto nell'automobile appartenente al Conte Harrak, diede ordine al conducente di seguire nel ritorno, per misura di sicurezza, una via diversa che nell'andata. Il conducente non avrebbe però capito bene il mutamento d'itinerario. Accortosi però ad una crociera che aveva sbagliato strada rallentò per svoltare in un'altra strada. L'assassino profittò di questo rallentamento per sparare contro l'Arciduca e sua consorte dei colpi rivoltella.

Generale Potiorek non si accorse però che questi fossero stati feriti e diede ordine al conducente di proseguire in fretta verso il Konak. Solo alcuni minuti dopo Generale ebbe sentore quanto era veramente avvenuto, giacchè la Duchessa dopo aver pronunciato qualche parola incomprensibile cadde sulle ginocchia dell'Arciduca che a sua volta perdeva sangue dalla bocca.

Quando l'automobile giunse al Konak si potè constatare la morte dell'Arciduca e della sua consorte.

Berchtold ha aggiunto che S. M. l'Imperatore è qui giunto stamane.

Non (?) sono state ancora prese le disposizioni per i funerali. Berchtold mi ha promesso di comunicarmele appena saranno prese.

VİYANA'DA BÜYÜKELÇİ, AVARNA

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, SANGIULIANO

T. 5772/881. Viyana, 29 Haziran 1914, öğleden sonra 15.30 (akşam 18.30).

V. E.'nin telgrafı n. [yok]

Bu sabah, dün gece geç saatte Viyana'ya dönen Berchtold'a gittim ve tahtın varisi Arşidük'e yapılan korkunç saldırı için en derin başsağlığı dileklerimi dile getirerek, İmparatorun taht makamına en kibar saygı ifadelerimi göndermesini rica ettim.

Berchtold bana teşekkür ederek, kendisine gönderilen telgrafla V.E.'ye minnettar olduğunu söyledi ve S.M.'nin de İmparator'a telgraf gönderdiğini ekledi. Berchtold, alınan bilgilerden haberdar olarak, milliyetçi bir saldırı olduğuna ve faillerinin birkaç gün öncesine kadar Belgrad'da bulundukları yerden, kendilerine bomba ve silah getirdikleri konusunda şüphesiz olduğunu söyledi. Saraybosna polis yetkilileri, saldırının muhtemelen (?) Arşidüke karşı gerçekleşeceği konusunda bilgilendirilmişti. Bomba saldırısından sonra belediye binasından ayrıldığında, Kont Harrak'a ait olan arabada oturduğu yeri alan Bosna-Hersek Valisi General Potiorek, sürücüye geri dönüş sırasında güvenlik önlemi olarak farklı bir rota izlemesi talimatı verdi. Ancak, sürücü rota değişikliğini iyi anlayamaz ve yanlış yoldan geçen bir seyir olduğunu fark ederek, başka bir yola dönmek için yavaşlar. Katil, Arşidük'ü tabanca ile vurmak için bu yavaşlamadan yararlandı.

Ancak General Potiorek, yaralandıklarını fark etmedi ve sürücünün Konak'a doğru hızla ilerlemesini emretti. Sadece birkaç dakika sonra General, gerçekte olanların farkına vardı; çünkü Düşes, anlaşılmaz bazı kelimeler söylendikten sonra, sonunda ağzından kan akan Arşidük'ün kucağına düştü.

Araba Konak'a ulaştığında, Arşidük'ün ve karısının ölmüş olduğu görülebilirdi.

Berchtold, S.M. İmparator bu sabah buraya geldi.

Cenaze için hazırlıklar henüz yapılmamış (?). Berchtold, cenaze töreni için alınancak kararları bana haber vereceğine söz verdi.

BELGE NO : 9

Avusturya'lı subayları Arnavutluk'a gönderiyor.

L'AMBASCIATORE A VIENNA, AVARNA,
AL MINISTRO DEGLI ESTERI, DI SANGIULIANO

T. 5778/885. *Vienna, 29 giugno 1914, ore 15,30 (per. ore 18).*

Telegramma di V. E. 3856 (1).

Ho intrattenuto Forgach del contenuto telegramma suddetto esprimendomi nel senso istruzioni di V. E. Forgach mi ha detto che non risultava affatto a Berchtold che ufficiali austro-ungarici fossero giunti a Durazzo. Quanto Barone Biegeleben, egli si trovava a Durazzo quale corrispondente agenzia albanese ed aveva assunto servizio nella polizia come controllore senza avere prima interpellato Governo I. e R. o aver chiesto consenso. Per cui non era il caso per il Governo I. e R. di avvertire preventivamente R. Governo della sua nomina la quale non poteva quindi essere considerata come contraria alle intese generali nè all'accordo di parità.

VİYANA BÜYÜKELÇİSİ AVARNA,
DIŞİŞLERİ BAKANI DI SANGIULIANO'YA

T. 5778/885. Viyana, 29 Haziran 1914, öğleden sonra 15.30 (akşam 18).

V. E.'in telgrafı 3856 (1).

Forgach'ın[124], yukarıda belirtilen telgrafın içeriğinden, V. E.'nin talimatıyla bana bahsetti. Forgach, Berchtold'un hiçbir şekilde Avusturyalı Macar subaylarının Durres'e geldiğinin farkında olmadığını söyledi. Baron Biegeleben söz konusu olduğunda, ilgili Arnavut ajansı olarak Durres'deydi ve önce I. ve R. Hükümetine danışmadan ya da rızayı talep etmeden kontrolör olarak polislik görevini üstlendi.

[124] Jànos Forgach; Baron, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu Dışişleri Bakanlığı II. Bölüm şefi (8 Ekim 1913-4 Ocak 1917)

BELGE NO : 10

Arnavutluk'un durumu ve Avusturya ve İtalya tarafından ortaklaşa işgal edilmekten kaçınma ihtiyacı

IL MINISTRO A DURAZZO, ALIOTTI,
AL MINISTRO DEGLI ESTERI, DI SANGIULIANO

T. PER POSTA 5845/594. *Durazzo, 29 giugno 1914 (per. il 1° luglio, ore 7,45).*

Telegramma di V. E. n. 3862 (2) del 28 giugno.

Per quanto noi ci adoperiamo per conservare il trono al Principe bisogna pure pensare alla possibilità che l'Europa non ci riesca o riesca solamente a mantenerlo in qualche punto della costa. L'opinione di Ekrem bey Libohova non è molto accreditata a Durazzo, ma si capisce bene che un aiutante di campo del Principe cerchi di far vedere l'interesse che ha l'Italia nel difendere il Principe. D'altra parte bisogna pur riflettere alla possibilità di un'altra ipotesi e quella cioè che il Principe insista per far venire delle truppe europee per schiacciare la ribellione e che l'Austria si dimostri disposta ad accettare tale domanda anche isolatamente. In tale caso il voler ad ogni costo sostenere il Principe contro la volontà della maggioranza albanese potrebbe trascinarci a quell'occupazione in due che noi abbiamo interesse ad evitare ad ogni costo. Pericolo, dunque, secondo il mio subordinato parere, vi sarebbe in tutte le combinazioni. Solo un atteggiamento risoluto d'accordo coll'Austria e dopo uno scambio radicale di idee con Vienna può allontanare qui gravi complicazioni. Intanto qui sono assai notati gli attacchi della stampa austriaca contro il Principe.

(2) Non pubblicato. Del 28 giugno col quale Di Sangiuliano, accennando all'ipotesi che il Principe di Wied abbandoni l'Albania, dichiara che bisogna fare tutto il possibile per evitare quella eventualità.

ALIOTTI, DURAZZO'DA BAKAN,
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, SANGIULIANO

T. POSTA 5845/594. Durres, 29 Haziran 1914 (1 Temmuz, 7.45 için).

V. E.'nin telgrafı n. 3862 28 Haziran'daki (2).

Prens'in tahtını korumak için çalışıyoruz, Avrupa'nın başarılı olamayacağı ya da yalnızca deniz kıyısında bir yerde tutunabileceği ihtimalini de düşünmeliyiz. Ekrem bey Libohova'nın görüşü Durres'e çok fazla itibar görmüyor, ancak Prens'in bir yardımcısı olduğu açık. İtalya'nın Prens'i savunmaya olan ilgisini göstermeye çalıştığı açık. Öte yandan, başka bir hipotezin olasılığını düşünmek gerekir ve bu da Prens'in Avrupa birliklerinin isyanı ezmesi için ısrar etmekte istekli olduğu ve Avusturya'nın da bu talebi, kısıtlı bir şekilde bile kabul etmeye istekli olduğudur. Bu durumda, Prens'i

ne pahasına olursa olsun Arnavut çoğunluğuna karşı desteklenmesi gerekir, bu durum ikimizin de toprakları işgal etmemiz neden olabilir, ancak bundan kaçınmalıyız. Tüm kombinasyonlarda tehlike olacaktır. Avusturya ile kararlı bir tavırla ve Viyana ile köklü bir fikir alışverişi yaptıktan sonra buradaki ciddi komplikasyonları önlenebilir. Bu arada, Avusturya basınının Prens'e yönelik saldırıları burada çok dikkat çekiyor.

(2) Yayınlanmadı. Wied Prensi'nin Arnavutluk'tan vazgeçtiği hipotezinden bahseden Di Sangiuliano'nun 28 Haziran'da, bu olaydan kaçınmak için mümkün olan her şeyi yapmamız gerektiğini beyan etti.

BELGE NO : 11

Yunan-Arnavut olayları ve Arnavutluk ile ilgili Yunan istekleri

IL MINISTRO A DURAZZO, ALIOTTI,
AL MINISTRO DEGLI ESTERI, DI SANGIULIANO

T. PER POSTA 5849/600. *Durazzo, 29 giugno 1914, ore .... (per. 1° luglio, ore 7,45).*

Vengo informato da persona autorevolissima che possiede la fiducia del Principe che Sureja bey ha chiesto i denari necessari per spedire un primo nucleo di volontari, ufficiali, sotto ufficiali e materiale necessario. Sembra che altre migliaia sarebbero pronti a venire. La stessa persona opina che la proibizione del Governo viennese contro questa spedizione non la impedirebbe. Difatti un telegramma giunto oggi al segretario A. Armstrong dice che 19 di quei volontari arrivano domani Durazzo. Sempre lo stesso informatore afferma che l'organizzazione di questa spedizione sarebbe il Comitato austro-albanese presieduto dal Principe Lichtenstein mentre lo Stato Maggiore austriaco sarebbe perfettamente al corrente di tutto e gli presterebbe il suo appoggio indirettamente. Il Principe fra il sì e il no si accontenterebbe per ora di chiedere soltanto quanto costerà questa spedizione all'erario albanese e quanto metterebbero i volontari a giungere sul posto. La questione è talmente delicata che non credo di dover fare nessun passo presso il Sovrano senza prima conferire con V. E. (1).

ALIOTTI, DURAZZO'DA BAKAN
DIŞİŞLERİ BAKANI DI SANGIULIANO'YA

T. POSTA 5849/600. Durres, 29 Haziran 1914, saat .... (1 Temmuz, 7.45'te).

Prens'in güvenine sahip çok yetkili bir kişi tarafından bilgilendirildim. Sureja bey, gönüllü, subay, ast subay ve gerekli malzemeden oluşan bir grubu göndermek için gereken parayı istedi. Binlerce kişi daha gelmeye hazır gibi görünüyor. Viyana Hükümeti'nin bu sefer karşı çıkma yasağının önleyemeyeceğini savunan aynı kişi. Aslında bugün sekretere bir telgraf geldi Armstrong bu gönüllülerin 19'unun yarın Durazzo'ya geldiğini söylüyor. Yine aynı bilgi kaynağı, bu keşif organizasyonunun Prens Lichtenstein başkanlığındaki Avusturya-Arnavut Komitesi olduğu ve Avusturya Genelkurmay Başkanlığı her şeyin mükemmel bir şekilde farkında olacağı ve dolaylı olarak ona desteğini ödeyeceğini belirtti. Evet ile hayır arasındaki Prens şimdilik sadece Arnavut hazinesine yapılan bu keşif gezisinin ne kadara mal olacağını ve gönüllüleri bu yere ulaşmaya ne kadar koyacaklarını sormaktan memnun olacaktı. Soru o kadar hassastır ki, ilk önce V. E. ile görüşmeden Sovereign'de herhangi bir adım atmam gerektiğini düşünmüyorum.

BELGE NO : 12

Alman Hükümetinin Epirüs'ün Yunanistan'a bağlanmasının tanınmasına ilişkin tutumu

L'AMBASCIATORE A BERLINO, BOLLATI,
AL MINISTRO DEGLI ESTERI, DI SANGIULIANO

T. 5829/491. *Berlino, 30 giugno 1914, ore 21,10 (per. il 1° luglio, ore 1).*

Telegramma di V. E. n. 3793 (1).

Il ministro di Germania in Atene riferì infatti tempo fa al suo Governo le voci circolanti circa l'intenzione del Governo ellenico di rivolgere ai Gabinetti delle Grandi Potenze interessate formale domanda di riconoscimento annessione.

Quantunque tali voci non siano state posteriormente smentite da Quadt, qui non si presta fede alla suddetta intenzione del Governo ellenico e si ritiene che questi voglia considerare le capitolazioni cessate con la notificazione ufficiale dei trattati di Londra e Bucarest e della convenzione di Atene. Il Governo germanico mantiene tuttavia il punto di vista espresso nel pro-memoria da me trasmesso in copia col rapporto del 25 febbraio n. 136 ed è disposto procedere riconoscimento dell'annessione dei nuovi territori, riservandosi chiedere garanzie per la protezione delle minoranze religiose

(1) In esso, in data 25 giugno, Di Sangiuliano chiedeva notizie circa l'annessione dell'Epiro alla Grecia e se tale provvedimento avrebbe implicato l'abolizione delle capitolazioni.

BERLİN BÜYÜKELÇİSİ, BOLLATI,
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, SANGIULIANO

T. 5829/491. Berlin, 30 Haziran 1914, saat 21.10'da (per. I, 1 Temmuz 1).

Tel V. E.'nin telgrafı. n. 3793 (1).

Atina'daki Alman bakanı bir süre önce hükümetine, Yunan hükümetinin Büyük Güç Merkezlerine hitap etme niyetiyle ilgili olarak ilhakın tanınması için resmi başvuru ile ilgili söylentilerin olduğunu bildirdi.

Yunanistan Hükümeti bu niyetle burada kredilendirilmemektedir ve ikincisinin, Londra ve Bükreş Antlaşmaları ve Atina Konvansiyonu'nun resmi bildirimi ile sona eren kazanımları dikkate almak istediğine inanılmaktadır. Bununla birlikte, Germen Hükümeti, 25 Şubat 136 no'lu raporun bir kopyası olarak gönderdiğim memorandumda ifade edilen bakış açısını koruyor ve yeni azınlıkların ekinin tanınmasıyla devam ederek, azınlıkların korunması için güvence talep etme hakkını saklı tutuyor.

(1) 25 Haziranda Di Sangiuliano, Epirüs'ün Yunanistan'a eklenmesi ve bu hükmün kapitülasyonların kaldırılmasıyla ilgili olup olmayacağı hakkında bilgi istedi.

BELGE NO : 13

Avusturya'daki veliaht Arşidük'ün kişiliği ve saldırının olası sonuçları üzerine Zimmerman ile söyleşi

L'AMBASCIATORE A BERLINO, BOLLATI,
AL MINISTRO DEGLI ESTERI, DI SANGIULIANO

(Ed. parzialmente in SALANDRA, *Neutralità*, 22-23)

T. 5828/490. *Berlino, 30 giugno 1914, ore 21,15 (per. il 1° luglio, ore 1,15).*

Nella conversazione che ho avuta stamane con Zimmermann si discorse naturalmente in primo luogo dell'orribile misfatto di Serajevo e delle conseguenze politiche che ne possono derivare. Pur tributando il dovuto omaggio alle vittime infelici, egli mi disse confidenzialmente che la personalità dell'erede del trono austriaco non era tale dopo tutto da inspirare nemmeno qui intera fiducia. Certo egli teneva alla Triplice Alleanza, si diceva amico della Germania e negli ultimi anni aveva stretto cordiali rapporti coll'Imperatore Guglielmo, ma in politica interna parteggiava piuttosto per gli slavi e vagheggiava quel progetto di trialismo che, a parere di molti qui, avrebbe posto fine alla preponderanza tedesca nella monarchia. E poi aveva troppe antipatie e partiti presi: contro gli ungheresi, contro gli italiani, contro tutto ciò che è liberale; era mutevole, violento, soggetto ad influenze retrive ed esclusive. Senza voler negare le sue qualità ed i meriti suoi specialmente per quanto concerne l'esercito, l'armata, si può credere che la sua scomparsa varrebbe piuttosto a semplificare anzichè a complicare la situazione interna ed estera della Monarchia se vi fossero colà uomini capaci di imprimere alla sua politica una direzione saggia ed energica ora che accanto alla volontà ormai facilmente dominabile del vecchio Imperatore non si troverebbe più di fronte quella resistenza e quella contro corrente che negli ultimi anni aveva sì sovente paralizzato azione dei governanti di Vienna. Ma vi è pure troppo a dubitare che quegli uomini esistano in realtà.

Pel momento Zimmermann ravvisa il pericolo principale in ciò che la legittima indignazione prorompente in Austria Ungheria contro la Serbia potesse condurre a misure troppo rigorose e provocanti per il vicino regno. E prevedeva per il Governo germanico un lavoro continuo e faticoso per trattenere il Gabinetto di Vienna da decisioni compromettenti.

La stampa tedesca in generale non esprime apprezzamenti come questi che Zimmermann beninteso mi esponeva in via confidenziale assolutamente. Qui tutti i giornali vantano ampiamente la persona del defunto Arciduca e considerano la sua morte come una perdita irreparabile per la Monarchia cui egli colla sua forza di volontà coll'alto sentimento dei suoi diritti e dei suoi doveri, avrebbe saputo dare novella vita a fare assurgere a più grande potenza.

più ancora di quanto si potesse credere nei circoli politici germanici l'attaccamento all'Austria Ungheria, la solidarietà colla sua politica e la fede nella solidità dei vincoli che uniscono i due paesi.

Alcuni giornali accentuano fortemente la parte di responsabilità che nell'armare la mano agli assassini di Serajevo spetterebbe non solo agli agitatori di Belgrado ed al Governo serbo, ma anche alle tendenze panslaviste favorite dalla Russia.

BERLİN BÜYÜKELÇİSİ, BOLLATI,
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, SANGIULIANO

(Ed. Kısmen SALANDRA, Tarafsızlık, 22-23)

T.5828/490 Berlin, 30 Haziran 1914, saat 21.15'te (bunun için, Temmuz, 1.15).

Bu sabah Zimmermann[125] ile yaptığım sohbette doğal olarak ilk başta Saraybosna'nın aldatıcı yanıltışını ve sonuçta ortaya çıkabilecek siyasi sonuçları ele aldık. Kadersiz kurbanlara olan saygısını bir kez daha dile getirirken, bana gizli bir şekilde Avusturya tahtının varislerinin kişiliğinin burada bile tüm güvenime ilham verecek kadar olmadığını söyledi. Üçlü İttifak'ın Almanya'nın arkadaşı olduğu söyleniyordu ve son yıllarda İmparator William ile samimi ilişkiler kurmuştu, ancak iç siyasette Slavlarla yan yana kaldı ve birçoğunun görüşüne göre Alman monarşi öncülüğüne son verecek olan bu deneme tarzını özlemişti. Ve sonra çok fazla hoşnutsuzluğu vardı: Macarlara karşı, İtalyanlara karşı, liberal olan her şeye karşı, değişken, şiddet içeren, retrative ve münhasır etkilere maruz kaldı. Ordu, özellikle tatbikatla ilgili niteliklerini ve haklarını inkar etmek istemezse, ordu, bir itirazda bulunabilecek erkeklerin olması durumunda, içsel durumu ve Monarşiyi karmaşıklaştırmak yerine, ortadan kaldırılmasının daha basit hale geleceğine inanabilir. Onun politikası, şimdi kolayca egemen olan eski İmparatorun iradesinin yanında, artık o direnişin olmayacağına ve son yıllarda sık sık Viyana hükümdarlarının eylemini felce uğramış olan akıma karşı olan bir direnişin olmayacağına dair akıllıca ve enerjik bir yöndeydi. Ancak bu adamların gerçekte var olduğundan şüphelenecek çok fazla şey var.

Zimmermann şu an için Avusturya Macaristan'daki Sırbistan'a karşı meşru çirkin öfkenin komşu krallık için çok sert ve kışkırtıcı önlemlere yol açmasında asıl tehlikeyi görüyor. Ve bu, Germen hükümetine Viyana Kabine kararlarını uzlaştırmak için sürekli ve zahmetli bir iş sağladı.

Genel olarak Alman basını, Zimmermann'ın elbette kesinlikle gizli tuttuğu bu gibi düşünceleri ifade etmiyor.

[125] Arthur Zimmermann (1864-1940); 1911'de Alman İmparatorluğu Devlet Sekreti oldu.

Burada, tüm gazeteler, ölen Arşidük'ün kişiliğini büyük ölçüde övüyor ve ölümünün, Monarşi için telafisi mümkün olmayan bir kayıp olarak görüyorlar. Haklarını ve görevlerini iyi benimsemiş, iradesiyle Monarşiye yeni bir hayat verebilecek büyük bir güç olabilirdi diyorlar.

Nitekim, bu vesileyle, Avusturya Macaristan'a olan inancın ne kadar genel ve derin olduğu, iki ülkeyi birleştiren bağların sağlamlığına olan inancının siyasete ve inancına dayanarak Alman siyasi çevrelerine inanılabileceği gösterilmiştir.

Bazı gazeteler, Saraybosna suikastçilerinin ellerinin silahlanmasında yalnızca Belgrad ajitatörlerine ve Sırp hükümetine değil aynı zamanda Rusya'nın tercih ettiği Pan-Slavist eğilimlere bağlı olma sorumluluğunun önemini de vurgulamaktadır.

BELGE NO : 14

Arnavutluk'un durumuyla ilgili von Lucius ile söyleşi

IL MINISTRO A DURAZZO, ALIOTTI,
AL MINISTRO DEGLI ESTERI, DI SANGIULIANO

T. RR. CONF. PER POSTA 5880/605. *Durazzo, 30 giugno 1914 (per. il 2 luglio).*

Il Signor von Lucius è venuto stamane a dirmi che dopo aver esaminato con cura la situazione egli era venuto alla conclusione che la linea di condotta seguita dall'Italia nei recenti avvenimenti era stata leale, logica e la più adatta alle gravi difficoltà che minacciano l'Albania. Egli mi ha poi confidato di dividere pienamente il mio parere sopra la situazione e mi ha detto di venire senza ritardo a parlarne a V. E. mentre egli da parte sua stava telegrafando al Signor von Jagow. Egli in sostanza crede con me:

1) Che il Principe non può più sostenersi in Albania ove l'immensa maggioranza del paese è contro di lui, a meno che le Potenze ed in special modo l'Italia e l'Austria prestino man forte per sorreggere il Governo principesco. Egli mi ha detto in proposito di aver consigliato al Principe confidenzialmente di chiedere un appoggio militare all'Europa o di abdicare nel caso di rifiuto;

2) Che furono commessi i due gravi errori di allontanare Essad pascià in modo ingiustificabile senza sapere come sostituirne l'influenza e la conoscenza del paese, e di aver negletto l'elemento musulmano dell'Albania centrale contrariamente a quanto l'Italia sembrava consigliare;

3) Che la questione dell'Epiro fu la causa originaria di tutta la disgrazia perchè ha provocato indirettamente tutte le difficoltà nel centro e quindi anche i disordini che esistono nell'Albania settentrionale e che se le Potenze non pongono immediatamente ordine alle prepotenze elleniche la causa albanese è pressocchè perduta.

Il Signor von Lucius mi ha confidato il proposito che anche a rischio di irritare gli amici della Grecia in Germania egli avrebbe detto francamente il suo pensiero in proposito al Signor von Jagow;

4) Che per risolvere la questione albanese non basta l'accordo fra le Legazioni ed i Consolati austro-ungarici ed italiani, ma bensì uno studio ben più radicale delle divergenze di principio e dei mezzi d'azione delle due Potenze adriatiche. Il Signor von Lucius mi ha detto in proposito che il Signor Löventhal riconosce ormai che le mie idee circa la situazione ed i rimedi da adottare sono giustificabili.

ALIOTTI, DURAZZO'DA BAKAN,

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, SANGIULIANO

T.RR. CONF. POSTA 5880 / 605'e göre. Durazzo, 30 Haziran 1914 (2 Temmuz için).

Bay von Lucius[126], durumu dikkatlice inceledikten sonra, son olaylarda İtalya'nın izlediği eylem sürecinin adil ve mantıklı olduğunu ve Arnavutluk'u tehdit eden ciddi zorluklara en uygun olduğu sonucuna vardığını söylemek için bu sabah geldi. Daha sonra durum hakkında görüşümü tamamen paylaşmam için bana güven verdi ve bilgilendirmek için Bay von Jagow'a[127] telgraf çekerken gecikmeden V.E. ile konuşmamı söyledi. Temelde bana inanıyor:

1) Prens, artık devletlerin büyük çoğunluğunun kendisine karşı olduğu Güçler ve özellikle İtalya ve Avusturya, hükümeti desteklemek için güçlü bir destek vermediği sürece, artık Arnavutluk'ta kendisini destekleyemez. Bana Prens'e Avrupa'dan askeri destek istemek veya reddetme durumunda itiraz etmek için gizlice bilgi verdiğini söyledi;

2) Esad Paşa'nın görevden alınması konusunda iki ciddi hatanın, ülke nüfuzu ve bilgisinin nasıl değiştirileceğini bilmeden, haksız bir şekilde yapıldığı, İtalya'nın önerdiğinin aksine Orta Arnavutluk'taki Müslüman unsurları ihmal etmiş olmak;

3) Epirüs sorununun bütün talihsizliklerin asıl nedeni olduğu için, dolaylı olarak merkezdeki tüm zorluklara ve dolayısıyla kuzey Arnavutluk'ta varolan düzensizliklere neden oldu ve "Güçler" derhal Yunan zorbalarına emir vermezse, Arnavutluk davası zora girecektir.

Bay von Lucius bana, Almanya'daki Yunan arkadaşlarımı uyarmayı denesem bile, açıkça düşüncelerini Bay von Jagow'a söyleyeceğini;

4) Avusturya-Macaristan ve İtalyan Lejyonları ve Konsoloslukları arasındaki anlaşmanın Arnavutluk sorununu çözmek için yeterli olmadığı, ancak iki Adriyatik gücün ilke ve eylem araçlarının farklılığı konusunda çok daha radikal bir çalışma yapıldığı görülüyor. Bay von Lucius, bana Bay Löventhal'ın, durum ve benimsenecek çareler hakkındaki düşüncelerimin haklı olduğunu kabul ettiğini söyledi.

[126] Helmut von Lucius von Stoedten (1869-1934); Alman diplomat, 1914'te Arnavutluk'ta Durazzo'da başkonsolosluk yaptı.
[127] Gottlieb von Jagow (1863-1935); Alman diplomat, Almanya Dışişleri Bakanlığı Devlet Sekreteri.

BELGE NO : 15

Berchtold ile Romanya'nın Arnavutluk Prensi'ne destek vermek üzere asker göndermeyi reddetmesi üzerine yaptığı konuşma.

L'AMBASCIATORE A VIENNA, AVARNA,
AL MINISTRO DEGLI ESTERI, DI SANGIULIANO

T. 5870/898. *Vienna, 1° luglio 1914, ore 19,45 (per. ore 21,20).*

Tel. di V. E. 3920 (3).

Berchtold mi ha dato spontaneamente lettura di un telegramma di Löventhal in cui questo gli riferiva che il Governo romeno aveva fatto conoscere al Principe a mezzo del Biegeleben non poter corrispondere per ragioni internazionali alla sua domanda di avere delle truppe romene esprimendo tuttavia la speranza che la proposta austro ungarica circa formazione di una milizia albanese potesse essere favorevolmente accolta dalle Potenze. Berchtold mi ha detto inoltre che Ministro I. e R. in Bucarest avevagli telegrafato che avendo chiesto al suo collega d'Italia se egli avesse quindi ricevute le istruzioni di appoggiare presso il Governo romeno la domanda del Principe d'Albania, questi gli avrebbe risposto per telefono che era stato bensì informato della cosa ma che non era ancora in grado di far passi relativi per le ragioni che gli avrebbe poi esposto di persona.

(3) Non pubblicato. In esso, in data 1° luglio, Di Sangiuliano fa presente l'urgenza dell'invio di truppe romene in Albania.

VİYANA BÜYÜKELÇİSİ AVARNA,
DIŞİŞLERİ BAKANI DI SANGIULIANO'YA

T. 5870/898. Viyana, 1 Temmuz I914, 19.45 saat (saat 21.20)

Tel. V. E. 3920 (3)'de

Berchtold kendiliğinden bana, Romanya Hükümeti'nin Prens'e Biegeleben aracılığı ile Prens'i tanıdığını, uluslararası nedenlerle Romen birlikleri kurma isteğine karşılık veremediğini, ancak teklifin umudunu dile getirdiğini bildirdiği bir Löventhal telgrafını okudu. Avustralyalı Macar'ın Arnavut milislerinin oluşumu hakkında Güçler tarafından olumlu şekilde karşılanması mümkündü. Berchtold ayrıca, Bükreş'teki Bakan I. ve R.'nın, Arnavutluk'tan Arnavutluk Prensi'nin Romanya Hükümeti'ne olan talebini desteklemek için talimatlar alıp almadığını İtalya'dan meslektaşına sormasını istemiş olduğunu söyledi. telefonla o şeye kızmıştı, ancak daha sonra şahsen kendisine sunacağı nedenlerden dolayı göreceli adımlar atabilmişti.

(3)Yayınlanmadı. İçinde, 1 Temmuz'da Di Sangiuliano, Romanya'ya Arnavutluk'a asker göndermenin aciliyetine dikkat çekti.

BELGE NO : 16

Arnavutluk için gönüllülerin toplanması ve ayrılışı

L'AMBASCIATORE A VIENNA, AVARNA,
AL MINISTRO DEGLI ESTERI, DI SANGIULIANO

T. 5899/903. *Vienna, 2 luglio 1914, ore 19,10 (per. ore 22,50).*

Telegramma di V. E. n. 3918 (2).

Ad alcuni dei fatti segnalati dal r. ministro in Durazzo nel telegramma suddetto si riferivano le notizie da me trasmesse a V. E. col mio tel. n. 877, e per il Comando del Corpo di Stato Maggiore n. 2 e 3.

Col mio telegramma per lo Stato Maggiore n. 2 informai che qui si affermava e ciò mi era stato pure confermato dal Col. Albricci che le spese pel trasporto dei volontari fino a Durazzo sarebbero state sostenute dal Comitato austriaco-albanese.

Col tel. n. 877 feci poi conoscere a V. E. che Berchtold mi aveva invece detto che a quanto sembrava Gurchner avrebbe ricevuto per arruolamento dei volontari dei danari dalla Regina di Romania e che credeva che non ostante il divieto alcune persone fossero già partite per l'Albania. Continuerò a fare eseguire indagine nel senso desiderato da V. E. quantunque riesca molto difficile appurare qui come si svolgano effettivamente le cose perchè in seguito al divieto delle autorità è probabile che volontari partano alla spicciolata.

Prevengo per informazione e norma V. E. avere questo R. Addetto militare saputo che Gurchner non sarebbe da due o tre giorni più stato veduto a Vienna; inoltre *Neue Freie Presse* di stamane pubblica la notizia che sarebbe giunto ieri sera a Vienna un numero considerevole di volontari provenienti dalla Germania e che 250 o 300 austriaci dimoranti a Parigi si sarebbero messi a disposizione di Gurchner per costituire un distaccamento di volontari.

---

(1) Vedi D. 46.
(2) Del 1° luglio, in nota al D. 18.

Infine in un appello del Comitato per volontari albanesi pubblicato nel *Neue Wiener Tageblat* di stamane è detto che un numero ragguardevole di volontari che non sottostanno ad alcun obbligo militare si è di sua iniziativa diretto a piccole comitive in Albania e che alcuni di essi vi sono già giunti. Appello invita quindi popolazione a fornire al Comitato denaro viveri coperte medicinali ecc. che saranno spediti a Durazzo.

VİYANA BÜYÜKELÇİSİ AVARNA,

DIŞİŞLERİ BAKANI DI SANGIULIANO'YA

T. 5899/903. Viyana, 2 Temmuz 1914, 7.10 (22.50'de).

V. E.'nin telgrafı n. 3918 (2).

Durazzo'daki R. bakanı, yukarıda belirtilen telgrafta, benim tarafımdan, telgraf n.877 ile V.E.'ye ve 2 ve 3 nolu Genel Personel Komutanlığına gönderilen haberi ildirmiştir. Genelkurmay'a olan telgrafımla sizi burada teyit ettiğimi ve gönüllüleri

Durres'e taşıma masraflarının Avusturya-Arnavut Komitesi tarafından karşılanacağını bildiren Albay Albricci tarafından bana teyit edildiğini bildirdi.

Tel ile. n 877 daha sonra V. E.'ye Berchtold'in Romanya Kraliçesi'nden gelen para seslerini aldığını ve görünüşe göre bazı kişilerin Arnavutluk için ayrılmaya başladığına inandığını açıkça söylediğini söyledi. V.E.'nin istediği anlamda bir soruşturma yapmaya devam edeceğim, ancak burada işlerin gerçekte nasıl gerçekleştiğini tespit etmek çok zor olsa da, yetkililerin yasaklanmasının ardından gönüllülerin bir topakta başlaması muhtemeldir.

Bilgi ve kural için V. E.'nin bu R. Askeri subayın Gurchner'in Viyana'da iki veya üç gün boyunca görülmeyeceğini bilmesini bekliyorum; üstelik Neue Freie Presse, bu sabah Almanya'dan kayda değer sayıda gönüllünün Viyana'ya dün gece geleceği ve Paris'te yaşayan 250 veya 300 Avustralyalı'nın gönüllülerin ayrılması için Gurchner'e ulaşabileceği haberi yayınladı.

Son olarak, bu sabah Neue Wiener Tageblat'ta yayınlanan Arnavut Gönüllüleri Komitesinin yaptığı bir temyiz başvurusunda, herhangi bir askeri yükümlülüğe tabi olmayan önemli sayıda gönüllünün, Arnavutluk'taki küçük gruplara yönelik kendi inisiyatifleri olduğu ve bazılarının zaten orada bulundukları söyleniyor. Bu nedenle Appello, Para Komitesi'ni Durres'e gönderilecek olan tıbbi malzemeleri vb. sağlaması için davet eder.

(1) Bkz. D. 46.

(2) 1 Temmuz'da, D.18'e

BELGE NO : 17

Arnavutluk'ta Prens'in durumunun zorlukları üzerine Kemal Bey ile söyleşi

L'INCARICATO D'AFFARI A DURAZZO, DURAZZO,
AL MINISTRO DEGLI ESTERI, DI SANGIULIANO

T. ESPRESSO PER POSTA n. 6044/608. *Durazzo, 2 luglio 1914 (per. il ... ore 5).*

Ismail Kemal Bey giunse qui avantieri da Valona insieme con una ventina di capi ed Agà che condusse seco, per fare mostra di sua influenza. Egli avrebbe voluto essere ricevuto insieme con loro da Principe. Invece fu ieri accordata un'udienza a lui solo. Dopo l'udienza egli fece un giro di visite alle Legazioni ed a vari membri della Commissione di controllo.

Riassumo il colloquio che ebbi con lui. Sulla sua udienza a Palazzo si tenne sulle generali, dicendo però che il Principe aveva manifestato il desiderio di rivederlo. Egli si tratterrà quindi alcuni giorni a Durazzo.

Quanto alla situazione nel Sud, egli non crede che gli insorti passeranno la Vojussa e attaccheranno Valona, a meno che, in caso di una ulteriore avanzata degli Epiroti, essi non sperino di stringere Valona fra due fuochi. Quest'ultimo pericolo non sarebbe da escludersi.

Ismail Kemal, per quanto si sforzi ad essere o a dimostrarsi ottimista per quel che riguarda Valona e dintorni, ha dovuto riconoscere che la situazione generale è deplorevole.

Egli crede che se le Potenze non provvedono al più presto non solo a fornire all'Albania, in una forma o nell'altra, le forze militari occorrenti per domare la insurrezione, ma anche a prendere in mano l'organizzazione amministrativa del paese, l'Albania non potrà salvarsi dall'abisso in cui è caduta e nessuno può prevedere quello che ne potrà seguire.

Quanto al Principe, egli crede che il suo ritiro o abdicazione, dato che si dovesse giungere a questo estremo, costituirebbe un precedente molto pericoloso che graverebbe sul fato del nuovo Sovrano che alle Potenze piacesse di rimettere sul trono d'Albania; che il Principe, anche se per forza delle circostanze non potesse esercitare una influenza effettiva nel Governo e nella amministrazione, dovrebbe restare come simbolo dell'unità albanese e della ferma volontà della Europa di salvaguardarla ad ogni costo.

Per l'Italia, Ismail Kemal ebbe espressioni di grande simpatia, e accennando agli ultimi noti incidenti disse che i veri patrioti albanesi speravano che l'Italia li avrebbe misurati al loro giusto valore e dimenticati come meritavano di essere.

È opinione generale fra coloro che conoscono Ismail Kemal che sia venuto qui semplicemente ad esplorare la posizione e per riservarsi aperta la via di tornare al potere nei modi e nel momento che gli potrà meglio convenire per riguadagnare il terreno perduto ed assicurare la sua posizione personale.

Del resto egli avrebbe già fatto comprendere che sarebbe alieno dall'entrare, nel momento attuale, a far parte del Governo, a meno che le Potenze non mostrassero di voler far subito quanto è necessario per superare la presente crisi.

Löventhal mi disse che anche nel colloquio avuto con lui, Ismail Kemal sembrò fermarsi con qualche insistenza sulla opportunità di lasciare formalmente il Principe al suo posto affidando il Governo del paese per un certo periodo alla Commissione di controllo sorretta da un contingente di forze militari europee.

DURRES, DURRES'TEKİ İŞLERDEN SORUMLU KİŞİ,
DIŞİŞLERİ BAKANI DI SANGIULIANO'YA
T. ESRESSO İLE POSTA n. 6044/608. Durres, 2 Temmuz 1914 (... 5 saat boyunca).

İsmail Kemal Bey, buraya yaklaşık yirmi şefle ve onunla birlikte hareket eden Agà ile birlikte Vlore'ye geldi. Prens olarak kabul edilmek istedi. Bunun yerine dün yalnızca kendisine ile bir görüşme yapıldı. Görüşmeden sonra, Lejyonları ve Kontrol Komisyonunun çeşitli üyelerini ziyaret etti.

Onunla yaptığım konuşmayı özetliyorum. Saraydaki görüşmede bulunan generaller, Prens'in onu tekrar görme arzusunu ifade ettiğini söylediler. Bu nedenle birkaç gün Durres'te kalacak.

Güney'deki duruma gelince, isyancıların Vojussa'yı geçeceğine inanmıyor. Epirotes'in daha da ilerlemesi durumunda, Valona'ya saldıracaklar, Valona'yı iki ateş arasında tutmayı ummuyorlar. Bu son tehlike göz ardı edilmemeli.

İsmail Kemal, Valona ve çevresinin ne olduğu konusunda iyimser olmak ya da iyimser olmak için çabalasa da, genel durumun iyi olmadığını kabul etmek zorunda kaldı.

Yetkililer, Arnavutluk'a herhangi bir şekilde, yalnızca isyanın üstesinden gelmek için gereken askeri güçleri sağlamak için değil, aynı zamanda ülkenin idari teşkilatını devralmak için gereken gücü sağlamak için mümkün olan en kısa sürede yardım sağlanması gerektiğini düşünüyorlar. Aksi halde Arnavutluk, kendisini içine düştüğü uçurumdan kurtaramayacak ve böyle giderse hiç kimse ne olacağı hakkında da öngöremez.

Prens'e gelince, bu kötü duruma düşülmesi sonucu Arnavutların tahtının kaderini yeni Egemen'in belirleyeceği ancak bu sürecin çok tehlikeli bir emsal teşkil edeceğine inanıyor; Prens, bu şartlar altında Hükümet ve idare üzerinde etkili olamasa bile, Prens'in Hükümette ve yönetimde bir birliğin sembolü olarak kalması gerektiği, Arnavut birliğinin ve Avrupa'nın her ne pahasına olursa olsun tahtı koruyacak iradeyi göstermelidir.

İtalya için İsmail Kemal büyük sempati ifadeleri dile getirdi ve bilinen en son olaylardan bahsederek, gerçek Arnavut vatanseverlerin İtalya'nın onları doğru değerde ölçüp hak ettiklerini unutacağını umduğunu söyledi.

İsmail Kemal'i tanıyanlar arasında, sadece pozisyonu keşfetmek ve kendisini, kendi yerini ve zamanda kaybedilen zeminini yeniden kazanması ve kişisel pozisyonunu güvence altına almak için en uygun olacak şekilde iktidara geri döndürmenin yolunu ayırması için geldiği, genel bir fikirdir.

Üstelik, "Güçler", mevcut krizin üstesinden gelmek için gerekli olan herşeyi derhal yapmak istediklerini göstermediği sürece, şu anda Hükümetin bir parçası olmak için hareket etmelerinin yanlış olacağını açıkça söyleyecekti.

Löventhal, onunla yaptığı konuşmada bile İsmail Kemal'in, ülkesinin hükümetine Avrupa askeri kuvvetlerinin birliği tarafından desteklenen Kontrol Komisyonu'na belli bir süre için emanet ederek Prens'i yerinde bırakma fırsatı konusunda ısrarla durduğunu söyledi.

BELGE NO :18

Türkhan Paşa ile Arnavutluk isyancılarına karşı uluslararası bir denizci gösteri yapmak için Avrupa başkentlerine yaptığı gezi fırsatı üzerine ikinci röportaj

IL MINISTRO DEGLI ESTERI, DI SANGIULIANO, AGLI AMBASCIATORI A BERLINO, BOLLATI, A VIENNA, AVARNA, E AL MINISTRO A BUCAREST, FASCIOTTI.

T. 3942. *Roma, 3 luglio 1914, ore 3,30.*

(Per tutti): Mio telegramma 3935 (1).

(Per Berlino e Bucarest): Ho così telegrafato ad Avarna.

(Per tutti): In una seconda conversazione avuta oggi con Turkhan Pascià presente Aliotti, egli mi ha detto che è d'avviso che movimento insurrezionale in Albania non abbia carattere generale, ma soltanto locale, imposto da alcuni capi albanesi. E pertanto egli ha aggiunto che se non è possibile una spedizione militare di tutte le potenze per domare l'insurrezione si dovrebbe almeno ottenere una dimostrazione navale internazionale, autorizzando le navi a fare uso delle proprie artiglierie, poichè ciò dimostrerebbe a tutta la popolazione albanese che l'Europa intera è contro gl'insorti e questi ne sarebbero assolutamente demoralizzati e recederebbero dalla loro intransigenza. Ho obiettato a Turkhan Pascià che nell'attuale movimento insurrezionale albanese entrano elementi di propaganda ed azione giovane-turca, serba e greca, come ormai è sufficientemente provato, e che pertanto non mi pare sia esatto dire che esso abbia quel carattere locale e limitato che Turkhan Pascià vorrebbe attribuirgli. Gli ho fatto pure osservare che una dimostrazione navale che si limitasse al solo cannoneggiamento della costa non potrebbe avere nessuna efficacia sugli insorti e che sarebbe pertanto necessario uno sbarco di truppe, sbarco però al quale è da ritenere non probabile, per varie ragioni, che le Potenze possano consentire. Ho detto francamente a Turkhan Pascià che in tali condizioni, anzichè ricorrere a mezzi coercitivi, mi sembra miglior avviso che Governo albanese cerchi intavolare trattative con gli insorti, mostrandosi con essi quanto più è possibile conciliante, meno s'intende per ciò che riguarda partenza di Wied, che è interesse di tutta l'Europa di aiutare a mantenersi sul trono. Potenze, da parte loro, potrebbero far pervenire serio ammonimento a Costantinopoli perchè Comitato Unione e Progresso cessi di fomentare insurrezione. Ho promesso a Turkhan Pascià che io mi sarei adoperato in questo senso dopo presi opportuni accordi con Berchtold.

Ho detto a Turkhan che mentre io vi sarei favorevole, Berchtold invece non troverrebbe opportuno di lui viaggio nelle capitali delle altre potenze: che, in ogni modo, egli, che conosceva la precisa situazione in Albania, era in grado di giudicare meglio che altri se gli convenisse di non ritardare troppo il suo ritorno a Durazzo oppure di compiere il giro delle capitali di tutte le altre potenze. Turkhan Pascià mi ha risposto che era sua intenzione di non rinunziare

al viaggio nelle altre capitali europee nell'interesse stesso dello scopo che egli si era prefisso cioè di invocare l'appoggio di tutti i gabinetti in favore del Principe di Wied e della nazione albanese.

Turkhan Pascià infine ha riconosciuto con me che, data situazione in Epiro, che diventa ogni giorno più grave, sarebbe forse opportuno che Commissione di controllo non tardasse sua andata in Epiro, lasciando nel frattempo a Durazzo propri sostituti.

Prego V. E., nel portare a conoscenza di Berchtold quei punti del suddetto colloquio che crederà conveniente comunicargli, prendere d'urgenza con lui opportuni accordi sia per quanto riguarda passo da farsi da tutte le potenze a Costantinopoli, sia per sollecitare andata della Commissione di controllo in Epiro (1).

(Per Berlino e Bucarest): Quanto precede per sua opportuna norma.

(1) Per la comunicazione di Avarna a Berchtold v. Oe. - U. A. VIII, 10049.

DIŞİŞLERİ BAKANI Dİ SANGİULİANO, BERLİN'DEKİ BÜYÜKELÇİLERE, BOLLATİ'YE, VİYANA'DAKİ AVARNA'YA VE BÜKREŞ'TEKİ BAKAN FASCİOTTİ.

T. 3942. Roma, 3 Temmuz 1914, 3,30 saat.

(Hepsi için): Telgrafim 3935 (l).

(Berlin ve Bükreş için): Avarna'ya telgraf verdim.

(Hepsi için): Bugün Türkhan Paşanın Aliotti'iyle yaptığı ikinci bir konuşmada, Arnavutluk'taki isyancı hareketin genel değil, yalnızca bazı Arnavut liderler tarafından dayatılan yerel olduğuna inandığını söyledi. Ve bu nedenle, bütün güçlerin bir askeri keşif seferinin ayaklanmayı evcilleştirmesi mümkün değilse, en azından uluslararası bir deniz eylemi gerçekleştirmesi gerektiğini belirterek, gemileri kendi topçularını kullanmalarına izin vererek, bütün Arnavut nüfusuna kanıtlayacağını söyledi. Avrupa'nın bütününün isyancılara karşı olduğunu ve kesinlikle moralsizleşip, uzlaşmazlıklarını geri çekeceklerini söyledi. Şu anki Arnavut isyanı hareketi propagandası ve genç Türklerin, Sırp ve Yunan eyleminin unsurlarının şimdi yeterince kanıtlandığı gibi girdiğini ve bu nedenle yerel ve sınırlı bir karaktere sahip olduğunu söylememin bana doğru gelmediğini Türkhan Paşa'ya itiraz ettim. Turkhan Paşa onu atfetmek istiyor. Ayrıca, kıyıdan topla sınırlı bir deniz gösterisinin isyancılar üzerinde

hiçbir etkisi olamayacağına ve bu nedenle çeşitli nedenlerden dolayı muhtemel olmasa da, birliklerin inişinin gerekli olacağına dikkat çektim. Yetkiler izin verebilir. Açıkçası Türkhan Paşa'da, bu gibi durumlarda, zorlayıcı yollara başvurmak yerine, Arnavutluk Hükümetinin isyancılarla müzakerelere başlamaya çalıştığını, kendileriyle mümkün olduğunca uzlaşmacı Wied'in ayrılmasından ne kadar endişe duyduğunu gösterdiğini düşünüyorum. Bu nedenle tahtı korumaya yardım etmek bütün Avrupa'nın çıkarına olacaktır. Yetkililer, Birlik ve İlerleme Komitesi ayaklanmaya son vermeyi bıraktığı için Konstantinopolis'e ciddi bir uyarı gönderebilirler. Türkhan Paşa'ya, Berchtold ile uygun düzenlemeler yaptıktan sonra bu yönde çalışacağıma söz verdim.

Turkhan'a, size destek olurken, Berchtold'un diğer güçlerin başkentlerine seyahat etmenin uygun olmadığını belirttiğimi söyledim: diğer taraftan, Arnavutluk'taki kesin durumu bilen herhangi bir durumda, diğerlerinden daha iyi yargılayabiliyordu. Durres'e dönüşünü çok fazla geciktirmemeyi veya diğer tüm güçlerin başkentlerinin turunu tamamlamamayı kabul etti. Türkhan Paşa, Wied Prensi ve Arnavut milleti lehine tüm kabinelerin desteğini çağırmak amacıyla, kendi belirlediği amaç doğrultusunda başka Avrupa başkentlerine yapılacak bir ziyaretten vazgeçme niyetinin olmadığını belirtti.

Son olarak, Turkhan Paşa, her geçen gün daha ciddi hale gelen Epirus'taki durum göz önüne alındığında, Kontrol Komisyonunun Epirus'a gitmesini ertelememesinin, bu arada Durazzo'yu yerine koymasının uygun olacağını da kabul etti.

Lütfen VE, Berchtold'ün bu noktaların farkında olmasını sağlayarak, kendisiyle iletişim kurmanın uygun olduğunu düşündüğünüz bu konuşmayı, Konstantinopolis'teki bütün güçler tarafından atılması gereken adımla ilgili olarak acilen uygun düzenlemeler yapmak ve Kontrol Komisyonunu Epirus'e gitmeye çağırmak . (1)

(Berlin ve Bükreş için): Yukarıda belirtilen düzenlemelere göre.

(l) Bkz. D.44.

(l) Avarna'nın Berchtold ile iletişimi için v. Oe.- U.A. VIII, 10049

BELGE NO :19

Bulgar basınının Saraybosna saldırısının bir suç ortağı olarak Sırbistan'a yönelik suçlamaları (56)

IL MINISTRO A SOFIA, CUCCHI,
AL MINISTRO DEGLI ESTERI, DI SANGIULIANO

T. 5907/123. *Sofia, 3 luglio 1914, ore 15,30 (per. ore 17,35).*

Seguito mio telegramma n. 122 (4).

Anche giornali ufficiosi accusano ora Serbia complicità nel complotto di Serajevo e l'organo Ghenadieff ricorda che Aehrenthal aveva detto essere Belgrado nido ove si preparano tutti i complotti.

Organo socialista rallegrandosi risultato attentato perchè colpisce base organizzazione borghese, deplora che stampa borghese bulgara abbia colta occasione tragedia per acuire campagna contro Serbia che non potrà che peggiorare rapporti con quel paese; dichiara popolo è stanco politica avventure.

Linguaggio questa Legazione d'Austria-Ungheria è di irritazione contro Serbia (5).

(4) Non pubblicato. In esso, in data 1° luglio, Cucchi comunicava che solo stampa non ufficiosa considerava la Serbia « non estranea al crimine » e aggiungeva: « Mi consta che Governo bulgaro non si è ancora formato un concetto preciso su portata tragico avvenimento ».
(5) La sostanza dell'ultima parte di questo tel. venne comunicata a Bollati ed Avarna il 5 luglio (t. 3976).

SOFYA BAKANLIĞI, CUCCHI,
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, SANGIULIANO

T. 5907/123. Sofya, 3 Temmuz 1914, öğleden sonra 15.30 (17.30'da).

Telgrafımı takip ettim n.122 (4).

Resmi olmayan gazeteler bile şimdi Sırbistan'ı Saraybosna komplosunda bir rol oynamakla suçluyor ve Ghenadieff organı, Aehrenthal'ın[128] Belgrad'ın bütün işlerin hazırlandığı bir yuva olduğunu söylediğini hatırlatıyor.

Sosyalist organ, burjuva örgütlenme üssüne saldırdığı için saldırı girişiminde seviniyor, Bulgar burjuva basınının, yalnızca o ülkeyle ilişkileri kötüleştirecek olan kampanyalarını, insanların siyasi maceralarını yitirdiğini ilan eden Sırbistan'a yönelik kampanyayı keskinleştirme fırsatı yakaladığını söyledi.

Dil: Avusturya-Macaristan'ın bu açıklaması, Sırbistan'a karşı tahriş edicidir.

(4) Yayınlanmadı. İçinde, 1 Temmuz'da Cucchi, yalnızca gayri resmi basının Sırbistan'ı "suça yabancı değil" olarak nitelendirdiğini ve "Bulgaristan hükümetinin henüz trajik bir olay konusunda kesin bir kavram oluşturmadığını" açıkladığını söyledi.

(5) Bu telin son kısmının özü. 5 Temmuz'da Bollati ve Avarna'ya iletildi (t. 3976).

[128] Alois Lexa von Aehrenthal (1854-1912); Diplomat, Avusturya-Macaristan Dışişleri Bakanı

BELGE NO :20

Arnavutluk'ta siyasi ve askeri durum. Romanya'nın silahlı müdahalesine olan ihtiyaç ve Avrupa'nın Prens'e manevi desteği

IL MINISTRO DEGLI ESTERI, DI SANGIULIANO, AGLI AMBASCIATORI A BERLINO, BOLLATI, A LONDRA, IMPERIALI, A PARIGI, TITTONI, A PIETROBURGO, CARLOTTI, A VIENNA, AVARNA, E AI MINISTRI A DURAZZO, ALIOTTI, E A BUCAREST, FASCIOTTI

T. 3956. *Roma, 3 luglio 1914, ore 20,30.*

(Per tutti meno Vienna). Comunico per notizia e norma eventuale di linguaggio il seguente mio telegramma al r. ambasciatore in Vienna.

(Per tutti). Questa Legazione di Romania mi ha consegnato il telegramma che qui appresso riproduco ricevuto dalla Legazione romena in Durazzo. Prego V. E. comunicarlo a Turkhan Pascià cui è destinato:

« Armée Bib Doda vient de se dissoudre sans combat sérieux avec les rebelles. Il ne nous reste par conséquent aucun espoir du Nord. Nous ignorons toujours réelles intentions et forces Ahmdi bey après débandade armée Bib Mirdita.

Nous ne devons avoir confiance illimitée dans les hommes de Marc Gioni Dirdita.

Durazzo commence à murmurer.

Le roi a invité Doda venir ici avec ses hommes dévoués. Nous attendons Bairam Tsur avec 200-300 combattants. Au sud, rébellion s'étend de jour en jour. Grecs continuent attaquer Teplen.

Situation en général intenible. Conseil des Ministres ce matin sous la présidence du Roi m'a chargé télégraphier à V. E. de faire... (1) situation Albanie Gouvernements italien et autrichien et leur demander mesures promptes radicales. Soit qu'armée austro-italienne soit mise à disposition du souverain soit qu'on décide la Romanie à expédition projetée. Bref Gouvernement albanais n'est pas à même étouffer rébellion par ses propres forces; si les deux Gouvernements ne nous aident pas matériellement sans retard, statu quo Durazzo ne pourra pas se maintenir. Je prie V. E. de vouloir bien télégraphier d'urgence résultat de ses démarches pressantes et définitives. Signé Mufid ».

A mio parere il modo più pratico per conseguire pacificazione del paese sarebbe:

1) che la Romania accordi le truppe richieste;

2) che l'Europa intera dimostri il suo interessamento per l'Albania e faccia comprendere più chiaramente agli Albanesi che essa intende di appoggiare e sostenere Principe Wied;

3) che Wied, anzichè ricorrere a mezzi coercitivi adotti una politica di conciliazione verso gli insorti;

4) che da tutte le Potenze si faccia passo a Costantinopoli perchè Comitato Giovani Turchi cessi dal fomentare insurrezione albanese;

5) che per ottenere l'appoggio dell'Europa Turkhan pascià si rechi anche nelle altre capitali europee.

Per dimostrare a Wied che esse intendono realmente di appoggiarlo e sostenerlo Potenze dovrebbero anzitutto affrettare concessione del prestito al-

(1) Gruppo non decifrato.

l'Albania e all'uopo urge che sia definita questione della Banca e che Italia ed Austria vengano circa tale questione all'accordo definitivo colle altre Potenze facendolo dipendere dalla pronta concessione del prestito. Italia ed Austria inoltre dovrebbero rinnovare le loro insistenze presso tutte le Potenze perchè queste cerchino di convincere Gabinetto di Bucarest della opportunità di dare immediato seguito alla richiesta del principe Wied circa invio di truppe romene in Albania e perchè contemporaneamente facciano passo ad Atene onde ottenere leale osservanza da parte degli Epiroti dell'accordo di Corfù.

Data attuale situazione in Epiro e sempre allo scopo di facilitare al principe Wied pacificazione del paese, riterrei pure opportuno che nostri due Governi si rivolgessero alle altre Potenze per affrettare andata della Commissione in Epiro e proporre nomina di delegati sostituti che rimarrebbero in Durazzo. Così si offrirebbe alla Commissione di Controllo il mezzo di agire contemporaneamente in Epiro e nell'Albania centrale, le due regioni che hanno maggior bisogno del vigile e concorde interessamento di tutta Europa (1).

DIŞİŞLERİ BAKANI DI SANGIULIANO,
BÜYÜKELÇİLERE, BERLİN BOLLATİ'YE, LONDRA, IMPERIALI'YE,
PARİS TİTTONİ'YE, PETERSBURG CARLOTTİ'YE, VİYANA AVARNA'YA
VE BAKANLAR DURRAZZO ALİOTTİ'YE VE BÜKREŞ FASCIOTTI

T. 3956. Roma, 3 Temmuz 1914, 20:30

(En azından tüm Viyana için). Bu arada, Viyana'daki en son haberleri alabilirsiniz.

(Herkes için). Dures'deki Romanya elçiliği tarafından bana verilen telgrafı ben çoğalttım. Lütfen V. E.'ye, amaçlandığı için Türhan Paşa'ya haber verin:

Bib Doda'nın ordusu isyancılarla ciddi bir mücadele olmadan ortadan kalktı, bu yüzden Kuzey'den geriye hiç bir ümidimiz kalmadı. Hala Ahmet Bey'in, Bib Mirdita'nın ordusunun baskınından sonra gerçek niyetlerini ve kuvvetlerini bilmiyoruz.

Marc Gioni Dirdita'nın adamlarına sınırsız güven duymalıyız.

Durazzo fısıldamaya başlar.

Kral, Doda'yı sadık adamlarıyla buraya gelmeye davet etti. 200-300 savaşçı ile Bairam Tsur'u bekliyoruz. Güneyde isyan gün geçtikçe yayılıyor. Yunanlılar Teplen'e saldırmaya devam ediyor.

Genel olarak durum savunulamaz. Bakanlar Konseyi, bu sabah Kral başkanlığında, beni V.E.'ya telgraf çekmemi istedi ... (1) Arnavutluk Hükümeti'ni İtalyan ve Avusturya 'da durumdan haberdar etmelerini ve onlardan hızlıca önlem almasını istedi. Ya Avusturya-İtalya ordusu, hükümetin emrinde ya da Romen'in planlı sefer yapması gerektiğine karar verildi. Kısacası, Arnavutluk Hükümeti isyanı kendi kuvvetleri tarafından boğamaz; Eğer iki Hükümet gecikmeden bize maddi olarak yardım edemezlerse, Durazzo statüsü kendini koruyamayacak. V.E.'nin acil ve kesin adımlarının sonucunu telgraflamak istemek için V.E. dua ediyorum. İmza Müfid.

Bence ülkede barışı sağlamanın en pratik yolu şöyle olacaktır:

1) Romanya'nın gerekli birlikleri kabul etmesi;

2) Avrupa'nın tümünün Arnavutluk'a olan ilgisini göstermesi ve Prens Wied'i desteklemesi ve desteklemeyi düşündüğü Arnavutları daha net olarak anlaması;

3) Wied'in zorlayıcı araçlara başvurmak yerine isyancılara yönelik bir uzlaşma politikası benimsemesi;

4) Genç Türkler Komitesi, Arnavut ayaklanmasına karşı çıkmaktan vazgeçtiği için, tüm Güçlerin Konstantinopolis'i uyarması;

5) Avrupa'nın desteğini almak için, Türkhan Paşa'nın da diğer Avrupa başkentlerini ziyaret etmesi.

Wied'e onu gerçekten desteklemeyi düşündüklerini göstermek ve bunu destekleyen Güçler, öncelikle kredinin Arnavutluk'a verilmesini hızlandırmalı ve bu amaçla Banka'nın bir sorunu olarak tanımlanması ve İtalya ve Avusturya'nın bu soruna, diğer Güçlerle kredinin zamanında verilmesine bağlı olarak kesin bir anlaşmaya varması konusunda acil olarak gelmeleri gerekmektedir. İtalya ve Avusturya, Bükreş Kabinesini Prens Wied'in Arnavutluk'a Arnavut birliklerini gönderme konusunda taleplerini hemen takip etme ve aynı zamanda sadık bir gözlem almalarını sağlamak için adım atma fırsatını Bükreş Kabinesini ikna etmeleri için tüm güçlerle ısrar etmelerini sağlamalıdır. Korfu anlaşmasının Epirots tarafından.

Epirus'teki mevcut durum göz önüne alındığında ve her zaman ülkenin Prens Wied'e pasifleşmesini kolaylaştırmak amacıyla, iki Hükümetimizin Komisyonun

Epirus'a gitmesini hızlandırmak ve Durazzo'da kalacak yedek delegelerin atanmasını teklif etmek için diğer güçlere yönelmesi gerektiğini düşünüyorum. Bu nedenle Kontrol Komisyonuna, tüm Avrupa'nın uyanık ve uyumlu çıkarlarına en çok ihtiyaç duyan iki bölge olan Epirüs ve orta Arnavutluk'ta eşzamanlı hareket etme imkânı sunulacaktı (1).

(l) 6 Temmuz'da Bollati tel ile iletişim kurar. 5998/503 tarihinde Avusturya-Macaristan büyükelçisinin, Arnavutluk Hükümeti'nden Romen askerlerini Bükreş'e gönderme isteğinin desteklenmesini ve etkilemek için diğer güçlere katılmasını istemek için Alman Hükümetine adım atma talimatlarını almıştır Türk hükümetine Arnavut ayaklanmasına karşı durmayı bırakması konusunda. Bollati de benzer talimatlar ister.

BELGE NO : 21

Prens'in bir İtalyan silahlı müdahalesinin lehine olmadığını kabul etmedeki rahatsızlığı

IL MINISTRO A DURAZZO, ALIOTTI,
AL MINISTRO DEGLI ESTERI, DI SANGIULIANO

T. RR. PER POSTA 5948/609. *Durazzo, 3 luglio 1914 (per. il 5).*

Ho saputo che stamane pervenne al Principe un telegramma in cui Turkhan pascià esponeva i risultati dei colloqui avuti con V. E. Le assicurazioni che vennero date a Turkhan circa l'appoggio sincero che l'Italia ha dato e continua a dare pel mantenimento del Principe di Wied sono state molto apprezzate dal Principe mentre, d'altra parte, le difficoltà incontrate dalla domanda di un invio di forze militari in Albania hanno avuto un effetto sconfortante sul Principe e sul Governo. Essi non hanno però ancora abbandonato ogni speranza sui risultati della visita di Turkhan alle cancellerie europee. Quanto ai consigli dati dall'E. V. sul modo di neutralizzare e dissolvere le forze degli insorti con mezzi pacifici, alcuni membri del Governo, interpellati in proposito dal Principe, hanno espresso l'opinione che l'intransigenza mostrata finora dagli insorti sulla questione del Principe precluda la possibilità di ulteriori trattative. Stamattina ho fatto pervenire a S. A. la lettera autografa dell'E. V.

ALIOTTI, DURAZZO'DA BAKAN,
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, SANGIULIANO

T.RR. POSTA 5948/609'a göre. Durres, 3 Temmuz 1914 (5).

Bu sabah prensin, Turkhan Paşa'nın V.E. ile yaptığı konuşmaların sonuçlarını açıkladığı bir telgraf aldığını öğrendim. Prens tarafından çok takdir edildiler; öte yandan, Arnavutluk'ta bir askeri kuvvet gönderilmesi talebinin karşılaştığı zorluklar Prens ve Hükümet üzerinde cesaret kırıcı bir etkiye sahipti. Ancak, Türkhan'ın Avrupalılara yaptığı ziyaretin sonuçlarına dair umutlarını henüz tamamlamadılar. E.V.'nin isyancı güçleri barışçıl yollarla etkisiz hale getirip eritmek konusunda verdiği tavsiyeye gelince, Prens hakkında sorgulanan bazı Hükümet üyeleri, Prens meselesinde isyancılar tarafından şimdiye kadar gösterilen uzlaşmazlığın daha fazla müzakere olasılığını önlediğini düşünüyorlar.

Bu sabah S.A.'ya E.V. imzalı mektubu gönderdim.

BELGE NO : 22

Berchtold ile Arnavutluk konulu görüşme ve ülkeyi pasifleştirmek için Romanya müdahalesine duyulan ihtiyaçtan dolayı mahkumiyeti.

L'AMBASCIATORE A VIENNA, AVARNA,
AL MINISTRO DEGLI ESTERI, DI SANGIULIANO

T. 5935/918. *Vienna, 4 luglio 1914, ore 7,50 (per. ore 22).*

Telegramma di V. E. n. 3956 (2).

Avendomi Turkhan pascià detto che contava comunicare telegramma di Mufid, di cui al suo telegramma suddetto, ho creduto opportuno di fargliene parola io stesso, esponendogli pure le considerazioni di V. E. circa il modo più pratico per conseguire la pacificazione dell'Albania, e ciò tanto più che io gli avevo già parlato oggi stesso di parecchie delle questioni che costituiscono i rimedi stessi. Berchtold mi ha detto che egli condivideva pienamente idea di V. E. relativa all'urgenza di definire questione del prestito all'Albania e quella della banca ed ha aggiunto che non capiva perchè esse non fossero ancora state sistemate. Quanto alla domanda del Principe circa invio di truppe romene in Albania, Berchtold mi ha detto che occorreva attendere l'esito del passo che sarebbe oggi stato fatto a Bucarest e che se questo non fosse stato favorevole, egli credeva che si sarebbe dovuto fare nuove insistenze da parte di tutte le Potenze sul Governo romeno perchè esso desse seguito alla domanda del Principe (3).

(2) Vedi D. 57.
(3) Il telegramma fu ritrasmesso ad Aliotti, con n. 4002, e a Bollati, Imperiali, Tittoni, Carlotti e Fasciotti, con n. 4000.

VİYANA BÜYÜKELÇİSİ AVARNA,
DIŞİŞLERİ BAKANI Dİ SANGİULİANO'YA

T. 5935/918. Viyana, 4 Temmuz 1914, 7.50 (22.00).

V. E.'nin telgrafı n. 3956 (2).

Bahsi geçen telgrafında belirtilen Mufid'in telgrafını iletmek istediğini söyleyen Turkhan Paşa, kendisinin de aynısını söylemenin uygun olduğunu düşündüm, ayrıca ona V.E.'nin Arnavutluk'un pasifleşmesini sağlamanın en pratik yolu ile ilgili düşüncelerini açıkladı. Bugün onunla, çareleri oluşturan birkaç soru hakkında konuştuğumu. Berchtold bana, kredi borcunu Arnavutluk ve bankanın belirleme zorunluluğuyla ilgili V.E. fikrini tamamen paylaştığını ve neden henüz çözümlenmediklerini anlamadığını söyledi. Prens'in Romanya'ya Arnavutluk'a asker göndermesi konusundaki sorusuna gelince, Berchtold bana bugün Bükreş'te atılacak olan adımın sonucunu beklemenin gerekli olduğunu söyledi ve bu olumlu olmazsa,

Prens'in isteğini yerine getirebilmesi için Romanya Hükümeti üzerindeki tüm Güçler tarafından yeni ısrarın yapılması gerektiğine inandığını söyledi. (3).

(2) Bkn. D.57

(3) Telgraf Aliotti'ye n. 4002 ve Bollati, Imperiali, Tittoni, Carlotti ve Fasciotti'ye n. 4000.

BELGE NO : 23

Bratianu, Arnavutluk Prensi savunması için asker göndermeyi reddetti.

IL MINISTRO A BUCAREST, FASCIOTTI,
AL MINISTRO DEGLI ESTERI, DI SANGIULIANO

T. 5936/120. *Bucarest, 4 luglio 1914, ore 18,16 (per. ore 20,40).*

Insieme a questo mio collega austro-ungarico ho fatto oggi passi presso Bratianu per invio truppe romene in Albania. Bratianu ha recisamente rifiutato, oltre che per le ragioni riferite da Aliotti specialmente di politica interna. Ha pure osservato trattarsi di una domanda semplicemente italo-austriaca, mentre questione albanese è problema europeo. Ho chiesto se diversa sarebbe risposta del Governo romeno ove domanda gli pervenisse da tutte le Grandi Potenze. Bratianu ha replicato che neppure in tale eventualità proposta gli avrebbe sorriso, ma che non poteva rispondere ad una semplice ipotesi.

Presidente Consiglio ha osservato incidentalmente che diversa sarebbe la cosa ove si trattasse collaborare colle Grandi Potenze in una azione a cui anch'esse prendessero parte attiva militarmente. Mia opinione è che questa domanda di truppe romene viene troppo tardi, quando situazione Albania è forse irrimediabilmente compromessa, e che sarebbe troppo esigere dalla Romania chiedendole impegnarsi in una impresa che essa, come ci ha detto Presidente del Consiglio, considera disperata (1).

(1) Il 4 luglio con tel. 5946/368 Tittoni comunica che Lahovari gli ha detto che Margerie ritiene « grave errore » da parte Romania ingolfarsi nel vespaio albanese. Della stessa opinione è Lahovari che vede in invio truppe romene in Albania « responsabilità e difficoltà gravissime e assai scarsa probabilità di successo ». Inoltre occorrerebbe consenso non solo della Triplice Intesa, ma anche della Grecia e della Serbia. Il 6 luglio Di Sangiuliano con tel. 3996 comunica il telegramma di Fasciotti a Bollati, Imperiali, Tittoni, Carlotti e Avarna, aggiungendo: « Poichè stando a quanto riferisce Fasciotti ogni speranza di riuscire a persuadere il Governo romeno non sembra da escludere prego V. E. di adoperarsi presso codesto Governo affinchè voglia dare istruzioni al proprio rappresentante a Bucarest di insistere colà nel senso da noi desiderato ».

BÜKREŞ'TEKİ BAKAN, FASCİOTTİ,
DIŞİŞLERİ BAKANI Dİ SANGİULİANO'YA

T. 5936/120. Bükreş, 4 Temmuz 1914, 6.16 pm (20:40'da).

Bugün Avusturya-Macaristan'daki meslektaşım, ben ve Bratianu[129] ile birlikte Arnavutluk'a birlikler göndermek için adımlar attım. Bratianu, özellikle Aliotti'nin bilhassa iç siyasetle ilgili olarak bildirilen nedenlerinden ötürü şiddetle reddetti. Başbakan, bunun yalnızca bir İtalyan-Avusturya sorunu olduğunu, Arnavutların ise bir

[129] Ion I.C. Bratianu (1864-1927); Rumen devlet adamı, Romanya Başbakanı

Avrupa sorunu olduğunu belirtti. Eğer talep bütün Büyük Güçlerden geldiyse, Romanya Hükümetinin cevabının farklı olup olmayacağını sordum. Bratianu, bu önerilen olayda bile kendisine gülümseyeceğini, ancak basit bir hipoteze cevap veremediğini söyledi.

Konsey Başkanı, tesadüfen, askeri harekette aktif olarak yer aldıkları bir eylemde Büyük Güçler ile işbirliği yapmanın bir sorunu olmasının farklı olacağını belirtti. Benim görüşüme göre, Romanya birliklerine yönelik bu talebin, Arnavutluk'taki durumun geri dönüşü olmayan bir şekilde taviz vermesi ve çok geç gelmesi ve Romanya'dan Başbakan'ın da söylediği gibi çaresiz sayılan bir girişimde bulunmalarını talep etmeleri isteneceği yönünde (1).

(l) 4 Temmuz, tel. 5946/368 Tittoni, Lahovari'nin kendisine Margerie'nin Romanya'nın Arnavutluk'un yuva alanına girdiğini düşündüğü "ciddi hata" olarak gördüğünü söyledi. Aynı görüş, Arnavutluk'a gönderilen Romen birlikleri, "çok ciddi sorumluluklar ve güçlükler ve başarılı olma ihtimalleri çok düşük" diyen Lahovari tarafından da ifade ediliyor. Ayrıca, sadece Üçlü İtilaf ile değil, Yunanistan ve Sırbistan ile de aynı fikirde olmak gerekli olacaktır. Tel ile 6 Temmuz Di Sangiuliano. 3996, Fasciotti telgrafını Bollati, Imperiali, Tittoni, Carlotti ve Avarna'ya iletti ve şunu ekledi: "Fasciotti'nin bildirdiğine göre, Romanya Hükümeti'ni ikna edebilme ümidiyle, Bükreş'teki temsilcinize istediğimiz şekilde ısrar etmek için talimat verin"dedi.

BELGE NO : 24

Berchtold'ün Arnavutluk Prensi'nin savunması için izlenecek tutuma karar verme yetkisine olan ihtiyacı hakkındaki görüşü.

L'AMBASCIATORE A VIENNA, AVARNA,
AL MINISTRO DEGLI ESTERI, DI SANGIULIANO

T. 5947/914. *Vienna, 4 luglio 1914, ore 19,50 (per. il 5, ore 0,55).*

Telegramma di V. E. n. 3931 (3). Berchtold che ho intrattenuto del telegramma suddetto mi ha detto che il ministro I. R. in Bucarest a quanto avevagli telegrafato avrebbe oggi fatto insieme suo collega Italia passo per appoggiare calorosamente presso Governo romeno desiderio del Principe Wied di avere truppe romene. Qualunque però fosse risultato tale passo era sua intenzione di rivolgersi Potenze per pregarle non tardare a far conoscere loro pensiero definitivo circa la proposta da lui fatta relativa all'organizzazione di una milizia albanese intorno alla quale, salvo Germania che avevala già accettata, esse non eransi pronunziate per ora che in modo piuttosto vago (1).

(1) Il 6 luglio Di Sangiuliano con tel. 3997 comunica questo telegramma a Bollati, Imperiali, Tittoni, Carlotti, e aggiunge « di fare premura nello stesso senso dopo essersi accordati coi loro colleghi » austro-ungarici. Nello stesso tempo comunica ad Avarna le disposizioni date.

VİYANA BÜYÜKELÇİSİ AVARNA
DIŞİŞLERİ BAKANI DI SANGIULIANO'YA

T. 5947/914. Viyana, 4 Temmuz 1914, 19.50 pm (5, 0.55 için)

V.E.'nin telgrafı n.3931 (3). Bahsedilen telgraftan sorumlu olan Berchtold, Bükreş'te kendisine telgraf çeken Bakan I. R.'nın bugün İtalyan meslektaşı'yla birlikte Romanya Hükümeti'nin Prens Wied'in Romen askerlerine olan isteklerini sıcak bir şekilde desteklemeye istekli olduğunu söyledi. Bununla birlikte, sonuç ne olursa olsun, Almanların dışında, henüz kabul etmediği bir Arnavut milisinin örgütlenmesiyle ilgili önerisi hakkında kesin düşüncelerini duyurmalarında gecikme yapmamaları için güçlerini dile getirme niyeti idi. Şimdilik bu oldukça belirsiz. (1)

(l) 6 Temmuz'da Di Sangiuliano ile tel. 3997, bu telgrafı Bollati, Imperali, Tittoni, Carlotti'ye iletiyor ve "Avusturya-Macaristanlı meslektaşları ile aynı fikirde olduktan sonra aynı anlamda acele etmek için" ekliyor. Aynı zamanda Avarna'nın talimatlarını iletir.

(3) Yayınlanmadı. D. 32'ye.

BELGE NO : 25

Arnavutluk konulu ve Prens'in İtalya ve Avusturya'dan silahlı müdahalelerle desteklenmesi gerektiği konusunda Türkhan Paşa ile söyleşi

L'AMBASCIATORE A VIENNA, AVARNA,
AL MINISTRO DEGLI ESTERI, DI SANGIULIANO

T. 5942/916. *Vienna, 4 luglio 1914, ore 19,50 (per. ore 22,50).*

Tel. di V. E. 3956 (3).

Ho comunicato immediatamente a Turkhan pascià telegramma rimesso a V. E. dalla Legazione di Romania e destinato a Turkhan pascià. Egli mi ha detto che ministro di Romania gli aveva rimesso copia del telegramma al momento in cui partiva da Roma e che egli lo aveva pregato di volerne dare comunicazione a V. E. Contava pure comunicare telegramma stesso al Conte Berchtold. Turhkan pascià ha aggiunto che, siccome risultava dal telegramma, situazione in Albania era molto grave. Si era sperato che Prink Bib Doda avrebbe potuto riunire le sue forze a quelle di Ahmet bey e marciare quindi contro insorti. Ma Bib Doda era un uomo dotato di poco coraggio e quanto ad Ahmet bey Turhkan pascià mi ha detto che non aveva potuto farsene un concetto esatto. Turhkan pascià mi ha quindi reso conto dei colloqui avuti con V. E. ed ha insistito sulla necessità di una dimostrazione navale o dell'invio di un corpo di spedizione in Albania.

Gli ho a mia volta ricordato le ragioni addotte da V. E. per dimostrargli che non era possibile aderire a tale suo desiderio e Turhkan pascià mi ha risposto si rendeva conto perfettamente delle considerazioni espostegli da V. E. e quindi mi ha dato lettura del resoconto fatto al Principe delle conversazioni avute con V. E. che riproducevano esattamente le cose contenute nei telegrammi suddetti. Turhkan pascià poi mi ha pregato di insistere presso Berchtold perchè egli non si opponesse al suo viaggio nelle altre Capitali europee. Gli ho promesso che non avrei mancato di esprimermi nel senso da lui desiderato con Berchtold che avrei veduto subito dopo. Turhkan pascià ha concluso col farmi rilevare la necessità che le altre Potenze adriatiche che tanto avevano fatto per la costituzione dell'Albania indipendente venissero ora sotto ogni aspetto in suo aiuto se non volevano che essa cessasse di esistere.

Egli mi ha informato che partirà da Vienna lunedì sera e che sarebbe venuto ancora a vedermi prima della sua partenza.

VİYANA'DA BÜYÜKELÇİ, AVARNA
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, SANGIULIANO

T. 5942/916. Viyana, 4 Temmuz 1914, 19.50 (22.50).

Tel. V.E. 3956 (3)

Hemen Romanya Elçiliği tarafından V.E.'ye gönderilen ve Türkhan Paşa'ya gönderdiğim Türkhan Paşa telgrafına ulaştım. Bana, Romanya Bakanı'nın Roma'yı

terk ederken telgrafın bir kopyasını gönderdiğini ve kendisinden V.E.'ye haber vermesini istediğini, ayrıca Kont Berchtold'ün kendisine telgraf vermek istediğini söyledi. Türkhan Paşa, telgrafta göründüğü gibi, Arnavutluk'taki durumun çok ciddi olduğunu ekledi. Türkan Pascià, telgrafta göründüğü gibi, Arnavutluk'taki durumun çok ciddi olduğunu ekledi. Prink Bib Doda'nın[130] Ahmet Bey ile güçlerini birleştirip isyancılara karşı yürüyebileceği umulmuştu. Ancak Bib Doda, cesareti az olan bir adamdı ve Ahmet Bey'e gelince, Türkan Paşa bana doğru dürüst olamayacağını söyledi. Türkhan Paşa daha sonra bana V.E. ile yaptığı görüşmeleri anlattı ve bir donanma gösterisine ihtiyaç duyulması ya da Arnavutluk'a bir sefer düzenleyici makam gönderilmesi konusunda ısrar etti.

Buna karşılık, V.E.'nin kendisine, isteğine uymanın mümkün olmadığını göstermesi için verilen nedenleri hatırlattım ve Türkan Paşa bana, V.E.'nin ortaya koyduğu hususların tamamen farkında olduğunu söyledi ve bu nedenle bana, Prens'e yapılan raporun, yukarıda belirtilen telgraflarda yer alan şeyleri tam olarak çoğaltan V.E. ile yaptığı konuşmaların bir okumasını verdi. Türkan Paşa, bağımsız Arnavutluk anayasası için artık varolmasını istemedikleri takdirde yardımlarına her bakımdan gelebilecek olan diğer Adriyatik güçlere olan ihtiyacın bana işaret ettiği sonucuna varmıştı.

Pazartesi gecesi Viyana'dan ayrılacağını ve ayrılmadan önce beni tekrar görmeye geleceğini söyledi.

[130] Prenk Bib Doda (1860-1919); Osmanlı Paşası, Babası Kaptan unvanlı Bib Doda (1820-1868)

BELGE NO : 26

Arnavutluk durumu hakkında Berchtold ile söyleşi

L'AMBASCIATORE A VIENNA, AVARNA,
AL MINISTRO DEGLI ESTERI, DI SANGIULIANO

T. 5943/917. *Vienna, 4 luglio 1914, ore 19,50 (per. ore 24).*
Telegramma di V. E. n. 3935 (1) e 3942 (2).

Ho comunicato conversazione avuta da V. E. con Turkhan Pascià a Berchtold che mi ha detto che divideva parere di V. E. che movimento insurrezionale in Albania non aveva carattere solamente locale, ma che in esso entravano elementi di propaganda e azione Giovani-Turchi, Greci e Serbi. Ha aggiunto quindi che se Turkhan Pascià, che non aveva ancora veduto, gli avesse chiesto se fosse disposto ad inviare in Albania un corpo di spedizione, egli non avrebbe potuto rispondergli, al pari di V. E., che in modo del tutto negativo. Circa i seri ammonimenti da far pervenire a Costantinopoli perchè Comitato Unione e Progresso cessi dal fomentare insurrezioni, Berchtold mi ha informato ch'era disposto a dare istruzioni al proprio ambasciatore in quella residenza di associarsi al passo che sarebbe stato fatto da tutti i suoi colleghi in tal senso. Ma egli era scettico sul risultato che sarebbe per avere un passo simile. Quanto al sollecitare l'andata della Commissione di Controllo in Epiro, Berchtold ha rilevato che, prima di pronunciarsi in proposito, desiderava conferire con Turkhan Pascià per conoscere il suo pensiero circa situazione generale Albania. Ma che gli sembrava che presenza della Commissione di Controllo fosse ora più necessaria a Durazzo che in Epiro, essendo opportuno che essa coadiuvasse con consigli Principe in questi momenti gravi. In tutti i casi, la Commissione di Controllo. pur rimanendo in Durazzo avrebbe potuto inviare in Epiro suoi sostituti. Ed ha aggiunto che si riservava di farmi conoscere la decisione che sarebbe per prendere in proposito (1).

(1) Il 6 luglio Di Sangiuliano con tel. 3998 comunica questo telegramma a Bollati e Fasciotti e risponde anche ad Avarna: « Si potrebbe, secondo propone Berchtold, inviare delegato sostituto in Epiro e lasciare delegati della Commissione in Durazzo. Ad ogni modo è sommamente desiderabile che gli uni o gli altri non ritardino loro andare in Epiro. Prego farmi conoscere definitivo pensiero di Berchtold al riguardo ». Rispondendo l'8 luglio con tel. n. 6040/931 Avarna comunica che Berchtold era sempre d'avviso che « fosse più opportuno lasciare la Commissione di Controllo a Durazzo ed inviare i sostituti dei Commissari in Epiro. Ed ha aggiunto che avrebbe impartito istruzioni in tal senso a Kraal, invitandolo a fare in seno alla Commissione di Controllo la proposta relativa e mi ha pregato di informarne V. E. ». Il 15 luglio Di Sangiuliano con tel. n. 4093 trasmette il telegramma di Avarna agli ambasciatori a Vienna, Londra, Berlino, Parigi, Pietroburgo e al ministro a Bucarest e al console a Durazzo, aggiungendo: « Avendo Mérey precisato che Kraal avrebbe presentato relativa proposta quando nostro commissario avesse ricevuto identiche istruzioni », dà istruzioni al console a Durazzo di accordarsi col « collega austro-ungarico per formulare insieme a lui proposta in tal senso, in seno Commissione di Controllo », e agli ambasciatori, eccettuato Avarna, di fare passi perchè i rispettivi Governi impartiscano istruzioni al loro delegato presso Commissione di Controllo di « aderire alla proposta italo-austriaca ».

VİYANA BÜYÜKELÇİSİ, AVARNA,
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, SANGIULIANO

T. 5943/917. Viyana, 4 Temmuz 1914, 19.50 (24.00).

V. E.'nin telgrafı n. 3935 (l) ve 3942 (2).

V.E. ile yaptığım bir sohbeti konuştum. Berchtold, Turkhan Paşa ile V.E.'nin fikrini paylaştığını söyledi. Arnavutluk'taki isyancı hareketin yalnızca yerel değil,

propaganda unsurları ve Genç-Türkler, Yunanlılar ve Sırplar'ı da içerdiğini söyledi. Kendisini henüz görmemiş olan Türkhan Paşa, Arnavutluk'a seferlik bir kolordu göndermek isteyip istemediğini sorduysa, tamamen olumsuz bir şekilde V.E. gibi cevap veremeyeceğini de sözlerine ekledi. Birlik ve İlerleme Komitesi hızla büyüyen ayaklanmalardan vazgeçtiği için Konstantinopolis'e gönderilecek olan ciddi uyarılarla ilgili olarak, Berchtold bana, bu konutta büyükelçisine bu konuda atılması gereken adımlarla ilgili tüm adımlarını atması için talimat vermeye hazır olduğunu söyledi. Ancak benzer bir adıma sahip olacak sonuç konusunda şüpheci oldu. Berchtold, Kontrol Komisyonunun Epirus'a gitmesini istemekle ilgili olarak, kendisini önerisinde bulunmadan önce, Arnavutluk'taki genel durum hakkındaki düşüncelerini bilmek için Turkhan Pascià ile görüşmek istediğini belirtti. Fakat Durazzo'da Kontrol Komisyonunun mevcudiyetinin Epirus'a göre daha gerekli olduğu görülüyordu, çünkü bu ölü anlarında Prens konseylerine yardım etmesi uygun oldu.

Fakat Durazzo'da Kontrol Komisyonunun mevcudiyetinin Epirus'a göre daha gerekli olduğu görülüyordu, çünkü bu mezar anlarında Prens konseylerine yardım etmesi uygun oldu. Her durumda, Kontrol Komisyonu Durres'te kalırken yerine geçenleri Epirus'a gönderebilirdi. Ve bu konuda alması gereken kararı bana bildirme hakkını saklı tuttuğunu da ekledi (1).

(1)Tel ile 6 Temmuz Di Sangiuliano. 3998 bu telgrafı Bollati ve Fasciotti'ye iletiyor ve Avarna'ya da cevap veriyor: "Berchtold'ün önerisine göre, Epirus'ta yedek delege gönderebilir ve Komisyon delegelerini Durres'te bırakabilir. Her durumda, birinin ya da diğerinin Epirüs'e geçmelerini geciktirmemesi oldukça arzu edilir. Lütfen Berchtold'ün konuyla ilgili kesin düşüncesini bana bildirin. "8 Temmuz'da 6040/931 no'lu telefonla yanıt veren Avarna, Berchtold'un her zaman" olduğu görüşünde olduğunu ", Komisyon'un Durres'te Kontrol Komisyonundan ayrılmasının ve yerine ikame yollamasının uygun olduğunu söyledi. Epir'deki komisyon üyeleri. Ayrıca, bu etki için Kraal'a talimat vereceğini ve onu Kontrol Komisyonunda göreceli öneride bulunmaya davet etmesini istedi ve V.E.'yi bilgilendirmemi istedi. "

Tel ile 15 Temmuz Di Sangiuliano. n. 4093, Avarna'nın telgrafını Viyana, Londra, Berlin, Paris, Petersburg ve Büyükelçi'deki büyükelçilere ve Durres'in baş danışmanına, "Mérey'in Komal'ımız aynı talimatlar aldığında teklifini sunacağını belirtti"dedi. Durazzo'daki danışmana "Kontrol Komisyonunda böyle bir öneriyi formüle edecek Avusturya-Macaristanlı meslektaşı ile" hem de Avarna hariç, büyükelçilere, ilgili Hükümetlerin Kontrol Komisyonundaki temsilcilerine talimatlar vermeleri için gerekli adımları atmaları için talimatlar "İtalya-Avusturya önerisine uymak".

BELGE NO : 27

Yardımların Arnavutluk Prensi'ne gönderilmesi için Bükreş'te çalışacak olan Berlin, Londra, Paris ve Petersburg'daki Avusturya büyükelçilerinin talebi. (105)

L'AMBASCIATORE A VIENNA, AVARNA,
AL MINISTRO DEGLI ESTERI, DI SANGIULIANO

T. 6020/927 (1). *Vienna, 7 luglio 1914, ore 19,50 (per. ore 23,45).*

Telegramma di V. E. n. 3996 (2).

Forgach mi ha detto che Berchtold aveva dal canto suo impartito (3) agli ambasciatori I. e R. a Berlino Londra Parigi e Pietroburgo istruzioni di adoperarsi presso i rispettivi Governi perchè vogliano dare istruzioni ai loro rappresentanti a Bucarest di insistere colà nel senso desiderato dell'Austria-Ungheria e Italia. Egli ha aggiunto che Ambasciata I. e R. a Londra aveva già risposto facendo conoscere di avere parlato della cosa a Nicolson che gli aveva promesso che ne avrebbe intrattenuto Grey. Nicolson avrebbe però soggiunto che qualsiasi passo in tal senso gli sembrava superfluo avendo Governo romeno già fatto conoscere non essere disposto a consentire all'invio truppe in Albania.

(2) Il 7 luglio Di Sangiuliano comunica con tel. n. 4017, ad Avarna, Imperiali, Tittoni, Carlotti e Bollati che l'ambasciatore austro-ungarico gli ha comunicato la stessa cosa del documento qui sopra, ed aggiunge: « Confermando pertanto mio tel. 3996, prego V. E. regolarsi in conformità d'accordo con suo collega d'Austria-Ungheria ».

(3) Vedi Oe. - U. A. VIII, 10046.

VİYANA BÜYÜKELÇİSİ, AVARNA

DIŞİŞLERİ BAKANI DI SANGIULIANO'YA

T. 6020/927 (1). Viyana, 7 Temmuz 1914, öğleden sonra 19.50 (saat 23.45).

V. E.'nin telgrafı n. 3996 (2).

Forgach, Berchtold'in, Berlin, Londra, Paris ve Petersburg'daki büyükelçiler I. ve R.'ye, kendi Hükümetleri ile birlikte çalışmak üzere Bükreş'te temsilcilerine Avusturya-Macaristan ve İtalya'nın istediği şekilde ısrar etmeleri talimatını vermek için talimat verdiğini söyledi. Londra'daki I. ve R. Büyükelçiliğinin, Gray'i eğlendireceğine söz vermiş olan konu hakkında konuştuğunu söyleyerek cevap verdiğini de sözlerine ekledi. Bununla birlikte, Nicolson, bu yöndeki herhangi bir adımın, askerlerin Arnavutluk'a gönderilmesine izin vermeye hazır olmadığını bildiği için kendisine gereksiz göründüğünü de ekleyecekti.

(2) 7 Temmuz'da Di Sangiuliano tel. n. 4017, Avarna, Imperiali, Tittoni, Carlotti ve Bollati'de, Avusturya-Macaristan büyükelçisinin kendisine yukarıdaki belgeyle aynı şeyi ilettiği ve "Bu yüzden tel. 3996'yı teyit ediyorum, lütfen E.E.'ye bakın, Avusturya-Macaristan'daki meslektaşınıza göre kararlaştırın".

BELGE NO : 28

Avusturyalı gönüllülerin Arnavutluk Prensi'ne gönderilmesi.

IL MINISTRO DEGLI ESTERI, DI SANGIULIANO, ALL'AMBASCIATORE A VIENNA, AVARNA, E AL MINISTRO A DURAZZO, ALIOTTI

T. 4018. *Roma, 7 luglio 1914, ore 20.*

(Per entrambi). Questo ambasciatore d'Austria-Ungheria mi ha detto che Löwenthal ha telegrafato al Conte Berchtold che sono arrivati a Durazzo 12 ufficiali austriaci della riserva e che si aspettano ora 700 volontari austro-ungarici. Nel suo telegramma, Löwenthal ha fatto sapere che Principe Wied spera molto nell'aiuto di questi volontari ma che egli Löwenthal, non si è ingerito della cosa; Mérey ha aggiunto, che in seguito a tale comunicazione del ministro I. e R. a Durazzo, Berchtold ha chiesto lista coi nomi degli ufficiali austro-ungarici colà arrivati, e che Berchtold ha espresso avviso che in certe condizioni volontari europei potrebbero riuscire militarmente utili al Principe Wied. Berchtold però ritiene che in ogni caso arruolamenti di volontari non possono avvenire se non nei modi e nelle condizioni in cui sono consentiti dalla legislazione militare austro-ungarica.

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, DI SANGIULIANO,
VİYANA BÜYÜKELÇİSİ, AVARNA,
DURAZZO'DA BAKAN, ALIOTTI

T. 4018. Roma, 7 Temmuz 1914, 20:00

(Her ikisi için de). Avusturya-Macaristan Büyükelçisi Löwenthal'in Kont Berchtold'e, 12 Avusturyalı subayının Durres'e geldiğini ve şu anda 700 Avusturya-Macaristanlı gönüllü beklediğini söyledi. Löwenthal, telgrafında Prens Wied'in bu gönüllülerin yardımını umduğunu ancak Löwenthal'in konuyla ilgilenmediğini söyledi. Mérey, Mérey, Durazzo'daki Bakan I. ve R.'den gelen bu iletişimi takiben Berchtold'in oraya gelen Avusturyalı-Macar subayların isimlerini içeren bir liste istediğini, Berchtold'in belirli koşullar altında Avrupalı gönüllülerin askeri olarak Prens Wied'e yararlı olabileceğini düşündüğünü söyledi. Bununla birlikte, Berchtold, gönüllü kayıtların, Avusturya-Macaristan askeri mevzuatının izin verdiği durumlar ve koşullar dışında gerçekleşemeyeceğine inanmaktadır.

BELGE NO : 29

Alman Hükümetinin, Arnavutluk Prensi'ne yardım göndermesi için Bükreş'e gelmesi talebi.

L'AMBASCIATORE A BERLINO, BOLLATI,
AL MINISTRO DEGLI ESTERI, DI SANGIULIANO

T. 6022/504. *Berlino, 7 luglio 1914, ore 21,10 (per. l'8, ore 0,15).*

Benchè non avessi ancora ricevuto risposta al mio telegramma di ieri n. 503 (1) pur valendomi delle istruzioni generali contenute negli ultimi telegrammi di V. E. e di quelle più precise del telegramma di V. E. n. 3996 (2) ho creduto potermi associare al mio collega di Austria-Ungheria nel chiedere a questo Governo che intervenisse a Bucarest ed a Costantinopoli nel senso da noi desiderato. Jagow che teneva oggi il suo primo ricevimento dopo il ritorno dal viaggio di nozze ci ripetè che era disposto di aderire ai nostri desideri e ad appoggiare presso Governo romeno la domanda del principe di Wied per invio di truppe in Albania: che però, prima di dare istruzioni a tal uopo al rappresentante germanico a Bucarest, doveva aspettare la decisione definitiva dell'Imperatore cui era stato sottoposto un rapporto in proposito.

Quanto al passo presso la Turchia Jagow dava subito istruzioni a quell'incaricato d'affari di associarsi ai suoi colleghi nel chiedere alla Sublime Porta di prendere tutte le possibili misure per impedire che da parte turca venisse fomentata o favoreggiata l'insurrezione albanese. Jagow non si riprometteva alcun risultato da quest'ultimo passo; aveva relativamente miglior speranza per l'esito del primo nel caso ben inteso che tutte le Grandi Potenze vi aderissero.

BERLİN BÜYÜKELÇİSİ, BOLLATI,
DIŞİŞLERİ BAKANI DI SANGIULIANO'YA

T. 6022/504. Berlin, 7 Temmuz 1914, 21.10'da (0.15 saat).

Dünün telgrafına henüz bir cevap alamamış olmama rağmen, E.V.'in son telgraflarında n.503 (1) ve VE'nin n.3996 (2) daha kesin telgraflarında yer alan genel talimatları kullanmama rağmen, bu Hükümetin, Bükreş ve Konstantinopolis'e istediğimiz şekilde müdahale etmesini istemek için kendimi Avusturya-Macaristan'dan meslektaşımla ilişkilendirebileceğimi düşündüm. Balayından döndükten sonra bugün ilk resepsiyonunu gerçekleştiren Jagow, bize dileklerimizi kabul etmek ve Wied Prensi'nin Arnavutluk'a, Romanya Hükümeti'ne asker göndermesi talebini, desteklemek istediğini tekrar söyledi: Ancak, bu amaçla

Bükreş'teki Alman temsilcisine talimat vermeden önce, bu konuda bir rapor sunmuş olan İmparatorun kesin kararını beklemek zorunda kaldı.

Türkiye'ye gelince, Jagow, işinden sorumlu kişiye, Bab-ı Ali'den, Arnavut ayaklanmasının Türkler tarafından teşvik edilmesini veya desteklenmesini önlemek için mümkün olan tüm önlemleri almalarını istemek üzere meslektaşlarıyla ilişki kurması için talimat verdi. Jagow, bu son adımdan hiçbir sonuç vaat etmedi; Tüm Büyük Güçlerin kendisine bağlı kaldığı iyi niyetli davada birincinin sonucu için göreceli olarak daha iyi bir umudu vardı.

BELGE NO : 30

Güney Arnavutluk Heyetinden İtalyan Elçiliğinden yardım isteme.

L'INCARICATO D'AFFARI A DURAZZO, DURAZZO,
AL MINISTRO DEGLI ESTERI, DI SANGIULIANO

T. PER POSTA 6048/620. *Durazzo, 7 luglio 1914 (per. il 9).*

La Delegazione dell'Albania meridionale, cui accennavo nel mio telegramma n. 615 (1), dopo essere stata ricevuta dal Principe e dal Governo si è presentata oggi alle due Legazioni italiana ed austro-ungarica e al presidente della Commissione di Controllo. Essa è composta di una quindicina di delegati in prevalenza musulmani di Tepeleni, Curvelesh, Chimara, Argirocastro, Delvino, Konispoli, Libonovo. Mi disse che le popolazioni rappresentate nella Delegazione ben sapendo quanto l'Italia ha già fatto per loro hanno fiducia che essa non le abbandonerà in un momento così grave e disperato in cui non soltanto è in gioco il loro interesse politico e nazionale, ma anche la loro esistenza. Mi espose, e mi feci esporre da alcuni dei delegati, episodi molto pietosi che dimostrano quanto è purtroppo già noto, cioè che i così detti insorti, appoggiati dalle truppe greche, tendono ad annientare le popolazioni che essi credono irriducibilmente refrattarie alla grecizzazione. Infine mi domandò di far presente al R. Governo la necessità che l'Europa o le due Potenze adriatiche, non fosse che per ragioni d'umanità, prendano senza indugio quelle misure estreme che saranno considerate necessarie per evitare estremi mali, aggiungendo che intanto dovrebbe venir mandata immediatamente sul posto la Commissione di Controllo, o, per essa, una Commissione di delegati delle Potenze che potrebbero fornire ai rispettivi Governi una testimonianza diretta di quanto sta succedendo e nello stesso tempo imporre colla loro presenza un certo ritegno ai massacratori degli inermi e ai devastatori delle proprietà. Risposi con buone parole ed assicurai la Delegazione che mi sarei affrettato a trasmettere all'E.V. i loro desiderata.

---

(1) Vedi D. 87.

DURAZZO, DURAZZO'DA İŞLETME MÜDÜRÜ
DIŞİŞLERİ BAKANI DI SANGIULIANO'YA

T. POSTA 6048/620. Durres, 7 Temmuz 1914 (9 için)

Prens ve Hükümet tarafından alındıktan sonra 615 telgrafımda bahsettiğim güney Arnavutluk Heyeti, bugün iki İtalyan ve Avusturya-Macaristan Elçiliğine ve Kontrol Komisyonu Başkanı'na sunuldu. Başta Tepeleni, Curvelesh, Chimara,

Argirocastro, Delvino, Konispoli, Libonovo'dan gelen Müslümanlar olmak üzere yaklaşık on beş delegeden oluşuyor. Delegasyonda temsil edilen ve İtalya'nın zaten kendileri için yaptıklarını iyi bilenlerin, yalnızca siyasi ve ulusal çıkarlarının değil, aynı zamanda kendi çıkarlarının da tehlikede olduğu ciddi ve umutsuz bir zamanda onları terk etmeyeceklerine güvendiklerini söyledi. Benim ve bazı delegelerin de maruz kaldığı bir sorun, Yunan birliklerinin desteklediği isyancılar, Yunanlaştırmaya karşı indirgenemez bir şekilde dirençli olduklarını düşündükleri nüfusu yok etme eğilimindedir. Sonunda benden Kraliyet Hükümeti'ne, insanlığın nedenlerinden ötürü aşırı kötülüklerden kaçınmak için gerekli olduğu düşünülen bu aşırı tedbirleri gecikmeden almak için Avrupa veya iki Adriyatik gücüne olan ihtiyacı belirtmemi istedi. Kontrol Komisyonu derhal oraya gönderilmeli veya bunun için, ilgili Hükümetlere ne olup bittiğini doğrudan ifade verebilecek ve aynı zamanda savunmasız katliamlara belirli bir önlem getirebilecek bir Güçler Komisyonu göndermelidir. İyi sözlerle cevap verdim ve Delegasyona, E.V.'ye onların istediklerini iletmek için acele edeceğime dair güvence verdim.

BELGE NO : 31

Alman Büyükelçisi-Sırp ilişkileri için elçisinin endişeleri ve bir çatışma olasılığı. Arnavutluk sorununa Almanya ve İngiltere'nin ilgisizliği

L'AMBASCIATORE A LONDRA, IMPERIALI,
AL MINISTRO DEGLI ESTERI, DI SANGIULIANO

T. GAB. PART. 6052/265. *Londra, 8 luglio 1914, ore 15,30 (per. ore 19,15).*

Ambasciatore di Germania reduce da un breve congedo mi disse ieri sera a titolo di confidenza strettamente personale che nel lasciare Berlino or sono tre giorni aveva constatato regnare quivi serie preoccupazioni per un possibile conflitto austro-serbo. Osservai sembrarmi poco verosimile che l'Imperatore, dopo aver dato tante prove dei suoi sentimenti pacifici, voglia ora assumersi responsabilità di provocare un conflitto che date le disposizioni della Russia potrebbe avere fatali conseguenze per la pace europea. Replicò il collega che le disposizioni Imperatore rimangono immutate ma d'altra parte occorre tener presente intenso fermento e viva eccitazione regnante presso influentissimi circoli militari e presso la parte più elevata opinione pubblica contro politica eccessivamente remissiva verso Serbia seguita da Berchtold la cui posizione diviene sempre più difficile e imbarazzante. Collega aggiunge tuttavia notizie ieri ricevute partenza suo Imperatore per annuale crociera in Norvegia gli dava forse motivo a sperare che pericolo conflagrazione sia non del tutto dileguato almeno attenuato alquanto. A proposito della Russia mi confidò che a Berlino aveva trovato Cancelliere e tutti assai nervosi e preoccupati per gigantesco incremento forze militari Impero vicino del quale non riescono ancora ad indovinare vere intenzioni. Per contro diffidenza contro Inghilterra si sarebbe calmata. Circa Albania disse collega che il suo Governo come questo Governo si va sempre più disinteressando della questione che a differenza delle relazioni austro-serbe non si considera tutto compreso capace turbare pace europea.

Disinteresse è specialmente accentuato Imperatore che per ragioni sue personali ha preso Wied in antipatia. Circa relazioni austro-serbe ho riportato impressione che qui pur riconoscendosene delicatezza non paventano disastri per la grande fiducia che si ha nell'Imperatore. In via riservata Nicolson mi ha detto che al postutto sotto l'aspetto internazionale la scomparsa dell'Arciduca potrebbe semplificare molte spinose e allarmanti questioni.

LONDRA'DA BÜYÜKELÇİ, IMPERIALI,
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, SANGIULJANO

T. GAB. BÖLÜM. 6052/265. Londra, 8 Temmuz 1914, öğleden sonra 15.30 (19.15)

Almanya Büyükelçisi kısa bir aradan sonra geri döndü, dün gece üç gün önce Berlin'den ayrıldığı zaman olası bir Avusturya-Sırp ihtilafı konusunda ciddi endişeler olduğunu fark ettiğini, kesinlikle kişisel güven içinde söyledi. Barışçıl duygularını çok

fazla kanıtlayan İmparatorun, Rusya'nın hükümleri göz önüne alındığında, Avrupa barışı için ölümcül sonuçlara yol açabilecek bir çatışmaya yol açma sorumluluğunu almak istemesinin olası görünmediğini gördüm. Meslektaşım, İmparator hükümlerinin değişmediğini söyledi, ancak diğer yandan, en etkili askeri çevreler ve ardından pozisyonları giderek daha fazla zor ve utanç verici hale gelen Berchtold'in aşırı itaatkar politikalarına karşı en yüksek kamuoyu arasında hüküm süren yoğun mayalanma ve heyecanı göz önünde bulundurmak gerekir. Bununla birlikte, meslektaşım, dün, İmparator'un Norveç'teki yıllık seyahatine gidiş için ayrılışında, belki de tehlikeli çatışmaların en azından biraz zayıflatılmasını ümit etmek için bir neden verdi. Rusya konusunda bana, Berlin'de Şansölye'yi bulduğunu ve hepsinin çok gergin olduğunu ve İmparatorluğun yakınındaki askeri güçlerin de gerçek niyetlerini henüz tahmin edemedikleri devasa bir artış konusunda endişelendiğini söyledi. Buna karşın, İngiltere'ye karşı güvensizlik azaldı. Arnavutluk hakkında, Hükümetinin, bu Hükümet gibi, Avusturya-Sırp ilişkilerinin aksine kendisini Avrupa barışını durdurabilecek her şey dahil olarak düşünmediği sorusunda ilgisiz hale geldiğini söylüyor.

Özellikle ilgisizliği, kişisel nedenlerinden dolayı Wied'i beğenmediğini vurgulayan imparatordur. Avusturya-Sırp ilişkileri hakkında burada, inceliklerini kabul ederken, imparatora olan güveninden dolayı felaketlerden korkmadıklarını bildirdim. Nicolson, bana göre, Arşidük'ün ölümünün uluslararası düzeyde birçok dikenli ve endişe verici soruyu basitleştirebileceğini söyledi.

BELGE NO : 32

Romanya'nın, Prens Wied'e askeri yardım göndermesi için, Bükreş'e bir Rus ve Türk müdahalesi gerekiyor

L'AMBASCIATORE A PARIGI, TITTONI,
AL MINISTRO DEGLI ESTERI, DI SANGIULIANO

T. 6096/374 (1). *Parigi, 10 luglio 1914, ore 21,50 (per. l'11, ore 2,35).*

Faccio seguito al mio telegramma n. 368 (2).

Lahovary in una nuova conversazione avuta con me mi ha detto che l'appoggio che Francia ed Inghilterra dessero a Bucarest in aggiunta a quello dell'Austria e dell'Italia a favore della domanda del Principe Wied non potrebbe avere alcuna efficacia. Il parere della Francia e dell'Inghilterra non può pesare molto nella politica romena. Perchè la proposta di invio di truppe in Albania potesse essere presa in serio esame sarebbe indispensabile che la Russia l'appoggiasse e la Serbia e la Grecia dichiarassero di non avere nulla contro di essa. L'accordo colla Serbia e la Grecia ed i rapporti amichevoli colla Russia sono oramai divenuti elementi essenziali della politica romena. Lahovary ha poi aggiunto che il Principe Wied non andando a Costantinopoli e Turkhan pascià partendo da Costantinopoli senza accomiatarsi dal Governo commisero un grave errore, poichè irritarono i Turchi. Lahovary crede di sapere che Turkhan pascià consiglierà al Principe di andare a Scutari abbandonando Durazzo, ma se colà egli sarà più sicuro perchè protetto dai contingenti internazionali la sua azione sul resto dell'Albania sarà nulla. Lahovary dice che la unità albanese potrebbe essere imposta solo colla forza. Poichè nessuno è disposto adoperarla bisognerà rinunziare in Albania al regime unitario e contentarsi di un regime federale di cantoni autonomi come in Svizzera provvedendo le Potenze alla vigilanza della costa.

(1) Comunicato il 15 luglio con tel. n. 4085, ad Avarna con l'annotazione: « lascio giudicare a V. E. dell'opportunità di intrattenere Berchtold di quanto precede ».
(2) In nota al D. 65.

PARİS'TE BÜYÜKELÇİ, TITTONI,
DIŞ BAKANLIĞI, SANGIULIANO

T. 6096/374 (1). Paris, 10 Temmuz 1914, 21.50'de (11, 2.35 saat).

Telgrafımı takip ediyorum 368 (2).

Lahovary[131] benimle yeni bir sohbette, Fransa ve İngiltere'nin Bükreş'te Prens Wied'in isteği doğrultusunda Avusturya ve İtalya'nın yanı sıra verdiği desteğin hiçbir etkisinin olmadığını söyledi. Fransa ve İngiltere'nin görüşü Romanya'nın siyasetine

[131] Ioan Lahovary (1844-1915); Romanya Dışişleri Bakanı

ağırlık veremiyor. Arnavutluk'a asker gönderme önerisinin ciddiye alınabilmesi için, Rusya'nın desteklemesi ve Sırbistan ve Yunanistan'ın aleyhinde hiçbir şeylerinin bulunmadığını ilan etmesi çok önemli. Sırbistan ve Yunanistan ile yapılan anlaşma ve Rusya ile dostane ilişkiler şimdi Romanya politikasının temel unsurları haline geldi. Lahovary, daha sonra Prens Wied'in Konstantinopolis'e gitmediğini ve Türkhan Paşa'yı, Türkleri rahatsız ettiği için Hükümete elveda demeden Konstantinopolis'ten ayrıldığını belirtti. Lahovary, Türkhan Paşa'nın Prens'e İşkodra'ya gitmesini, Durazzo'dan vazgeçmesini tavsiye edeceğini bildiğine inanıyor, ancak eğer orada daha güvenliyse, uluslararası birlikler tarafından korunuyorsa, Arnavutluk'un geri kalanına yönelik eylemleri hiçbir şey olmayacak. Lahovary, Arnavut birliğinin sadece zorla uygulanabileceğini söyledi. Hiç kimse onu kullanmaya istekli olmadığı için, Arnavutluk'taki üniter rejimden feragat etmek ve "Güç"lerin sahillerin denetimini sağlayarak, İsviçre'deki gibi özerk kantonların oluşturduğu federal bir rejimden memnun olmak gerekecektir.

BELGE NO : 33

Prens Wied'in, silah ve para yardımı olmadan durumunun sürdürülemezliği konusundaki, büyük güçlerin temsilcilerine verdiği ifadeler.

IL MINISTRO A DURAZZO, ALIOTTI,
AL MINISTRO DEGLI ESTERI, DI SANGIULIANO

T. PER TELEFONO 6097/632. *Brindisi, 11 luglio 1914, ore 7,45 (per. ore 8).*

Il Principe mi ha convocato oggi coi ministri Austria-Ungheria, Francia e Germania e ci ha fatto la seguente dichiarazione verbale:

« Sapete che gli Epiroti hanno occupato Coritza si avanzano su tutta la linea verso il Nord. Le Grandi Potenze, dalle quali sono stato designato quale sovrano dell'Albania e mi hanno promesso il soccorso, hanno neutralizzato il paese, fissandone i confini. Però fin dal mio arrivo ho avuto difficoltà con l'Epiro che era ancora occupato dai Greci. Dietro consiglio delle Grandi Potenze l'Albania ha fatto concessioni agli Epiroti rimettendone la causa nelle mani della Commissione di Controllo, ha accettato l'accordo di Corfù in virtù del quale gli Epiroti hanno ottenuto grandi vantaggi. Per non rimanere senza forze armate contro le bande in Epiro, l'Albania ha tentato di riunire alcune milizie, seguendo i consigli di alcune Grandi Potenze. La riunione delle milizie dell'Albania centrale è stata sfruttata da alcune Potenze straniere per organizzare una rivolta contro il Governo ed impedire un'azione energica nel Sud. Paralizzato in tal modo sin dall'inizio della questione di Epiro, che era istigata dalla Grecia, il Governo non ha potuto fare alcun lavoro nel paese ed ha dovuto sciupare le sue risorse finanziarie per difendere le frontiere garantite dalle Grandi Potenze. Ora Zographos profittando delle note difficoltà interne ha preso Coritza, nonostante l'armistizio concluso. L'Albania in pochi anni avrebbe raggiunto un grande sviluppo, però si trova impedita da qualche Potenza straniera; per avere un periodo di pace occorre denaro e truppe straniere perciò vi prego di insistere presso i vostri Governi per la conclusione dell'imprestito promessomi, per l'invio di truppe internazionali o romene, e per fare una pressione sulla Grecia, affinchè la medesima ritiri le sue truppe dall'Epiro e costringa Zographos ad accettare l'accordo di Corfù e rinviare le bande greche le quali hanno testè incendiato ancora villaggi dell'Albania ».

Il Principe ha aggiunto che se le Potenze si affretteranno ad accordare i chiesti soccorsi, l'ordine sarebbe presto ristabilito e si potrebbe incominciare a lavorare proficuamente.

Egli ci ha fatto osservare che tutti gli altri paesi balcanici al loro nascere hanno ottenuto dalle Grandi Potenze soccorsi materiali e militari per svilupparsi.

Il Principe ha incaricato Mufid bey di comunicare la presente sua dichiarazione ai delegati inglese e russo affinchè ne abbiano conoscenza i loro rispettivi Governi.

I miei colleghi telegrafano analogamente.

DURAZZO'DA BAKAN, ALIOTTI,
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, SANGIULIANO

T. TELEFONE 6097/632. Brindisi, 11 Temmuz 1914, 7.45, (8 saat boyunca).

Prens, beni bugün Avusturya-Macaristan, Fransa ve Almanya bakanlarıyla aradı ve bize şu sözlü bildirimi verdi:

"Epirotes'in Coritza'yı[132] işgal ettiğini ve kuzeyde ilerleyişini biliyorsunuz. Arnavutluk'un hükümdarı olarak atandığım ve yardım sözü verdiğim Büyük Güçler, sınırlarını belirleyerek ülkeyi etkisiz hale getirdi. Ama geldiğimden beri hala Yunanlılar tarafından işgal edilmiş olan Epirus ile ilgili zorluklar yaşadım. Büyük Güçler'in tavsiyesi üzerine, Arnavutluk, Kontrol Komisyonuna güvenerek Epirotes'e taviz verdi, Epirotes'in büyük avantajlar elde ettiği Korfu anlaşmasını kabul etti. Arnavutluk, Epirüs'teki çetelere karşı silahlı kuvvetleri olmadan Epirüs'te kalabilmek için, bazı Büyük Güçlerin tavsiyelerinin ardından bazı milisleri toplamaya çalıştı. Orta Arnavut milislerinin toplantısı, bazı yabancı güçler tarafından hükümete karşı bir ayaklanma organize etmek ve güneyde enerjik eylemi önlemek için sömürüldü.Yani Yunanistan tarafından başlatılan Epirüs sorununun başlangıcından beri felç oldu. Hükümet ülkede herhangi bir iş yapamadı ve Büyük Güçlerin güvence altına aldığı sınırları korumak için mali kaynaklarını boşa harcamak zorunda kaldı. Şimdi bilinen iç zorluklardan yararlanan Zographos, tamamlanmış ateşkes olmasına rağmen Coritza'yı aldı. Birkaç yıl içinde Arnavutluk büyük bir gelişmeye ulaşmış olacaktı, ancak bazı yabancı güçler tarafından engelleniyor; Bir barış süresine sahip olmak için, yabancı para ve birlikler gereklidir, bu yüzden hükümetinizden vaat edilen kredinin sonuçlanması için ısrar etmenizi, uluslararası ya da Romen birlikleri göndermenizi ve Yunanistan'a baskı yapmak için ısrar etmenizi istiyorum. Epirili birlikleri ve Zographos'u Korfu anlaşmasını kabul etmeye ve Arnavutluk köylerini yeniden yakan Yunan çetelerini önlemeye zorlanmalı".

Prens, eğer Güçler talep edilen yardımı vermek için acele ederse, emrin yakında yeniden kurulacağını ve çalışmanın kârlı olabileceğini de sözlerine ekledi.

[132] Coritza, Arnavutlk'un güneyinde, Yunanistan'a çok yakın bir yerleşim merkezi

O, diğer bütün Balkan ülkelerinin doğumlarında, Büyük Güçlerden gelişmeleri için maddi ve askeri yardım aldıklarına dikkat çekti.

Prens, Müfid bey'e bu bildirgeyi İngiliz ve Rus delegelere bildirmesini ve böylece kendi Hükümetlerini bilmeleri için talimat verdi.

Meslektaşlarım benzer şekilde telgraf yapıyor.

BELGE NO : 34

Arnavutluk durumu hakkında basında çıkan haberler.

IL MINISTRO A SOFIA, CUCCHI,
AL MINISTRO DEGLI ESTERI, DI SANGIULIANO

T. 6117/129. *Sofia, 11 luglio 1914, ore 8 (per. ore 23).*

Circa la situazione in Albania stampa ufficiosa rileva che se vi sono Stati balcanici che vogliono fine del giovane Stato ve ne sono altri che tengono conto sua conservazione, fra i quali Bulgaria cui politica in ciò ha identici fini con quelli della Turchia e Romania. Ma Romania si trova in contraddizione con se stessa, perchè pur avendo interesse salvaguardare indipendenza albanese, è obbligata, suo malgrado, tollerare mene serbe e greche poichè essa non potrebbe ancora rinunziare ai suoi alleati di ieri. Nondimeno attentato Albania essendo grave colpo anche per Romania e Turchia, questa come pure Bulgaria dovranno cercare mezzo per evitarlo.

SOFYA BAKANLIĞI, CUCCHI,

DIŞ BAKANLIĞI, SANGIULIANO

T. 6117/129. Sofya, 11 Temmuz 1914, 08:00 (23.00 başına).

Arnavutluk'taki resmi olmayan basında çıkan durum, genç devletin sona ermesini isteyen Balkan ülkeleri varsa, buradaki politikasını Türkiye ve Romanya ile aynı hedefleri taşıyan Bulgaristan da dahil olmak üzere korumasını dikkate alan başkaları olduğunu belirtiyor. Ancak Romanya kendisiyle çelişiyor, çünkü Arnavut bağımsızlığını korumaya ilgi duymasına rağmen, eski müttefiklerinden vaz geçemediğinden, Sırp ve Yunan amaçlarına tahammül etmek zorunda kalıyor. Bununla birlikte, Arnavutluk'taki bir girişim, Romanya ve Türkiye için de ciddi bir darbe oldu ve Bulgaristan'dan kaçınmak için bir yol aramak zorunda kalacak.

BELGE NO : 35

Yunanistan-Arnavutluk sınırındaki durumla ilgili haberler

IL MINISTRO A DURAZZO, ALIOTTI,
AL MINISTRO DEGLI ESTERI, DI SANGIULIANO

T. 6098/631 (1). *Durazzo, 11 luglio 1914, ore 8,10 (per telefono da Brindisi).*

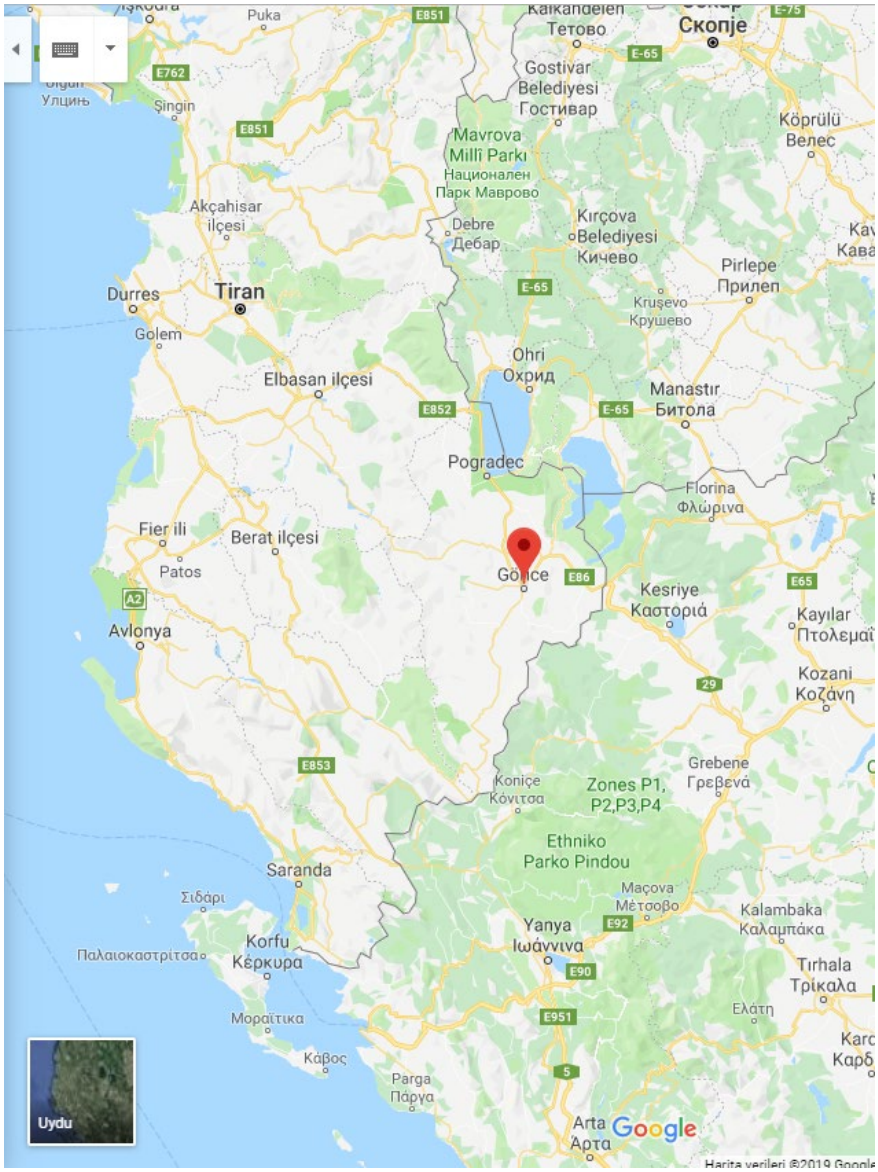
Il Governatore di Coritza rifugiato a Berat telegrafa al Principe che le truppe greche munite di artiglieria bruciano e massacrano i villaggi intorno a Coritza e marciano verso Scrapari.

Cinquantamila profughi si riversano verso Berat. Le autorità di Scrapari telegrafano pure che le truppe regolari greche oltrepassanti il confine del distretto commettono ogni specie di atrocità, bruciano e massacrano la popolazione che invoca soccorsi dal Governo.

ALIOTTI, DURAZZO'DA BAKAN,
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, SANGIULIANO

T. 6098/631 (1). Durres, 11 Temmuz 1914, 8.10 (Brindisi'den telefonla).

Beratlı bir mülteci olan Coritza Valisi, Prens'e, Yunan birliklerinin topçularla silahlandırıldığını ve Coritza'daki köyleri yakıp katlettiğini ve Scrapari'ye doğru yürüdüklerini söyledi. Elli bin mülteci Berat'a akın ediyor. Scrapari yetkilileri ayrıca, bölge sınırını geçen Yunan düzenli birliklerinin her türlü vahşet işlediğini, Hükümetten yardım isteyen nüfusu yakıp katlettiğini de telgrafla aktarıyor.

Arnavutluk, Berat İlçesi ve Coritza (Görice)

Google Map

BELGE NO : 36

Sazonov'un Türkhan Paşa'yı reddetmesi, Romanya hükümetine Prens Wied'e yardım göndermesi için baskı yapmasını reddetti

L'AMBASCIATORE A PIETROBURGO, CARLOTTI,
AL MINISTRO DEGLI ESTERI, DI SANGIULIANO

T. 6115/425 (3). *Pietroburgo, 11 luglio 1914, ore 13,5 (per. ore 20).*

Turkhan Pascià, che ha pranzato da me iersera insieme col Conte Czernin, ci ha riferito esito colloquio da lui avuto nel pomeriggio con Sazonoff.

Quest'ultimo ha declinato di prestarsi ad insistere presso Governo romeno per invio truppe in Albania, ripetendo constargli, in modo sicuro, che quel Governo è irremovibile nel proposito di astenersi da detto invio. Sazonoff ha respinto vivacemente ogni idea di intervento da parte Russia, sia mediante una spedizione militare, che con una dimostrazione navale.

Egli si è dichiarato pronto contribuire per una sesta parte, come già stabilito, al prestito albanese sotto condizione che Banca da costituirsi previamente sia sul piede di perfetta parità di posizione di tutte le Potenze partecipanti alla fondazione.

Quanto al Principe Wied, Sazonoff ha detto che esso ha incontrato le simpatie di quanti lo hanno avvicinato durante il suo soggiorno a Pietroburgo e Turkhan Pascià, ha creduto di ravvisare in generale negli apprezzamenti del suo interlocutore sul Principe che questo gode tutt'ora delle buone disposizioni e dell'appoggio, per quanto platonico della Russia.

Alla domanda se Russia ammetterebbe che Principe sia proclamato Re, Sazonoff ha risposto Governo russo si sarebbe regolato in conformità dell'accordo delle altre Potenze, ma ha chiesto suo parere a Turkhan Pascià se gli pareva che nelle presenti condizioni si potesse pensare a quella proclamazione.

Accoglienze personali fatte da Sazonoff a Albanesi, sono state cordialis-

Turkhan Pascià ha però riportato impressione che Governo russo non nutre idea di cambiamenti nel regime stabilito per Albania e considera con favore permanenza di Wied trono Albania.

ST.PETERSBURG'DA BÜYÜKELÇİ, CARLOTTI,
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, SANGIULIANO

T. 6115/425 (3). Petersburg, 11 Zuglio 1914, saat 13.5'te (20 saat boyunca).

Dün akşam Kont Czernin ve benimle öğle yemeği yiyen Turkhan Paşa, öğleden sonra Sazonov[133] ile yaptığı röportajı anlattı.

[133] Sergei Dmitrievich Sazonov (1860-1927); Rus Dışişleri Bakanı (1910-1916)

İkincisi, Romanya Hükümetine Arnavutluk'a asker göndermek için ısrar etmeyi reddetti ve güvenli bir şekilde Hükümet'in söz konusu gönderimden uzak durma niyetinde kararlı olduğunu söyledi. Sazonov, Rusya'nın askeri bir keşif gezisi veya bir donanma eylemi yoluyla herhangi bir müdahale fikrini şiddetle reddetti.

Tüm Güçlerin pozisyonunun eşit olması koşuluyla oluşturulacak Bankanın kurulması şartıyla, Arnavutluk kredisine daha önce olduğu gibi altıncı bölüme katkıda bulunmaya hazır olduğunu beyan etti.

Prens Wied'e gelince, Sazonoff, Petersburg'da kaldığı süre boyunca kendisine yaklaşanların sempatilerini karşıladığını ve Türhan Paşa'nın muhatabının Prens'i takdir etmekte genellikle kabul gördüğüne inandığını söyledi. Bunun, Rusya için platonik olduğu kadar iyi eğilimlere ve desteğe sahip olduğunu da söyleyebiliriz.

Rusya, Prens'in Kral ilan edildiğini kabul edip edemeyeceğini sordu, Sazonov, Rus hükümetinin diğer Güçler'in anlaşmasına uygun olarak karar vereceğini söyledi, ancak mevcut şartlarda bu ilan hakkında düşünebileceklerini düşünerek Türkhan Paşa'daki fikrini sordu.

Sazonoff'un Arnavutluk'a yaptığı kişisel selamlar çok samimi, ancak görüşmenin pratik sonuçları, muhtemelen olduğu gibi, çok azdı.

Ancak, Türkhan Paşa, Rus hükümetinin Arnavutluk için kurulan rejimde hiçbir değişiklik olmadığı fikrine sahip olmadığı ve Arnavutluk tahtında Wied'in kalıcılığını memnuniyetle karşıladığı izlenimini verdi.

BELGE NO : 37

Sırp askeri, Bosna'daki Avusturya hazırlıklarıyla ilgili tedbirleri aldı.

L'INCARICATO D'AFFARI A BELGRADO, CORA,
AL MINISTRO DEGLI ESTERI, DI SANGIULIANO

T. GAB. S. 732/141. *Belgrado, 11 luglio 1914, ore 18 (per. ore 21).*

Telegramma di Gabinetto n. 703 (1).

Con la dovuta cautela Governo serbo è stato messo in guardia contro i pericoli di un eventuale colpo di mano austriaco sul Lovcen. Governo serbo con la massima segretezza prenderà opportuni provvedimenti militari anche in considerazione delle notizie qui giunte di armamenti austriaci in Ungheria meridionale ed in Bosnia Erzegovina. Governo serbo è convinto della necessità di attendere un momento propizio per effettuare unione col Montenegro.

İŞLETME MÜDÜRÜ BELGRAD, CORA,
DIŞİŞLERİ BAKANI, SANGIULIANO

T. GAB. s. 732/141. Belgrad, 11 Temmuz 1914, 18:00 (21:00).

Kabine Telgrafı 703 (1).

Dikkatli olunca, Sırp hükümeti Lovcen'e[134] yönelik bir Avusturya darbesinin tehlikelerine karşı uyarıldı. Sırp hükümeti, buradan aldığı haberleri dikkate alarak son derece gizli bir şekilde, Güney Macaristan ve Bosna Hersek'teki Avusturyalı silahlanmalara karşı uygun askeri önlemleri alacaktır. Sırp Hükümeti, Karadağ ile bir birlik kurmak için elverişli bir anı beklemenin gerekli olduğuna inanıyor.

[134] Lovcen, Güneybatı Karadağ (Montenegro)'da bir dağ ve Milli Park

BELGE NO : 38

Arnavut meselesi hakkında Viviani ile söyleşi

L'AMBASCIATORE A PARIGI, TITTONI,
AL MINISTRO DEGLI ESTERI, DI SANGIULIANO

T. 6125/379. *Parigi, 11 luglio 1914, ore 21,05 (per. il 12, ore 2).*

Ho riparlato stamane con Viviani circa organizzazione milizie albanesi sotto la direzione del Colonnello Philips, circa passo a Costantinopoli perchè i Giovani Turchi cessino dal fomentare l'insurrezione albanese e circa pratiche a Bucarest per inviar truppe rumene in Albania.

Viviani interamente assorbito dalle cure parlamentari non è stato in grado di dirmi nulla sopra alcuno dei tre punti; soltanto a proposito dell'attitudine della Serbia e della Grecia mi ha detto che avrebbe continuato a consigliare ad esse di continuare ad astenersi dall'ingerirsi nelle cose albanesi rispettando le decisioni delle Potenze. Più tardi Margerie circa il primo punto ha promesso una risposta al più presto, circa il secondo ha detto che avrebbe inviato istruzioni a Costantinopoli e circa il terzo ha detto che in seguito al rifiuto del Governo rumeno riteneva inutile qualsiasi ulteriore pratica. Con Szecsen ho conferito a proposito istruzioni comuni ricevute di appoggiare *les démarches* che farà qui Turkhan Pascià. Non sappiamo che cosa Turkhan Pascià potrà chiedere al Governo francese all'infuori delle cose di cui l'abbiamo già intrattenuto. Con Szecsen ci siamo trovati nuovamente d'accordo nel ritenere indispensabile che non sia ulteriormente ritardata l'intesa per la Banca Albanese circa la quale sarebbe bene che a Vienna si decidessero a prendere una risoluzione.

PARİS'TE BÜYÜKELÇİ, TITTONI,
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, DI SANGIULIANO

T. 6125/379. Paris, 11 Temmuz 1914, saat 21.05'da (12:2'de).

Bu sabah, Albay Philips yönetimindeki Arnavutluk askeri teşkilatı ve Bükreş'te Romanya'nın Arnavutluk'a asker gönderme uygulamaları hakkında Viviani ile tekrar konuştum. Konstantinopolis'e gidiyorum, böylece Genç Türkler Arnavut ayaklanmasına karşı durmayacaklar.

Parlamento bakımının karşılıklı etkileşimini yitiren Viviani, bana bu üç noktadan herhangi biri hakkında hiçbir şey söyleyemedi; ancak Sırbistan ve Yunanistan'ın tutumu ile ilgili olarak, bana Güçlerin kararlarına saygı göstererek

Arnavutluk'taki şeylere müdahale etmekten kaçınmaları konusunda tavsiyelerde bulunmaya devam edeceğinizi söyledi.

Daha sonra Margerie, ilk noktaya ilişkin olarak en kısa sürede bir cevap sözü verdi, bir saniye kadar sonra Konstantinopolis'e talimat göndereceğini söyledi ve Üçüncü olarak da, Romanya Hükümeti'nin reddinin ardından herhangi bir başka uygulamanın gereksiz olduğunu düşündüğünü söyledi. Szecsen ile, Turkhan Paşa'nın burada yapacağı işleri desteklemek için ortak talimatlar verdim. Zaten bilgilendirdiğimiz şeyler dışında, Türkhan Paşa'nın Fransız Hükümetine ne sorabileceğini bilmiyoruz. Szecsen ile Arnavutluk Bankası için Viyana'nın karar vermesinin iyi olacağı ve anlaşmasının geciktirilmemesi gerektir.

BELGE NO : 39

Yunanistan-Arnavutluk sınırındaki askeri durumdan haberler

IL CONSOLE A VALONA, LORI,
AL MINISTRO DEGLI ESTERI, DI SANGIULIANO

T. 6146/599 (3). *Valona, 12 luglio 1914, ore 23 (per. il 13, ore 2,30).*

Secondo le notizie pervenute all'autorità locale Berat è caduta in potere degli insorti musulmani verso mezzogiorno: il mutessarif con alcuni funzionari si è allontanato in direzione di Signa. D'altra parte gli Epiroti sarebbero a quattro o cinque ore da Berat. Il mutessarif di Berat, che aveva inviato ieri al Principe un telegramma riversando su Feizzy bey la responsabilità dell'imminente caduta della città, è stato destituito. Gli Epiroti a quanto pare continuano ad avanzare da Coritza e da Tepeleni incendiando i villaggi generalmente deserti perchè le popolazioni fuggono in massa; dove la popolazione non ha potuto mettersi in salvo pare abbiano avuto luogo anche uccisioni e violenze.

Secondo le notizie che giungono da ogni parte, parecchie migliaia di fuggiaschi con donne e ragazzi si dirigono su Valona. Queste autorità locali cercano organizzare soccorsi ma, secondo dichiarava lo stesso Feizzy bey, se saranno tanti quanto si dice, sarà impossibile provvedere in Valona vettovaglie e soprattutto alloggi sufficienti (1).

Prego V. E. comunicare R. Legazione Durazzo.

VALONA KONSOLOSU, LORI,

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, SANGIULIANO

T. 6146/599 (3). Valona, 12 Temmuz 1914, 23:00 (13:00, 14:30).

Yerel otorite tarafından alınan raporlara göre, Berat öğlen saatlerinde Müslüman isyancıların eline geçti: bazı yetkililer ile birlikte mutessarif[135] Signa yönünde kaldı. Öte yandan, Epirots Berat'tan dört ya da beş saat uzaklıkta. Dün Prense telgraf gönderen, Berat mutessarifi Feizzy Bey'e şehirin düşüşünden sorumlu olduğundan dolayı görevden alındı. Epiroti görünüşte Coritza ve Tepeleni'yi yakarak ilerlemeye devam ediyor, köyler genellikle terkedilmiş çünkü halklar toplu halde kaçıyorlardı; Nüfusun kendisini kurtaramadığı yerlerde cinayetler ve şiddet olayları da gerçekleşti.

Her yerden gelen haberlere göre, kadın ve çocukları olan binlerce insan Vlora'ya gidiyor. Bu yerel makamlar yardım düzenlemeye çalışıyorlar, ancak Feizzy bey'in kendisine göre, söylenecek çok şey varsa, Valona'da hükümler ve her şeyden önce yeterli konut sağlamak imkansız olacak.

Lütfen V.E. R Legazione Durazzo'yla iletişim kurun.

---

[135] mutasarrıf : Sancak idari bölgesinin mülki amiri

BELGE NO : 40

Durumun incelenmesi için Arnavutluk Prensi ile buluşma. Genel güvensizlik.

IL MINISTRO A DURAZZO, ALIOTTI,
AL MINISTRO DEGLI ESTERI, DI SANGIULIANO (2)

T. PER POSTA 6189/640. *Durazzo, 12 luglio 1914 (per. il 14, ore 9).*

Ieri il Principe riunì 28 notabili albanesi presenti a Durazzo tra cui Bib Doda, Ismail Kemal, Bairam Zurri, Issa Bollettinaz, Primo Dochi, Azif Pacha Vrioni, Omer Pacha Vrioni, Faud bey Toptani, ecc. e chiese loro parere circa le misure da prendere per risolvere la situazione.

I pareri si dimostrarono discordi: chi voleva, come il Primo Dochi e Fuad bey riprendere l'offensiva contro i ribelli chi come Bib Doda dichiarò le ostilità pericolose ed impossibili, chi come Ismail Kemal vorrebbe tentare una riconciliazione coi ribelli. Quasi tutti ritennero però opportuno di rivolgersi alle Potenze specialmente all'Italia ed all'Austria per ottenere il necessario appoggio. Il Principe decise di riflettere lasciò in tutti una impressione di amara critica.

Parecchi mi riferirono di aver pensato al rimedio di allontanare il Principe incapace e causa principale della crisi interna che non avrebbe saputo trovare neanche qualche parola di circostanza. Il mio collega di Germania lascia trasparire anche lui la sua completa sfiducia nella possibilità di risolvere la crisi nei modi discussi dai consiglieri del Principe.

Ismail Kemal è venuto a dirmi che l'Europa e specialmente l'Austria e l'Italia debbono tentare ancora una volta il salvataggio. Bib Doda preoccupatissimo di una possibile vendetta dei Musulmani ha dichiarato che non marcerebbe più contro i ribelli a meno che anche i Musulmani prendessero parte con lui ad una eventuale spedizione il che è ritenuto assolutamente impossibile. Egli ha finito per confessarmi che teme di vedere la Mirdizia invasa dai maomettani e che avrebbe deciso di unirsi in tal caso coi Serbi. Egli mi ha pure pregato di intercedere presso il Governo affinchè la protezione italiana non gli venga meno in questa disastrosa circostanza che minaccia la rovina dell'Albania. Secondo lui si dovrebbe richiamare Essad pascià a rimettere il governo nelle mani della Commissione di Controllo per poi conciliarsi coi ribelli e tentare di salvare l'Albania.

Ho tentato di calmare la sua irritazione contro il Principe mostrandogli come il Sovrano sia indispensabile in questi momenti di anarchia almeno come segno tangibile della volontà dell'Europa.

(2) Lo stesso giorno Leoni riporta con tel. n. 6194/433, il seguente tel. del Generale De Weer al Principe di Wied e alla Commissione internazionale di controllo: « D'après les dernières nouvelles de Berat je trouve la situation très critique: rebelles au nord, Epirotes au sud tout près de la ville ».

DURAZZO'DA BAKAN, ALIOTTI,
DIŞİŞLERİ BAKANI, SANGIULIANO (2)

T. POSTA 6189/640. Durres, 12 Temmuz 1914 (14, 9:00 için).

Dün Prens, Durres'te Bib Doda, İsmail Kemal, Bairam Zurri, Issa Bollettinaz, Primo Dochi, Azif Pacha Vrioni, Ömer Pacha Vrioni, Faud Bey Toptani, vb. ile durumu çözmek için alınacak önlemler hakkındaki görüşlerini sordu.

Görüşler bölünmüş oldu: Primo Dochi ve Fuad Bey gibi düşünenler isyancılara yönelik saldırıyı sürdürdüler, Bib Doda'yı sevenler tehlikeli ve imkansız düşmanlıklar ilan ettiler, İsmail Kemal'in görüşünde olanlar isyancılarla uzlaşmayı denemek istediler. Bununla birlikte, neredeyse tümü, gerekli desteği almak için özellikle İtalya ve Avusturya'ya gibi Güçlerle temasa geçilmesi önerildi. Prens, herkesin görüşünü acı bir eleştiri izlenimi bırakarak yansıtmaya karar verdi.

Birçoğu, aciz Prensi ortadan kaldırmanın çare olduğunu düşündüklerini söyledi. Almanya'dan meslektaşım ayrıca, Prens'in danışmanları tarafından tartışılan yollarla krizin çözülme ihtimaline olan güveninin tam olmadığını da ortaya koyuyor.

İsmail Kemal bana Avrupa ve özellikle Avusturya ve İtalya'nın bir kez daha kurtarmaya çalışması gerektiğini söyledi. Bib Doda, Müslümanların olası bir intikamı konusunda endişeli, Müslümanların da kesinlikle imkansız olduğu muhtemel bir seferde onunla birlikte yer almadıkça isyancılara karşı yürüyemeyeceğini açıkladı. Bana, Muhammetler'in işgal ettiği Mirdizia'yı görmekten korktuğunu ve Sırplarla bu davaya katılmaya karar vereceğini itiraf etmeyi reddetti. Ayrıca, Hükümet'e müdahale etmemi istedi, böylece Arnavutluk'un harabiyetini tehdit eden bu feci durumda İtalya'nın koruması onu başarısızlığa uğratmadı. Ona göre, Essad Paşa'nın hükümeti Kontrol Komisyonunun elinde tutması ve isyancılarla uzlaşıp Arnavutluk'u kurtarmaya çalışması için çağrılması gerekiyor.

Prens'e karşı olan tahrişini, devletin bu anarşi anlarında, en azından Avrupa'nın iradesinin somut bir işareti olarak vazgeçilmez olduğunu göstererek sakinleştirmeye çalıştım.

(2) Aynı gün, Leoni tel. n. 6194/433, aşağıdaki tel. General De Weer tarafından Wied Prensi'ne ve Uluslararası Kontrol Komisyonuna: "En son Berat haberlerinden sonra, durumu çok kritik buluyorum: kuzeydeki isyancılar, güneydeki Epirotes, şehrin yakınında."

BELGE NO : 41

Prens Wied'in Arnavutluk tahtından vazgeçme olasılığı.

IL MINISTRO DEGLI ESTERI, DI SANGIULIANO,
AGLI AMBASCIATORI A VIENNA, AVARNA, E A BERLINO, BOLLATI

T. 4079. *Roma, 14 luglio 1914, ore 2,30.*

Per uso esclusivo di V. E. e colla massima segretezza la informo che Flotow mi ha detto che, risulta al suo Governo che Wied abbia intenzione di lasciare presto l'Albania. Viste le gravi complicazioni cui tale risoluzione può dar luogo sarebbe certo preferibile che egli avesse la possibilità di rimanere utilmente. In ogni modo lo stato attuale di incertezza e di anarchia può dar luogo alle più pericolose complicazioni specialmente a cagione dell'Epiro e perciò sarebbe desiderabile che se ne uscisse al più presto facendo le Potenze conoscere il più presto possibile a Wied sino a che punto ed in qual modo ed a quale condizione sono disposte ad aiutarlo. Pare che ancora egli abbia dubbi e forse illusioni in proposito. Giudichi V. E. se e come crede opportuno parlarne con codesto ministro degli Affari Esteri per concordare il linguaggio da tenere eventualmente colle Potenze della Triplice Intesa.

DIŞİŞLERİ BAKANI, SANGIULIANO,
VİYANA BÜYÜKELÇİ'Sİ, AVARNA VE BERLİN BÜYÜKELÇİSİ, BOLLATİ

T. 4079. Roma, 14 Temmuz 1914, 2.30 saat.

V.E.'nin münhasır kullanımı için ve gizliliğin çok üstünde olarak, Flotow'un[136] bana Hükümetinize Wied'in yakında Arnavutluk'tan ayrılmak niyetinde olduğunu belirttiğini söylediğini söylüyorum. Bu kararın yol açabileceği ciddi komplikasyonlar göz önüne alındığında, kesinlikle yararlı olma şansına sahip olması tercih edilir. Her durumda, şu andaki belirsizlik ve anarşi durumu, özellikle Epirus nedeniyle en tehlikeli komplikasyonlara yol açabilir ve bu nedenle Güçlerin en kısa zamanda ortaya çıkması istenebilir, bu da ne kadar zamanda, ne şekilde ve hangi şartlarda ona yardım etmeye istekli olduklarını Wied'in bilmesini sağlar. Öyle görünüyor ki hala bu konuda şüpheleri ve yanılsamaları var. Ekselansları, Üçlü İtilafın yetkileri ile tutulacak dili kararlaştırmak için bu Dışişleri Bakanı ile konuşmanın uygun olup olmadığını ve nasıl düşündüğünü değerlendirin.

[136] Ludwig von Flotow (1867-1948); Avusturya-Macaristan devlet adamı, siyasetçi; Bakanlar Ortak İşler Konseyi'nin son başkanı.

BELGE NO : 42

Prens Wied'in Arnavutluk tahtından vazgeçme olasılığı üzerine Berchtold ile söyleşi

L'AMBASCIATORE A VIENNA, AVARNA,
AL MINISTRO DEGLI ESTERI, DI SANGIULIANO

T. 6231/952 (1). *Vienna, 14 luglio 1914, ore 20,10 (per. il 15, ore 0,10).*

Telegramma di V. E. n. 4079 (2).

Ho parlato col ministro degli Affari esteri in via privata e confidenziale di quanto V. E. mi fa conoscere nel telegramma suddetto. Egli mi ha detto che non eragli pervenuta finora alcuna notizia che fosse intenzione del Principe di lasciare presto Albania. Era stato bensì informato che Principe aveva riunito presso di lui i rappresentanti esteri e della Commissione internazionale di controllo per far loro conoscere che senza aiuto di denaro e soldati da parte delle Potenze egli non avrebbe potuto continuare a rimanere a Durazzo. Gli sembrava però che siccome Principe aveva inviato missione presso Grandi Potenze Turkhan pascià per rappresentare loro urgenza di prestargli appoggio più efficace, conveniva anzitutto aspettare di conoscere risultato di tale missione prima di concordare linguaggio da tenere eventualmente colle Potenze della Triplice Intesa. Qualora però missione di Turkhan pascià non avesse sortito effetto alcuno si avrebbe potuto allora ritornare sull'argomento. Ha aggiunto che non era stato informato dei colloqui avuti da Turkhan pascià con Jagow.

VİYANA BÜYÜKELÇİSİ, AVARNA

DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, SANGIULIANO

T. 6231/952 (1). Viyana, 14 Temmuz 1914, 20:00'de (örneğin, 1.15, 0.10).

V. E.'nin telgrafı n. 4079 (2).

Söz konusu telgrafta V.E.'nin bana söylediği şeyler hakkında özel ve gizli olarak Dışişleri Bakanı ile konuştum. Bana, Prens'in yakında Arnavutluk'tan ayrılma niyetinde olduğunu bildiren bir haber olmadığını söyledi. Prens, güçlerinin para ve askerlerinin yardımı olmadan Durres'te kalmaya devam edemeyeceklerini bildirmek için yabancı temsilcileri ve Uluslararası Kontrol Komisyonu'nu topladı. Fakat Prens, Büyük Güçlerin Türkhan Paşa'ya, kendisine daha etkili bir destek vermek için temsil etme misyonunu göndermiş gibi göründüğünden, Üçlü İtilafın yetkileri ile bu görevin sonucunu bilmek için beklemeyi kabul etti. Ancak, eğer Türkhan Paşa'nın misyonu hiçbir şekilde etkili olmazsa, o zaman konuya geri dönebilirdik. Jagow ile Türkhan Paşa'nın yaptığı görüşmelerden haberdar olmadığını da ekledi.

BELGE NO : 43

Prens Wied'i yalnızca temsili işlevleri yerine getirmesi ve Arnavutluk Hükümetini Kontrol Komisyonuna emanet etme önerisi.

IL MINISTRO DEGLI ESTERI, DI SANGIULIANO,
AGLI AMBASCIATORI A BERLINO, BOLLATI, A LONDRA, IMPERIALI,
A PARIGI, TITTONI, A PIETROBURGO, CARLOTTI,
A VIENNA, AVARNA, E AL MINISTRO A SINAJA, FASCIOTTI

T. 4178. *Roma, 18 luglio 1914, ore 23,55.*

Il R. console a Valona telegrafa in data del 15:
(Riprodurre n. 6257/633 (1) fino a « Stamane ha avuto... autorità governative »).

(Per tutti meno Vienna) Nel comunicare questo telegramma ad Avarna ho aggiunto.

(Per tutti) Prego V. E. di intrattenere Berchtold di quanto Ismail Kemal ha esposto a Lori. A me sembra che l'Austria-Ungheria non avrebbe motivo di sollevare obiezioni contro l'idea di affidare il Governo alla Commissione di controllo pur lasciando sussistere l'attuale sovrano con funzioni esclusivamente rappresentative. A ciò si potrebbe giungere qualora Ismail Kemal trovasse modo di far partire la proposta dal Principe stesso.

DIŞİŞLERİ BAKANI, SANGIULIANO,
BERLİN BÜYÜKELÇİSİ, BOLLATİ, LONDRA BÜYÜKELÇİSİ, IMPERIALI,
PARİS BÜYÜKELÇİSİ, TITTONI, PETERSBURG BÜYÜKELÇİSİ, CARLOTTI,
VIYANA BÜYÜKELÇİSİ, AVARNA VE SİNAJA'DA BAKAN, FASCIOTTI

T. 4178. Roma, 18 Temmuz 1914, 23.55.

Vlora telgraflarında, 15'inci R. konsolosluğu:

(6257/633 (1) numaralı telefonu, "Bu sabah ... hükümet yetkilileri vardı" ya kadar).

(Daha az herkes için Viyana) Bu telgrafı Avarna'ya iletirken, ekledim.

(Hepsi için) Berchtold'u eğlendirmek için V.E.'ye dua ediyorum, İsmail Kemal Lori'ye maruz kaldı. Bana öyle geliyor ki, Avusturya-Macaristan'ın, mevcut hükümdarı yalnızca temsili işlevlerle bırakırken, hükümeti Kontrol Komisyonuna devretme fikrine itirazda bulunmalarının hiçbir nedeni olmayacak gibi görünüyor. İsmail Kemal, teklifi Prens'in kendisinden başlatmanın bir yolunu bulmuşsa, buna ulaşılabilir.

BELGE NO : 44

Arnavut isyancıların Prens Wied'i sınır dışı etmek için Yunanlıları kullanma ve sonra onları ülkeden kovma niyetleri

IL MINISTRO A DURAZZO, ALIOTTI,
AL MINISTRO DEGLI ESTERI, DI SANGIULIANO

T. RR. CONF. 6447/684. *Durazzo, 19 luglio 1914, ore 17 (per. ore 20,40).*

Da fonte sicura mi risulta che gli insorti non hanno voluto la prima volta invitare ministri Austria-Ungheria e Germania a cagione dei volontari austro-tedeschi che combattono contro di loro (1). Avvisati del pericolo che corrono con la intesa coi Greci, essi avrebbero dato (,) ad intendere non temere i Greci perchè questi sono contrari ai nazionalisti di Durazzo e di altre parti, e che una volta regolata la questione col principe gli Albanesi si metterebbero d'accordo per cacciar via i Greci dal paese. Intanto insorti vorrebbero arrivare a Valona prima dei Greci epiroti. Sembra certo che nella riunione cui sono invitati rappresentanti potenze a Sciak si dichiarerà che Albanesi sono decisi allontanare principe di Wied. Ma essi già convinti impossibilità avere principe musulmano accetterebbero altro principe europeo purchè non sia l'attuale, che essi accusano essere fedifrago. Sembra inoltre (?) sicuro che insorti dopo presa Valona vorrebbero tentare assalto generale Durazzo. È assai commentato primo luogo (?) un grave incidente sorto fra Issa Bollettinas ed i Mirditi e si teme che Issa Bollettinas coi suoi uomini voglia passare al campo degli insorti. Da quanto pare, insorti non temono da parte Serbi che non avrebbero veramente invaso in modo pericoloso le frontiere, come hanno fatto i Greci.

DURAZZO'DA BAKAN, ALIOTTI,
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, SANGIULIANO

T.RR. CONF. 6447/684. Durres, 19 Temmuz 1914, 17:00 (20:30).

Güvenilir bir kaynak olarak, isyancıların Avusturya-Macaristan ve Almanya bakanlarını ilk defa kendilerine karşı savaşan Avusturya-Alman gönüllüleri nedeniyle davet etmek istemediklerini biliyorum (1). Yunanlılarla anlaşarak yürüttükleri tehlike konusunda uyarıldılar, (,) Yunanlılardan korkmamaları gerekiyordu çünkü Durres ve diğer bölgelerin milliyetçilerine karşıydılar ve prens meselesinin çözüldüğü zaman, Arnavutlar Rumları ülke dışına çıkarmayı kabul edeceklerdi. Bu arada isyancılar, Yunan epiroksundan önce Vlora'ya gelmek istiyorlar. Sciak'a hangi yetkilerin davet edildiğine ilişkin toplantıda, Arnavutların Wied Prensi'ni kaldırma kararı aldıklarını

ilan edecekleri kesin gibi görünüyor. Fakat zaten bir Müslüman prensin olmasının imkansız olduğunu, mevcut olmadığı sürece başka bir Avrupalı prensi kabul edemeyeceklerini düşünüyorlar. Aynı zamanda (?) Valona'yı aldıktan sonra isyancıların Durazzo'ya genel bir saldırı girişiminde bulunmak istediklerinden emin görünüyor. Öncelikle (?) Issa Bollettinas ile Mirditi arasındaki ciddi bir olay hakkında çok fazla yorum yapıldı ve Issa Bollettinas'ın erkekleriyle birlikte isyancıların kampına gitmek istemesinden korkuyorlar. Öte yandan isyancılar, Yunanlıların yaptığı gibi sınırları tehlikeli bir şekilde istila etmeyecek olan Sırplardan korkmuyorlar.

BELGE NO : 45

Alman bakan ile röportaj: Prens Wied'e Arnavutluk'tan vazgeçip terk etmelerini tavsiye ediyorum

IL MINISTRO A DURAZZO, ALIOTTI,
AL MINISTRO DEGLI ESTERI, DI SANGIULIANO

T. RR. 6465/685 (1). *Durazzo, 20 luglio 1914, ore 0,30 (per. ore 11).*

Per Lei solo.

In modo strettamente confidenziale raccomandandomi il segreto più assoluto, il mio collega di Germania mi ha informato che il Principe gli ha domandato se deve rimanere o partire (?). Rispose che solo il Principe può prendere la responsabilità e decisione d'onde Lucius deduce che il suo Governo sarebbe felice vedere Principe uscire da un imbroglio senza dar luogo a maggiori complicazioni. Egli quindi aveva chiaramente ed esplicitamente dichiarato al Principe che la domanda del comitato di Valona sarebbe forse l'ultima occasione propizia per lasciare il potere nelle mani della Commissione di Controllo e ritornare (?) in Europa. E mi ha pregato di appoggiare questo modo di vedere presso sovrano. Gli ho risposto che l'avrei fatto solo (?) in quanto ciò sia compatibile col nostro desiderio di mantenere Wied sul trono conformemente alla nostra politica in Albania; Lucius insistè dicendo che egli non può concepire il modo di ragionare e di agire di Löwenthal e si è lamentato meco dell'egoismo cui si ispira costantemente la politica austriaca la quale esigendo dalla Germania di sposare tante cause spesso assurde, pone il suo Governo in crudeli imbarazzi procurandogli fastidi e inimicizie. Secondo il mio collega di Germania l'imperatore sarebbe contento se Principe tornasse a casa senza esporsi a più magre figure di quelle fatte finora.

(1) Telegramma pervenuto con molti errori. Decifrazione approssimativa.

DURAZZO'DA BAKAN, ALIOTTI,
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, SANGIULIANO

T.RR. 6465/685 (1). Durres, 20 Temmuz 1914, 0.30 saat (ila 11 saat).

Yalnız senin için

Kesinlikle gizli, en mutlak sırrı önermek, Almanya'dan meslektaşım bana Prens'in kendisine kalması veya ayrılması gerekip gerekmediğini sorduğunu söyledi.

(?) Lucius[137], Prens'i, Hükümet'in büyük komplikasyonlara yol açmadan bir aldatmacadan çıktığını görmekten mutlu olacağını düşündüğünü, bunun sorumluluğunu ve kararını yalnızca Prens'in alabileceğini söyledi. Bu nedenle, açıkça Prens'e, Valona Komitesinin isteğinin, belki de Kontrol Komisyonunun elinde güç bırakmak ve (?) Avrupa'ya geri dönmek için en uygun fırsat olacağını ilan etti. Ve benden egemenliği bu şekilde görme biçimini desteklememi istedi. Bunu ancak Arnavutluk'taki politikamıza uygun olarak Wied'i tahta koymak istediğimizle uyumlu olduğu için yapacağımı söyledim; Lucius, Lowenthal'ın akıl yürütme ve davranış tarzını kavramadığı konusunda ısrar edemedi ve Almanya'nın çok sık saçma nedenlerle evlenmesini gerektiren Avusturya siyasetinden sürekli bencil davranan bencillik hakkında şikayetçi oldu. Almanya'dan meslektaşıma göre, Prens, kendisini şimdiye kadar olanlardan daha ince hesaplara maruz bırakmadan eve dönerse imparator mutlu olur.

[137] Hellmuth Eduard Ferdinand Lucius von Stoedten (1869-1934); 1914 Başkonsolos, Durazzo, Arnavutluk.

BELGE NO : 46

Avusturya ve Alman temsilcileri arasında Prens Wied'e önerilecek davranışla ilgili zıtlıklar.

IL MINISTRO A DURAZZO, ALIOTTI,
AL MINISTRO DEGLI ESTERI, DI SANGIULIANO

T. 6457/686. *Durazzo, 20 luglio 1914, ore 0,30 (per. ore 6,45).*

Il voto dei rappresentanti dei principali luoghi dell'Albania meridionale ... (1) da Ismail Kemal bey per la costituzione comitato salute pubblica ... (1) il mantenimento del sovrano, la trasmissione provvisoria nelle mani della Commissione di Controllo può precipitare gli avvenimenti per quanto concerne la precaria situazione del Principe. Ho assistito vivace discussione tra miei colleghi Austria-Ungheria e di Germania. Löwenthal si perde in disquisizioni per dimostrare i pericoli e gli svantaggi nel rimettere il Governo nelle mani della Commissione di Controllo, ciò che trascinerebbe conflitto col Principe e probabilmente di lui partenza. Il ministro di Germania invece crede che questa sarebbe l'occasione propizia pel Principe di un ritiro onorevole visto che la situazione non può che peggiorare. Egli ritiene che la Commissione di Controllo avrebbe maggior autorità che qualsiasi ministero e potrebbe ... (2) mentre il principe potrebbe recarsi in Europa per richiamare le potenze ad una più doverosa osservanza alle promesse di aiuto per l'Albania. Entrambi hanno consigliato il Principe di consultare rappresentanti esteri (?) e membri Commissione di controllo. Alle loro discussioni che indicavano spiccato contrasto non ho voluto prendere parte attiva ma ho cercato conciliare le due tendenze.

DURAZZO'DA BAKAN, ALIOTTI,
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, SANGIULIANO

T. 6457/686. Durres, 20 Temmuz 1914, 0.30'da (6.45 saat boyunca).

Arnavutluk'un güneyindeki belli başlı yerlerin temsilcilerinin oy kullanması ... (1) İsmail Kemal Bey'in[138] anayasa halk sağlığı komitesi için oyu ... (1) hükümdarın bakımı, Kontrol Komisyonunun elinde geçici olarak devir yapılması Prens'in güvencesiz durumuna ilişkin olaylar. Avusturya-Macaristan ve Almanya'dan gelen meslektaşlarım arasında canlı tartışmalara tanık oldum. Löwenthal, Hükümeti Prens'le bir çatışmaya sürükleyecek ve muhtemelen onu terk edecek Kontrol Komisyonunun

[138] İsmail Kemal (Avlonyalı, Vlora) (1844-1918); Arnavut Siyasetçi, Arnavutluk'un ilk başbakanı

ellerine geri getirmenin tehlikelerini ve dezavantajlarını gösterme konusunda isteklerini kaybetti. Öte yandan Almanyalı Bakan, durumun daha da kötüleşebileceği göz önüne alındığında, bunun Prens için onurlu bir geri çekilme için elverişli bir fırsat olacağına inanıyor. Kontrol Komisyonunun her bakanlıktan daha fazla yetkisi olacağına inanıyor ve ... (2) Prens, Arnavutluk'a yardım vaatlerine daha iyi bir şekilde uyulmasını sağlamak için Güçleri geri çağırmak üzere Avrupa'ya gidebilir. Her ikisi de, Prens'in yabancı temsilcilere danışma ve komisyon üyelerini kontrol etmesini tavsiye etti. Tartışmalarında belirgin bir kontrast belirten aktif bir rol almak istemedim, ancak iki eğilimi uzlaştırmaya çalıştım.

BELGE NO : 47

Durres'teki güçlerin hemen hemen tüm temsilcileri, Prens Wied'in Arnavutluk'tan ayrılması gerektiği konusunda hemfikir.

IL MINISTRO A DURAZZO, ALIOTTI,
AL MINISTRO DEGLI ESTERI, DI SANGIULIANO

T. CONF. 6480/690. *Brindisi, 21 luglio 1914, ore 1,50 (per. ore 12).*

Anche Burghele ritiene che ormai il Principe almeno (?) per salvare il suo (?) (2) farebbe bene rimettere poteri alla Commissione di Controllo. Credo che egli pensi riferire in tal senso al suo Governo. Ministri di Francia e delegati di Russia e Gran Bretagna condividono tale parere. Ammiraglio Troubridge è giunto sino a dire lui, il Principe cogli errori fattigli commettere dai suoi consiglieri e per la sua inesauribile debolezza di carattere e di mente è diventato un pericolo per l'Albania intera e per la pace. Probabilmente il Principe anche per parere del ministro di Romania aspetterà il ritorno di Turkhan pascià prima di decidere nulla.

DURAZZO'DA BAKAN, ALIOTTI,
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, SANGIULIANO

T. CONF. 6480/690. Brindisi, 21 Temmuz 1914, 1.50 saat (12 saat başına).

Burghele[139] bile, Prens'in, en azından kendi parasını kurtarmak için, Kontrol Komisyonuna güç vermede iyi olacağına inanıyor. Bu anlamda Hükümetine gönderme yapmayı düşündüğünü düşünüyorum. Fransa bakanları ve Rusya ve İngiltere delegeleri bu görüşü paylaşıyor. Amiral Troubridge bile söyleyebildiğim kadarıyla gitti, Prens, danışmanlarının taahhüt ve tükenmez karakter ve zihin zayıflığı için yaptığı hatalarla Arnavutluk'un tamamı ve barış için tehlike haline geldi. Muhtemelen Prens, Romen bakanının görüşüne göre de, herhangi bir karar vermeden önce Türkhan Paşa'nın geri dönmesini bekleyecek.

[139] Romanyalı Siyasetçi

BELGE NO : 48

İsyancıların yabancı temsilcilerden Prens Wied'in Arnavutluktan ayrılması talebi

IL MINISTRO A DURAZZO, ALIOTTI,
AL MINISTRO DEGLI ESTERI, DI SANGIULIANO

T. u. 6532/702. *Durazzo, 22 luglio 1914, ore 17 (per. ore 21,20).*

Alla nostra lettera scritta jeri e recapitata stamane ai ribelli è stato risposto in termini insolitamente impertinenti in cui si rende responsabile della... (1) il Principe. Al sovrano si dà del pazzo concludendo che egli deve assolutamente andarsene via. Trasmetto traduzione posta. Mio collega di Germania è venuto a dirmi che è stanco dare consigli a persona irrimediabilmente perduta incapace decidere e di rendersi conto della situazione.

DURAZZO'DA BAKAN, ALIOTTI,
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, SANGIULIANO

T. 6532/702. Durres, 22 Temmuz 1914, 17:00 (21:00).

Dün yazılan ve isyancılara gönderilen mektubumuz, bu prens'in sorumlusu olduğu olağandışı ve belirsiz terimlerle cevaplandı. Prens'in kesinlikle ayrılması ve ülkesine geri dönmesi gerektiği sonucuna varıldı. Posta çevirisi yapıyorum. Almanya'dan gelen meslektaşım bana, geri dönüşü olmayan bir şekilde kaybedilen bu durum için, karar veremeyen ve durumu fark edemeyen bir kişiye tavsiyede bulunmaktan yorulduğunu söyledi.

BELGE NO : 49

Romanya Hükümeti'nin Avusturya krizinde Bulgar tutumuna ve Bükreş Antlaşması ile bağlantılı ülkelerde bu tutumun olası sonuçlarına ilişkin endişeleri

L'AMBASCIATORE A PIETROBURGO, CARLOTTI,
AL MINISTRO DEGLI ESTERI, DI SANGIULIANO

T. GAB. R. 867/20. *Pietroburgo, 29 luglio 1914, ore 1 (per. ore 9).*

Ministro di Romania mi ha riferito che il 25 corrente suo Governo ha espresso a quel ministro di Austria-Ungheria calorosi voti che Gabinetto di Vienna trovi una soluzione possibilmente conciliante della sua vertenza con Serbia e ha riconfermato proposito della Romania di volere conservate le disposizioni del trattato Bucarest. Diamandy mi ha inoltre informato del passo fatto dalla Romania insieme con Grecia a Pietroburgo e presso altra Corte per dichiarare che entrambi intendono fare osservare trattato Bucarest.

Diamandy mi ha detto che sulla neutralità della Bulgaria non si deve far troppo assegnamento perchè se Macedonia in seguito ritiro guarnigione serba e istigata ad agire da emissari bulgari proclamasse autonomia, neutralità bulgara non sarebbe nella miglior ipotesi che temporanea e apparente. Ministro Romania mi ha manifestato preoccupazione anche per Albania.

Egli non ha però voluto dirmene fondamento. A quanto mi è sembrato presumere tratterebbesi di eventuale rivolta degli Albanesi soggetti a Serbia e Montenegro che Austria favorirebbe invitando Albanesi del Principato ad una azione per creare una estesa Albania del Nord sotto protettorato austriaco.

PETERSBURG BÜYÜKELÇİSİ, CARLOTTİ,
DIŞİŞLERİ BAKANI DI SANGIULIANO'YA
T. GAB. R. 867/20. Petersburg, 29 Temmuz 1914, 01:00 (per. 9).

Romanya Bakanı bana şu anki hükümetinin 25 Avusturya-Macaristan bakanına verdiği demeçte, Viyana Kabinesinin Sırbistan ile olan anlaşmazlığına olası bir uzlaşmacı çözüm bulacağını ve Romanya'nın Bükreş antlaşmasının hükümlerini koruma niyetini yeniden doğruladığını söyledi. Diamandy ayrıca Romanya'nın St. Petersburg ve diğer mahkemelerde Yunanistan ile birlikte attığı adımı da bilgilendirdi. Her ikisinin de Bükreş Antlaşması'na uyma niyetinde olduğunu açıkladı.

Diamandy, Bulgaristan'ın tarafsızlığının fazla güvenilmemesi gerektiğini söyledi, çünkü Makedonya daha sonra Sırp garnizonundan geri çekilir ve Bulgar elçileri olarak hareket etmeyi başlatırsa özerklik ilan eder, Bulgar tarafsızlığı en iyi

tahmin edilemez, geçici ve açık olmazdı. Romanyalı Bakan, Arnavutluk için de endişelerini dile getirdi.

Ancak, bana temelini söylemek istemedi. Bana göre Arnavutluk'un Sırbistan'a ve Karadağ'a tabi olan Arnavutların nihayetinde isyan edeceği, Avusturya'nın başbakanlık görevlilerine Avusturya'nın himayesinde kapsamlı bir Kuzey Arnavutluk kurma eylemine davet edilmesini destekleyeceği varsayılmıştır.

BELGE NO : 50

Almanya'nın Rusya'ya savaş ilanı

L'AMBASCIATORE A PIETROBURGO, CARLOTTI,
AL MINISTRO DEGLI ESTERI, DI SANGIULIANO

T. GAB. 932/37. *Pietroburgo, 1 agosto 1914, ore 23 (per. ore 11, del 2).*

Alle 19 di questa sera ambasciatore di Germania ha rimesso al signor Sazonoff dichiarazione di guerra della Germania alla Russia. Interessi germanici sono affidati a questa Ambasciata degli Stati Uniti.

Dichiarazione espone uffici mediatori compiuti dall'Imperatore a Vienna e rileva che, mentre quelli si svolgevano, la Russia ha opposto un rifiuto. Ciò prova che mobilitazione era diretta contro Germania. Germania raccoglie sfida e si dichiara da questo momento in stato di guerra con la Russia. Ambasciatore Germania mi ha detto che probabilmente le prime operazioni militari saranno già note domani mattina.

PETERSBURG'DA BÜYÜKELÇİ, CARLOTTI,
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, SANGIULIANO

T. GAB. 932/37. Petersburg, 1 Ağustos 1914, 23:00 (11:00, 02:00).

Bu akşam saat 19:00'da Alman büyükelçisi, Almanya'nın Rusya ile ilgili savaş ilanını Bay Sazonov'a verdi. Alman çıkarları, ABD Büyükelçiliğine emanet edildi.

İmparator tarafından Viyana'da yapılan açıklama arabulucu makamlarca da onaylandı, ancak Rusya'nın reddettiğine dikkat çekiliyor. Bu, seferberliğin Almanya'ya yönelik olduğunu kanıtlıyor. Almanya bu zorunluluğu üstleniyor ve bu andan itibaren Rusya ile bir savaş halinde olduğunu açıkladı. Almanya Büyükelçisi, muhtemelen ilk askeri harekatın yarın sabah bilineceğini söyledi.

BELGE NO : 51

Wied Prensi'nin ayrılışı gerekiyor.

IL MINISTRO A DURAZZO, ALIOTTI,
AL MINISTRO DEGLI ESTERI, DI SANGIULIANO

T. 8471/834. *Durazzo, 27 agosto 1914, ore 24 (per. il 28 ore 22).*

Il Principe e la Principessa hanno avuto ieri sera ed oggi alcuni colloqui con Turkan pascià, in seguito ai quali sembrano decisi recarsi quanto prima all'estero probabilmente in Romania. Mio collega austro-ungarico crede che Principe non può rimanere a Durazzo più di tre giorni. Mio collega Germania insiste (?) perchè una partenza troppo differita (?) non provochi qualche grave umiliazione per il Principe, sia per parte dei ribelli sia per parte (?) delle truppe governative che non ricevono loro paghe. Bid Doda è partito stamane e molti kossovesi (?) dichiarano che se ne andranno entro due giorni se non ricevono gli arretrati. Il Principe sta ora esaminando col personale di Corte i mezzi di soddisfare possibilmente le truppe e di preparare una partenza in condizioni decorose. Il ministro Romania crede pure che s'imponga una soluzione senza ulteriore indugio e ..... (1) mezzi di rimpatrio soldati romeni. Con tutto ciò regna la massima confusione e indecisione mentre situazione peggiora giornalmente. Sarà indispensabile anche dopo partenza Principe lasciare Regia nave « Dandolo » a protezione (?) stranieri e per eventuale custodia del Palazzo.

DURAZZO'DA BAKAN, ALIOTTI,
DIŞ BAKANLIĞI, SANGIULIANO

T. 8471/834. Durres, 27 Ağustos 1914, 24 yaşında (28, 22).

Prens ve Prenses dün ve bugün Turkhan Paşa ile bazı görüşmelerde bulundular. Ardından en kısa sürede yurtdışına, Romanya'ya gitmeye karar verdiler. Avusturya-Macaristan'daki meslektaşım Prens'in Durazzo'da üç günden fazla kalamayacağına inanıyor. Meslektaşım, Almanya bir an önce ayrılmaları için ısrar ediyor (?), Neden ayrılma bu kadar çok ertelendi soruyor (?), Prens için hem asiler hem de maaşlarını alamayan hükümet birlikleri (?) ciddi bir tehlike arz ediyor. Bib Doda bu sabah ayrıldı ve pek çok Kosovalı (?) eğer borç alamazlarsa iki gün içinde ayrılacağını ilan etti. Prens şimdi Mahkeme görevlileri ile iyi bir koşullar altında bir kalkış hazırlamak için birlikleri muhtemelen tatmin etmenin araçlarını incelemektedir.

Romanya Bakanı ayrıca, gecikmeden bir çözüme ihtiyaç duyulduğuna inanıyor ve ..... (1) bu da Rumen askerlerinin ülkesine geri gönderilmesi anlamına geliyor. Tüm bunlara rağmen, durum her gün kötüleşirken maksimum karışıklık ve kararsızlık hüküm sürüyor. Prens ayrıldıktan sonra bile (?) Yabancıları korumak ve Sarayın muhtemel gözetimi için Regia gemisini «Dandolo» dan bırakmak vazgeçilmez olacaktır.

(l) Çözülemez grup.

BELGE NO : 52

Prens Wied'in Ayrılışı

IL MINISTRO A DURAZZO, ALIOTTI,
AL MINISTRO DEGLI ESTERI, DI SANGIULIANO

T. 8692/851. *Durazzo, 3 settembre 1914, ore 9,30 (per. ore 12,35).*

Principe è partito stamane alle 8. Giungerà Venezia sabato. Egli non ha ancora preso disposizioni circa proseguimento viaggio perchè tuttora privo risposta dal Re di Romania e ignora se si recherà Sinaja oppure Germania. Decisione sarà presa dopo arrivo Venezia. Prego avvisare quelle autorità a cui la « Misurata » comunicherà a suo tempo decisione Principe circa meta (?) momento arrivo. Principe è accompagnato da Turkhan pascià e seguito.

ALIOTTI, DURAZZO'DA BAKAN,
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, SANGIULIANO

T. 8692/851. Durres, 3 Eylül 1914, saat 9.30'da (öğlen 12.35'te).

Prens bu sabah 8'de ayrıldı. Cumartesi günü Venedik'e gelecek. Romanya Kralı'ndan hala bir cevap alamadığı ve Sinaya ya da Almanya'ya gidip gitmeyeceğini görmezden geldiği için yolculuğun devamı için henüz bir düzenleme yapmadı. Venedik'e geldikten sonra karar verilecek. Lütfen Prens'in varış yeri (?) Varış zamanı hakkındaki kararını zamanında "Misrata" nın bildireceğini yetkililere bildiriniz. Prens'e Türkhan Paşa eşlik edecek ve onu takip edecek.

S O N U Ç

19.yy. sonu ile 20.yy. başında İtalya Dışişleri Bakanlığının belgelerine dayanılarak İtalya ve Arnavutluk ilişkileri incelenmiştir. Bu dönem ortaçağda parçalanan ve istikrarsızlaşan Avrupa'nın yeniden şekillendiği ve ulusalcılık akımının etkin olduğu bir dönem olmuştur. Dolayısıyla sadece İtalya ve Arnavutluk devletlerini izole bir şeklide incelemek mümkün değildir.

Bu nedenle öncelikle Avrupa'nın Büyük Güçlerinin siyasi durumları incelendiğinde, Avrupa siyasi yapısında etkin olmasına rağmen Alman Prenslikleri, özellikle de Prusya genelde uzun zaman Kutsal Roma Germen İmparatorluğu içinde, sonrasında da Avusturya İmparatorluğu içinde var olmuştur. Ancak 19.yy. sonlarında Almanca konuşulmasına rağmen Avusturya dışında kalan Alman Prenslikleri, Prusya Başbakanı Otto von Bismarck'ın yoğun çabaları ile Alman İmparatorluğunu kurmuşlardır. Avusturya İmparatorluğu da Avusturya-Macaristan İmparatorluğu adını alarak Avrupa'daki etkinliğini sürdürmüştür. Fransa ise I. Napolyon'un askeri başarıları ile bir dönem Avrupa'nın büyük bir kısmına sahip olmuşsa da İngiltere ve müttefiklerinin karşı koymaları sonucu gerilemiş, iç siyasi çekişmeler ve son olarak III. Napolyon'un Prusya'ya karşı yenilmesiyle kendi sorunlarına dönmüştür. Yine bu dönemde Rusya, Avrupa'nın doğusunda oluşu ve Osmanlı İmparatorluğu ile hem Kafkasya'da hem Kırım'da sorunlar yaşaması, ayrıca Japonya ile savaşması nedeniyle, Orta Avrupa'da çok etkin olmasa da Osmanlı'nın zayıflamasıyla Balkanlarda etkili olmaya başlamış ve buradaki Slav halklarına arka çıkarak faaliyetlerde bulunmuştur.

Osmanlı İmparatorluğu'nun zayıflama sürecinde Rusya ile yapılan "93 Harbi" ve Rusya'nın büyük rol oynadığı Balkan Savaşları sonucunda ortaya Balkan Devletleri çıkmıştır. Bu dönemde Romanya, Bulgaristan, Arnavutluk ve Yunan Prensliklerine daima Alman Prenslerin atandığı görülmüştür. Prensler de görevlendirildikleri ülkelere göre mezheplerini değiştirmişlerdir. Bu Balkan ülkelerinden Sırbistan, Osmanlı'dan bağımsızlığını ilk elde eden devlet olmuştur. Balkanlarda çeşitli milliyet ve dinden insanların varlığı devletlerin kuruluş ve gelişmelerinde etkili olmuş, çeşitli

sıkıntılar yaşanmıştır. Özellikle Arnavutluk'un sınırları içinde bulunan Epir Bölgesi, günümüzde dahi Yunanistan ile yaşanan sorunlu bölgelerden biridir.

Roma uygarlığının mirasçısı olan İtalya, Papalığın karşı koymasına rağmen, İtalya Yarımadası üzerinde bulunan irili ufaklı krallıklar ve şehir devletlerinin, III. Napolyon'un da yardımıyla birleşmesiyle İtalya Krallığı haline gelmiştir. Bu dönemde İtalya Krallığı, Avrupa'da, Osmanlı İmparatorluğu toprakları üzerinde ve Kuzey Afrika'da etkin olmuş ve sömürgeciliğe başlamıştır. Osmanlı İmparatorluğu içinde sürekli olarak birçok soruna neden olan Arnavutluk ise 1912'de Osmanlı kontrolünde bağımsız bir ülke haline gelmiştir. Arnavutluk, tam bağımsızlığını 1914'te almıştır. İtalya dahil Avrupa'nın Büyük Güçleri aldıkları bir kararla, Arnavutluk topraklarının Yunanistan, Karadağ, Sırbistan gibi ülkeler arasında paylaşılmasını önlemek ve İtalya'nın Roma İmparatorluğu'ndan bu yana Balkanlara geçiş olarak kullandığı limanları elde tutmak için Arnavutluk Prensliğini kurmuşlardır. Başına da bir Alman subayı olan Prens Wied'i getirmişlerdir. Ancak Prensin hem Hristiyan olması hem Arnavutları tanımaması sorun yaratmıştır. Büyük Güçlerin para ve askeri yardımlarda etkin olamamaları sonucu bir İtalyan gemisi ile gelen Prens, I. Dünya Savaşı'nın ilanının hemen ertesinde Venedik üzerinden Almanya'ya dönmüş ve yönetim yerel siyasetçilere emanet edilmiştir.

Arnavutluk'taki gelişmeler İtalya Dışişleri Bakanlığının Belgeleri ile ortaya konmaya çalışılmıştır. Belge sayısının çok olması nedeni ile doğrudan konu ile ilgisi olanlar seçilmiştir. Belgelerden; Avusturya-Macaristan İmparatorluğu Arşidükü Franz Ferdinand'ın öldürüldüğü gün çekilen telgraflar, İtalya'nın bu duruma yönelik gönderdiği başsağlığı dilekleri, bazı Balkan ülkelerinin faaliyetleri tespit edilmiştir. Ayrıca Büyük Devletlerin Dışişleri Bakanlarının çeşitli konulardaki görüşlerini yansıtan diplomatik yazışmalar, Yunanistan'ın Epir bölgesindeki zalimlikleri, Rusya Dışişleri Bakanı Sazanov'un Prens'e yardımı engellemesi, Almanya'nın Rusya'ya savaş ilanı, Prensin Arnavutluk'tan ayrılışı vb. konular açıklığa çıkarılmıştır.

KAYNAKLAR

Arşiv Belgeleri

Ministero Degli Affari Esteri Commissione Per La Pubblicazione Dei Documenti Diplomatic, *I Documenti Diplomatici Italiani, Quarta Serie: 1908-1914*, Volume XII (28 giugno-2 agosto 1914), Istituto Poligrafico Dello Stato Liberia Dello Stato MCMLXIV, Roma 1964.

Ministero Degli Affari Esteri Commissione Per La Pubblicazione Dei Documenti Diplomatic, *I Documenti Diplomatici Italiani, Quinta Serie: 1914-1918*, Volume I (2 agosto-16 ottobre 1914), Istituto Poligrafico Dello Stato Liberia Dello Stato MCMLIV, Roma 1954.

Ministero Degli Affari Esteri Commissione Per La Pubblicazione Dei Documenti Diplomatic, *I Documenti Diplomatici Italiani, Quinta Serie: 1914-1918*, Volume II (17 ottobre – 2 marzo 1915), Istituto Poligrafico E Zecca Dello Stato Liberia Dello Stato MCMLXXXIV, Roma 1984.

Ministero Degli Affari Esteri Commissione Per La Pubblicazione Dei Documenti Diplomatic, I Documenti Diplomatici Italiani, Quinta Serie: 1914-1918, Volume III (3 marzo – 24 maggio 1915), Istituto Poligrafico E Zecca Dello Stato Liberia Dello Stato MCMLXXXV, Roma 1985.

Ministero Degli Affari Esteri Commissione Per La Pubblicazione Dei Documenti Diplomatic, *I Documenti Diplomatici Italiani, Quinta Serie: 1914-1918*, Volume IV (25 maggio – 23 ottobore 1915), Istituto Poligrafico Dello Stato Liberia Dello Stato MCMLXXIII, Roma 1973.

Ministero Degli Affari Esteri Commissione Per La Pubblicazione Dei Documenti Diplomatic, *I Documenti Diplomatici Italiani, Quinta Serie: 1914-1918*, Volume V (24 maggio 1915 – 17 giugno 1916), Istituto Poligrafico E Zecca Dello Stato Liberia Dello Stato MCMLXXXVIII, Roma 1988.

Ministero Degli Affari Esteri Commissione Per La Pubblicazione Dei Documenti Diplomatic, *I Documenti Diplomatici Italiani, Quinta Serie: 1914-1918*, Volume VI (18 giugno – 31 dicembre 1916), Istituto Poligrafico E Zecca Dello Stato Liberia Dello Stato MCMLXXXVIII, Roma 1988.

Ministero Degli Affari Esteri Commissione Per La Pubblicazione Dei Documenti Diplomatic, *I Documenti Diplomatici Italiani, Quinta Serie: 1914-1918*, Volume VII (10 gennaio -15 maggio 1917), Istituto Poligrafico E Zecca Dello Stato Liberia Dello Stato MCMLXXVIII, Roma 1978.

Ministero Degli Affari Esteri Commissione Per La Pubblicazione Dei Documenti Diplomatic, *I Documenti Diplomatici Italiani, Quinta Serie: 1914-1918*, Volume VIII (16 maggio – 31 agosto 1917), Istituto Poligrafico E Zecca Dello Stato Liberia Dello Stato MCMLXXX, Roma 1980.

Ministero Degli Affari Esteri Commissione Per La Pubblicazione Dei Documenti Diplomatic, *I Documenti Diplomatici Italiani, Quinta Serie: 1914-1918*, Volume IX (10 settembre – 31 dicembre 1917), Istituto Poligrafico E Zecca Dello Stato Liberia Dello Stato MCMLXXXIII, Roma 1983.

Ministero Degli Affari Esteri Commissione Per La Pubblicazione Dei Documenti Diplomatic, *I Documenti Diplomatici Italiani, Quinta Serie: 1914-1918*, Volume X (10 gennaio – 31 maggio 1918), Istituto Poligrafico E Zecca Dello Stato Liberia Dello Stato MCMLXXXV, Roma 1985.

Ministero Degli Affari Esteri Commissione Per La Pubblicazione Dei Documenti Diplomatic, *I Documenti Diplomatici Italiani, Quinta Serie: 1914-1918*, Volume XI (10 giugno – 3 novembre 1918), Istituto Poligrafico E Zecca Dello Stato Liberia Dello Stato MCMLXXXVI, Roma 1986.

Kitaplar

Armaoğlu, Fahir; 1*9.yy Siyasi Tarihi (1789-1914)*, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1997.

Başar Özal, İlkin; *Kısa Birinci Dünya Savaşı*; Timaş Yayınları; İstanbul, 2018.

Bismarck, Otto von (Çev. N. Akipek); Düşünceler ve Hatıralar, c.1, İstanbul, 1965.

Bizans Tarihi, Anadolu Üniversitesi Yayını No:2298, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1295, 2011

Bozbora Nuray, *Osmanlı Yönetiminde Arnavutluk ve Arnavut Ulusçuluğu'nun Gelişimi*, Boyut Yayıncılık, İstanbul, Ocak 1997

Gerwarth, Robert; Erez Manela; *Savaştaki İmparatorluklar 1911-1923*; çev. Gül Çağalı Güven; İletişim Yayınları, İstanbul, 2016

Jelavich, Barbara; *Balkan Tarihi 1: 18. ve 19.Yüzyıl*; 3.Baskı, Çev.İhsan Durdu, H.Koç, G.Tunalı, Küre Yayınları, İstanbul, 2009

Jelavich, Barbara; *Balkan Tarihi 2: 20.Yüzyıl*; 2.Baskı, Çev. Zehra Savan, H.Uğur, Küre Yayınları, İstanbul, 2009

McEvedy, Colin, *Yakınçağ Tarih Atlası 1815'ten 2000'e Avrupa*, çev. Ayfler Anadol, İstanbul: Sabancı Üniversitesi Yayınları, 2003

Meydan Larousse Büyük Lugat ve Ansiklopedi; Arnavutluk, Sabah Gazetesi Yayını, Cilt 2; 1992, s.120-121

Meydan Larousse Büyük Lugat ve Ansiklopedi; Balkan Harbi, Sabah Gazetesi Yayını, Cilt 2; 1992, s.516-517

Meydan Larousse Büyük Lugat ve Ansiklopedi; Fransa, Sabah Gazetesi Yayını, Cilt 7; 1992, s.237-239

Meydan Larousse Büyük Lugat ve Ansiklopedi; İtalya, Sabah Gazetesi Yayını, Cilt 10; 1992, s.177-239

Meydan Larousse Büyük Lugat ve Ansiklopedi; Sırbistan, Sabah Gazetesi Yayını, Cilt 18; 1992, s.17-23

Meydan Larousse Büyük Lugat ve Ansiklopedi; Yunanistan, Sabah Gazetesi Yayını, Cilt 20; 1992, s.403-404

Ortaçağ-Yeniçağ Avrupa Tarihi, Anadolu Üniversitesi Yayını No:2727, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1689

Pinnow, Herman (Çev. F. Baldaş); *Almanya Tarihi*, c.2, İstanbul, 1940.

Renouvin, Pierre, *I. Dünya Savaşı*, Cep Üniversitesi, Çev. Teoman Tunçdoğan, İletişim Yayınları

Uçarol, Rifat; *Siyasi Tarih (1789-1994)*, 4. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1995

Üçok, Çoşkun; *Hukuk Fakültesi Öğrencileri İçin Siyasal Tarih (1789-1960)*; Sevinç Matbaası, Ankara, 1975

Ülman, A. Haluk; *I. Dünya Savaşına Giden Yol ve Savaş*; 3.Baskı; İmge Kitabevi, Ankara, 2002

Yakınçağ Avrupa Tarihi, Anadolu Üniversitesi Yayını No:3041, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1990.

Makaleler, Bildiriler

Cafer Tayyar Karadağ, "Alman Federalizminin Tarihsel Süreçteki Gelişimi", *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 13 Sayı: 2; Haziran 2015; s.121-136

Erhan Türbedar, "Yunanistan-Arnavutluk İlişkileri: Balkanların Tedirgin Dostları", Karadeniz Araştırmaları, Sayı: 2 (Yaz 2004), s.109-120

Fahri Maden, "Arnavutluk'un Bağımsızlık Süreci (1877-1913)", *T.C. Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı Avrasya Etüdleri*, 38/2011-1 (155-196), s.160

İhsan Burak Birecikli, "Prens Vid: 1914 Yılında Arnavutluk Prensliği"; *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*; Cilt: 9 Sayı: 42; Şubat 2016; s.518-529; www.sosyalarastirmalar.com

İsmail Ediz, "İtalya'nın Oniki Ada'yı İşgali ve Güney Arnavutluk Sorunu (1912-1918)", *Akademik İncelemeler Dergisi (Journal of Academic Inquiries)*, Cilt/Volume: 11, Sayı/Issue: 1, Yıl/Year: 2016, s35-59

Mevlit Özçelik, "Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı: Sırplar ve Hırvatlar Arasındaki Sorunlar ve Krallığın Yıkılışı (1918-1929); *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2018, Sayı: 6, s.19-53

Temuçin Faik Ertan, "Birinci Dünya Savaşı'nı Sona Erdiren Mütarekelerin Karşılaştırmalı Analizi", *2. Uluslararası Tarih Sempozyumu, 100.Yılında Birinci Dünya Savaşı*, Dokuz Eylül Üniversitesi ve Buca Belediyesi, İzmir, 2015

Basılmamış Tezler

İhsan Burak Birecik; *"Arnavutlar ve Arnavutluk Sorunu 1908-1914"*; (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Yakınçağ Tarihi Bilim Dalı; Basılmamış Doktora Tezi), Ankara 2010.

İnternet Erişimleri

https://www.britannica.com/biography/Maximilian-I-Holy-Roman-emperor

https://tr.wikipedia.org/wiki/Kutsal_Roma _İmparatorluğu

https://tr.wikipedia.org/wiki/İtalya_tarihi

https://tr.wikipedia.org/wiki/Otuz_Yıl_Savaşı

https://tr.wikipedia.org/wiki/Avusturya-Macaristan_İmparatorluğu
https://tr.wikipedia.org/wiki/Avusturya_İmparatorluğu
http://tarihlervekulturler.blogcu.com/rusyanin-kurulusu-ve-tarihi/5009654
https://wiki--travel.com/img/growth-of-russian-empire-map-32.html
http://ozhanozturk.com/2018/05/20/kronolojik-italya-tarihi-1870-1919/
http://www.wikiwand.com/it/Cronologia_ del_Risorgimento#/Anni_1860
http://www.italyaonline.net/Italya/hakkinda/tarih/
https://tr.wikipedia.org/wiki/Bulgaristan_tarihi
https://tr.wikipedia.org/wiki/Bulgaristan_Prensliği
http://ozhanozturk.com/2017/08/30/ bulgaristan -turklerinin-kirim-surgunu/
https://islamansiklopedisi.org.tr/balkanlar (Türkiye Diyanet Vakfı)
https://www.turktarihim.com/93_Harbi.html
https://tr.wikipedia.org/wiki/93_Harbi
https://tr.wikipedia.org/wiki/Berlin_Antlaşması_(1878)
https://islamansiklopedisi.org.tr/berlin-antlasmasi (Türkiye Diyanet Vakfı)
https://tr.wikipedia.org/wiki/Balkan_Savaşları
https://islamansiklopedisi.org.tr/balkan-savasi (Türkiye Diyanet Vakfı)
https://tr.wikipedia.org/wiki/Edirne_Antlaşması_(1829)
https://islamansiklopedisi.org.tr/hiristiyanlik (Türkiye Diyanet Vakfı)
https://tr.wikipedia.org/wiki/Sırbistan_tarihi
https://tr.wikipedia.org/wiki/Romanya_tarihi
https://tr.wikipedia.org/wiki/Yunanistan_Krallığı
ttps://web.archive.org/web/20140714165211/http://www.prassi.cnr.it/prassi/content.html? id=1205